

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΒΛΙΓΙΑ ΤΣΕΛΕΜΠΗΝ

«Θρακικὴ» Αθ
τ. Σ. Ε. 1941
ν 5-54

[Εἰς προηγουμένους τόμους τῶν «Θρακικῶν» (Δ' Σ. 113—128, Ε' Σ. 179—217, Ζ' Σ. 153—176, Θ' Σ. 23—36) ἐδημοσιεύθησαν μεταφράσεις ἐκ τοῦ ταξιδίου τοῦ Ἐβλιγιά Τσελεμπή εἰς τὴν Θράκην κατὰ μετάφρασιν τοῦ κ. Α. Σπαθάρη. Ἦδη κατὰ μετάφρασιν τῶν κ. Β. Πετράκη καὶ Μ. Σαραντῆ ἐκ τοῦ Γ' τόμου Σ. 423—478 δημοσιεύομεν τὴν περιγραφὴν τῆς Ἀδριανουπόλεως.]

Χαρμάν Καλεσι (Φρούριον τοῦ ἁλωνίου) ἦτοι Διοίκησις Τζερμάν. Ἐκτίσθη παρὰ τοῦ Σουρμενέ υἱοῦ τοῦ βασιλέως Ἀδριανοῦ. Ἐξ ἐκείνου χυδαῖσιτι ὀνομάζουσι (τοῦτο) Τζερμάν. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Γαζή Χουδαβενδικιάρ τῷ 768 ἐκυριεύθη διὰ τοῦ ἐκ τῶν μεγιστάνων (βεζυρῶν) Τημουρτάς πασά ἀπὸ τοὺς Ρωμηούς. Σήμερον εἶνε ἔδρα διοικητοῦ εἰς τὴν Ρούμελη. Ἐνίοτε ὁ στρατὸς τῆς διοικήσεως ταύτης χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν φρούρησιν τῆς ἐπαρχίας (βιλαέτ) Ὀζοῦ. Τὸ φρούριον αὐτῆς λιθόκτιστον καὶ σχεδὸν τετράγωνον κεῖται ἐπὶ λόφου κειμένου ἔναντι τοῦ Ἐβρου (Μαρίτσα) ποταμοῦ. Ἐπειδὴ εἶνε μεσόγειον στερεῖται τῶν ἀναγκαίων σημεῖα δὲ τινα τῶν τειχῶν εἶνε ἐρειπωμένα. Εἶνε ὑποδιοικήσις (καζᾶς) ἑκατὸν πεντήκοντα ἄσπρων. Εἰς τὸν ἱεροδικαστὴν (καδὴ) δίδονται ἐτησίως πέντε πουργιά. Ἐχει πολλοὺς προὔχοντας καὶ προεστῶτας. Εἶνε ἔδρα διοικητοῦ σπαχίδων. Ἐχει ἀρχηγὸν συντάγματος Γενιτάρων, λοχαγόν, σερδάρην, λογιστὴν, εἰσπρακτορὰ φόρων, ὑδρονόμον, ἱεροδικαστὴν (ναίπην) καὶ κεχαγιάν (ἐπιστάτην). Ἡ πόλις περιβαλλομένη ἀπὸ ἀμπέλους καὶ κήπους καὶ κειμένη εἰς ὁμαλὸν καὶ εὐρὸν χῶρον ἔχει ὀκτὼ συνοικίας μὲ ὀκτακοσίας κεραμοσκεπεῖς οἰκίας τῶν ὁποίων αἱ προσόψεις βλέπουν πρὸς τὴν βορείαν πεδιάδα. Ἐχει ἀρκετὸν ἀριθμὸν τεμενῶν, προσευχητηρίων (μεσδζήτ) καὶ καταστημάτων. Προσέτι δὲ πολλὰ νηπιαγωγεῖα. Ἐντεῦθεν ἀφοῦ καὶ πάλιν ἐπισκέφθημεν τὸν τάφον (τεκὲ) τοῦ Χαμζά-Μπαμπά, ὅστις κεῖται εἰς τὴν πέραν τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ ὄχθην, ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, ἐπανήλθομεν εἰς τὴν πόλιν καὶ τὸ φρούριον τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Ποικίλη λεπτομερής περιγραφή τῆς ὥραιας
πόλεως τοῦ Ἀδριανοῦ.

Ἐδῶ μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Σολομῶντος ἐκατοίκησεν ὁ ἐκ τῶν τέκνων τοῦ Μισραῖμ ἡγεμὼν Μποχρώ. Ἀκολούθως ἀνέπτυξεν αὐτὴν ἡ Μακεδονία κόρη τῆς Ἑλένης τῆς θεμελιωσάσης τὴν Κωνσταντινούπολιν. Μετὰ ταῦτα κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἰησοῦ βασιλεὺς τις ὀνόματι Ἀδριανὸς (Ἐδρόνα) ἔκτισε φρούριον καὶ ἔδωσε (εἰς αὐτὸ) τὸ ὄνομά του. Κατόπιν περιῆλθεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Βουλγάρων καὶ Σέρβων, καὶ τέλος εἰς τοὺς βασιλεῖς τῶν Ἑρζεγοβινίων. Καὶ οὕτω ἐπὶ τοσοῦτον προήχθη αὕτη ὥστε μόλις ἐντὸς τεσσάρων ἡμερῶν ἦτο δυνατὸν νὰ τὴν περιτριγυρίσῃ τις. Βραδύτερον οἱ Σέρβοι νικήσαντες τοὺς Ρωμαίους ἐκυρίευσαν τὰ ἐκτὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως εὐρισκόμενα τετραπλά τεῖχη, ἀπὸ τοῦ φρουρίου τῆς Σηλυβρίας μέχρι τοῦ παρὰ τὴν Μαύρην θάλασσαν κειμένου φρουρίου τοῦ Δέρκων καὶ οὕτω κατέστρεψαν τελείως τὰ ὥραια ἐκεῖνα τεῖχη. Ἀφοῦ δὲ παρέλαβον ἀναρίθμητα λάφυρα ἐπανῆλθον εἰς τὴν πρωτεύουσάν των Σόφιαν. Ἀλλὰ ὁ Ρωμαῖὸς βασιλεὺς Φιλικόσογλου εὐρών μέγα κτησαυρὸν δι' αὐτοῦ, εἰς πείσμα τῶν ἐχθρῶν κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν καὶ κατέστησε τὴν Ἀδριανούπολιν τόσον εὐδαίμονα ὥστε τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐγένετο πανταχοῦ ὀνομαστόν. Καὶ διὰ νὰ μὴ καταστραφῇ ἐκ νέου ἡ πόλις παρὰ χριστιανῶν, κατόπιν ὁμοφώνου γνώμης αὐτῶν, ἀφέρωσε τὴν πόλιν ταύτην εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ὅπου ἔστειλλον κατ' ἔτος ἑπτὰ ἑκατομύρια χρυσοῦ. Τοιοῦτοτρόπως οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἐποφθαλιμῇ τὴν πόλιν καὶ τόσον ἠὺδαιμόνησεν ὥστε ἐγένετο ἐπίγειος παράδεισος, καθὼς εἶνε αἱ πόλεις τῆς Οὐγγαρίας Κησὲ καὶ Βιτσεβισρεμ. Ἀλλὰ, ὁ μὲν ἄνθρωπος λαμβάνει τὰ μέτρα του, πλὴν ὁ Θεὸς κρίνει τὴν τύχην¹⁾. Ὁ θεμελιωτὴς δὲν εἶχε γνῶσιν τῆς σοφίας τοῦ παντοκράτορος. Κατὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς οἰκογενείας τῶν Ὀσμανῶν οἱ σοφοὶ τῆς Ρούμελης, οἱ ἐρμηνευταὶ εἰς τοὺς λόγους καὶ τὰς διδασκαλίας τῶν ἐν γένει ἐξηγοῦντες τὸ ἐδάφιον τοῦ Κορανίου «Ἡ νίκη ἐπὶ τῶν Ρωμαίων θὰ τελειωθῇ εἰς τὴν χώραν τοῦ Ἀδριανοῦ» ἔλεγον ὅτι τοῦτο προτρέπει τοὺς πιστοὺς τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Μωάμεθ νὰ κυριεύσουν τὴν ἐν τῇ Ρούμελῃ Ἀδριανούπολιν. Οἱ ὀσμανλῆδες προσποιούμενοι τὸν φίλον ἔστειλλον εἰς τοὺς βασιλεῖς τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ἄλλων πόλεων πρέσβεις καὶ δι' αὐτῶν ἐλάμβανον γνῶσιν τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων αὐτῶν, τῶν ὁδῶν καὶ συγκοινωνιῶν των. Ὁ σουλτᾶνος Ὀρχὰν γαζῆς, ἀφοῦ ἔσωσε τὴν Προῦσαν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἀπίστων Ρωμαίων προσεπάθησε νὰ κυ-

1) Ὅπως ἡ καθ' ἡμᾶς παροιμία. Ἄλλαι μὲν βουλὴ ἀνθρώπων ἄλλα δὲ Θεὸς κελεύει. Σ. Μ.

ριεύση και τὴν Ἀδριανούπολιν. Οὗτος ἀπεφάσισε νὰ καταστήσῃ τὴν Ἀδριανούπολιν δευτέραν πρωτεύουσαν προσευχήθη αὐτοπροσώπως ἐνώπιον τοῦ χατζῆ Μπεκτάς-Βελῆ και ἔψαλαν δοξολογίαν νίκης πρὸς τὸν Μωάμεθ. Ὁ χατζῆ Μπεκτάς-Βελῆ με τοὺς τριακοσίους πτωχοὺς του (δπαδούς) και ἐκ τῶν ἐβδομήκοντα μουσουλμάνων στρατιωτῶν οἱ γαζίδες Ἐτζή-Γιακούπ, Χαλὰ-δεδέ, Γιαλαβάτς-δεδέ, Καρὰ Μουρσάλ, Καρὰ Κοιζά, Καρὰ Χότζα, Καρὰ Ὁρὲν ἐκκινήσαντες ἐκ τῆς Ἀρτάκης με λέμβους και σχεδίας διεπεραιώθησαν εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν παραλίαν, ἀφοῦ ἀνεφώνησαν τὸ «πί-σμι-λλάχ» (ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ) και μετὰ νυκτερινὰς ἐφόδους ἐκυρίευσαν πρῶτον τὸ φρούριον Ὑψαλα και ἐκεῖ ἐτέλεσαν τὴν πρώτην τῆς Παρασκευῆς των προσευχὴν.

Ἡ ὀνομασία Ὑψαλα εἶνε παραφθορὰ ἀπὸ τοῦ ἵλκ-σαλά (πρῶτη προσευχή). Εἶνε τὸ πρῶτον φρούριον τὸ κατακτηθὲν παρὰ τοῦ Σουλεϊμὰν σάχ, υἱοῦ τοῦ Ὁρχὰν γαζῆ. Ἐν συντομίᾳ ὁ μουσουλμανικὸς στρατὸς κατακτήσας ἐντὸς ἐπτὰ ἐτῶν ἐβδομήκοντα πόλεις και φρούρια ἰσχυρὰ ἀπέδειξεν τὴν μαχητικότητά του εἰς φίλους και ἐχθρούς. Τέλος ὁ Σουλεϊμὰν σάχ ἀπολύσας ἱέρακα κατὰ γερανοῦ και τρέχων ἔφιππος διὰ νὰ λάβῃ τὸ θήραμα ὅταν κατέπεσε και μετέστη πρὸς Κύριον (ἀπέθανε) ὅλοι οἱ ἄπιστοι ἐπανηγύρισαν βιάσαντες κόκκινα αἰγὰ, ἐνῶ ὁ μουσουλμανικὸς στρατὸς ἐπέμθει. Κατόπιν τούτου ὁ γαζῆ Μουράτ βέης ἐνήργει νυκτερινὰς ἐφόδους και λεηλασίας ἀπὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως και οἱ ἄπιστοι δὲν ἠδύναντο νὰ ἐξέλθουν ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολιν. Ἐκάστοτε δὲ αὐτὸς και οἱ ἄλλοι αὐτῶν ἄνδρες ἐπέστρεφον σφοῖ εἰς Ὑψαλα ἀποκομίζοντας πλούσια λάφυρα.

Μόλις δὲ ἐγένεν Σουλτάνος ὑπὸ τὸ ὄνομα γαζῆ Μουράτ ὁ πρῶτος, ἔθεσεν ὡς σκοπὸν τὴν ἄλωσιν τῆς Ἀδριανουπόλεως και καταβαλὼν πᾶσαν προσπάθειαν (ζωσθεῖς ἐξ ἐπτὰ σημείων τὴν σπάθην τῆς προσπαθείας) συνήθροισεν ἀπὸ Τατάρους και σώφρονας Ρωμηοὺς ἑκατὸν ἐβδομήκοντα χιλιάδας στρατοῦ και ἐπολιόρησε τὸ φρούριον τῆς Ἀδριανουπόλεως. Τοὺς ἐκ τῶν τεσσάρων περάτων τῆς γῆς ἐρχομένους πρὸς βοήθειαν (τῶν πολιορκουμένων) ἐπέρασεν ἐν στόματι μαχαίρας. Τοὺς δὲ ἐντὸς τοῦ φρουρίου εὐρισκομένους ἀπίστους ἐξηνάγκασε νὰ εἴπωσι : "Ἐλεος! Ἐλεος! ὦ ἐκλεκτὲ στρατὲ τῆς οἰκογενείας τοῦ Ὁσμάν. Ἐν τέλει κατέκτησε τὸ φρούριον διὰ τῆς βίας. Ἐξ αὐτῶν πλεῖστοι ὅσοι κατέφυγον εἰς Κωνσταντινούπολιν δοξάζοντες τὸν Θεόν. Τὸ φρούριον τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐκυρίευσεν αὐτοπροσώπως ὁ γαζῆ Χουδαβενδικιάρ τῷ 763. Ἐνῶ ἡ Κωνσταντινούπολις ἐκυριεύθη τῷ 857. Εἶθε ὁ ὕψιστος νὰ διατηρήσῃ εἰς τοὺς αἰῶνας τὴν Ἀδριανούπολιν τὴν δευτέραν ταύτην πρωτεύουσαν και τὰς ἄλλας πόλεις εἰς χεῖρας τῶν Ὁσμανλίδων. Ἀμήν.

Κατάστασις τῆς Ἀδριανουπόλεως, δευτέρως πρωτεύουσας.

Λέγουσιν ὅτι ἐδῶ εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἦτο ἡ δευτέρα πρωτεύουσα τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. Εἶνε ἡ θύρα πρὸς τὴν χώραν τῶν Γερμανῶν καὶ τῆς Κόκκινης Μηλιᾶς. Ἡ Ἀδριανούπολις εἶνε ἡ κλεις ἐκείνων τῶν χωρῶν. Ἀλλὰ πρὸς τὸ μέρος τῶν Ὀσμανιδῶν αἱ πύλαι αὐτῆς εἶνε ἀνοικταί. Ἐφ' ὅσον εἰς χεῖρας τῶν Ὀσμανιδῶν εὐρίσκονται χώραι μὲ στρατοὺς νικηφόρους καὶ μεγαλειώδεις, ὡς τὸ Βιδίνιον, Βελιγράδιον καὶ ἡ Ἀδριανούπολις, πρῶτα ὁ Θεός, θ' ἀξιόση τὸς Ὀσμανλίδες νὰ κυριεύσουν καὶ ἄλλας χώρας.

Χαρακτηριστικὰ τοῦ φρουρίου τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Τὸ ἔδαφος τοῦ φρουρίου εὐρίσκεται μεταξὺ ἑπτὰ λόφων καὶ ἐπὶ εὐρείας πεδιάδος. Ἐν πρώτοις ἐκεῖ ὅπου τὸ παλαιὸν ἀνάκτορον (Ἐσκήσεράι) ὀνομάζεται Τσουλοῦ-μπαῖρ. Ὁ δεύτερος λέγεται Μουράτ βέη μπαϊρί. Ὁ τρίτος Γιασῆ μπαῖρ. Ὁ τέταρτος Χασηρλήκ μπαῖρί. Ὁ πέμπτος ὅστις εὐρίσκεται πλησίον τοῦ τεκέ Καδιοῦ λέγεται Κουροῦ μπαῖρί. Ὁ ἕκτος ὁ πλησίον τῆς Αἰσέ καδὶν λέγεται Σιρκετζῆ Σουλτάν μπαῖρί. Ὁ ἕβδομος εἶνε γνωστὸς ὡς Κημηκ μπαῖρί. Ἐκαστὸς ἐκ τῶν ἑπτὰ λόφων εἶνε ὑψηλὸς ὡς μικρὸν βουνόν, εὐάερος καὶ λίαν ἀρωματώδης. Ἡ μεταξὺ τῶν ἑπτὰ τούτων λόφων ἀκμάζουσα Ἀδριανούπολις φαίνεται λικνιζομένη ὡς θάλασσα κυματώδης μὲ κήπους καὶ ροδῶνας. Ἐχει δὲ περίμετρον πέντε παρασάγγας. Τὸ φρούριον ὁμοῦ δὲν εἶνε τόσον εὐρύχωρον.

Θεμελίωσις τοῦ Φρουρίου τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Εἰς τὸ μέσον τοῦ ὡς ἄνω μνησθέντος μεγάλου φρουρίου τοῦ ἔχοντος περίμετρον πέντε παρασάγγας εὐρίσκεται τὸ ἀνάκτορον τοῦ βασιλέως Ἀδριανοῦ. Ἐκ τῶν τεσσάρων πλευρῶν τοῦ φρουρίου ἡ δυτικὴ εἶνε ἐκτισμένη μὲ λίθους τεχνικῶς καὶ καλῶς προσηρμοσμένους καὶ στολισμένη μὲ ἀνάγλυφα ἐν εἴδει μαργαριτῶν καὶ μιᾶς σειρᾶς πλίνθων. Τὰ θεμέλια αὐτοῦ εἰσχωροῦσιν εἰς βάθος μέχρι δέκα πήχεων. Πέριξ αὐτοῦ ὑπάρχουσι 160 μικραὶ καὶ μεγάλαι ἔξοχα ἐν εἴδει προμαχῶνων. Εἰς τὰς τέσσαρας δὲ γωνίας αὐτοῦ ὑπάρχουσι πύργοι ἰσχυρότατοι καὶ ἀπότομοι. Ἐν πρώτοις εἰς τὴν γωνίαν τὴν λεγομένην Ἀγάτς-παζαρί καὶ ἐντὸς τοῦ Καπλήκουλέ τοῦ ἐστραμμένου πρὸς βορρὰν εὐρίσκεται πυριτιδαποθήκη τῆς ὁποίας ἡ ὑψηλότερα κορυφὴ εἶνε ἐστεγασμένη μὲ ξύλα. Διὸ καὶ ὀνομάσθη Καπλήκουλέ. Πρὸς νότον καὶ εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ εὐρίσκεται ὁ πύργος Μανιάς στερεὸς καὶ ἀγέρωχος. Εἰς ἄλλην γωνίαν εὐρίσκεται ὁ

πύργος Τεβκηφχανέ (κρατηρήτιον). Ὁ πύργος τοῦ κρατητηρίου ὅστις εὐρίσκειται ἐπίσης παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἐβρου ἐστραμμένος πρὸς νότον καὶ ὅπου κρατοῦνται χροσφειλέται, φονεῖς, λησταὶ καὶ οἱ εἰς θάνατον καταδικασμένοι εἶνε παμπάλαιος ὡσάν νὰ ἔχη μείνη ἀπὸ τὸν κατακλυσμὸν τοῦ Νῶε. Ἐπ' αὐτοῦ ὑπάρχει χρονολογία τῆς ἐπισκευῆς του γραμμένη λατινιστὶ ἐκ μέρους τοῦ βασιλέως Ἀδριανοῦ. Εἰς τὴν τετάρτην γωνίαν καὶ πλησίον τοῦ τεμένους μετὰ τοὺς τρεῖς ἐξώστας εὐρίσκειται ὁ πύργος Μακεδονίας. Οὗτος εἶνε ὑψηλότερος, μεγαλειότερος καὶ ἰσχυρότερος ὅλων τῶν ἄλλων. Ἡ ὅλη περιφέρεια τοῦ Φρουρίου ἔχει δώδεκα χιλιάδας ὀδοντωτὰ σώματα (ἐπάλξεις). Εἰς κάθε σῶμα ὑπάρχει καὶ ἀνὰ μία πολέμιστρα. Εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν ὑπῆρχε περίξ τοῦ φρουρίου καὶ τάφος βαθεῖα. Σήμερον φαίνονται τὰ ἴχνη αὐτῆς. Καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸν πύργον Μανιᾶς μέχρι τοῦ πύργου Κρατητηρίου, ὡς λέγουσι, διέρρεον τὴν τάφρον οἱ ποταμοὶ Ἄρδας, Τούντζας καὶ Ἐβρος. Ἀλλὰ τὴν σήμερον δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη τούτων, διότι ὡς χώρα Ὀθωμανικὴ εἶνε ἀπηλλαγμένη παντὸς φόβου. Μετὰ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου καὶ ἐξ ἀβελτηρίας ἢ τάφρος ἔχει γεμίσει μετὰ ἀπορρίμματα, χρώματα καὶ ἄμμον, ἐκαλύφθη καὶ ἐπ' αὐτῆς ἀνηγέρθησαν μαγαζεῖα, ἱμαρέτια καὶ διάφορα κτίρια τὰ ὁποῖα οὕτω ἀπέκρυψαν τὰς δύο πλευρὰς τοῦ φρουρίου. Πλὴν ὅμως πρὸς τὴν θύραν τοῦ Τεβκηφχανέ καὶ πρὸς τὴν περιοχὴν τοῦ Ἀγάτς-παζαοῦ οἱ τοῖχοι τῆς τάφρου ἔνθεν καὶ ἔνθεν διακρίνονται. Εἰς τὸν περιφερειακὸν τοῖχον του ὑπάρχουν ἑξ θύραι. Ἡ πρώτη πρὸς ἀνατολὰς λέγεται πύλη τοῦ Μπαλουκ-παζᾶ. Ἡ δευτέρα ἐπίσης πρὸς ἀνατολὰς Ἰγνετζηλέρ (τῶν βελονάδων) καπουσί. Ἡ τρίτη Ζηνδάν καπουσί. Ἡ τετάρτη Μανιᾶς καπουσί. (Αἱ δύο αὗται πύλαι ἀνοίγουσι πρὸς τὸν ποταμὸν Ἐβρον καὶ ὑδρεύονται). Ἡ πέμπτη πύλη λέγεται Μιχάλ-καπουσί ἢ καφελῆ καπουὶ καὶ βλέπει πρὸς δυσμὰς. Ἡ ἕκτη ἢ ὁποῖα ἀνοίγει πρὸς βορρᾶν λέγεται Τόπ-καπου. Αἱ πύλαι αὗται εἶνε πολυσύχναστοι, δίφυλλοι καὶ σιδηραῖ. Αἱ λοιπαὶ εἶνε μονόφυλλοι καὶ δὲν εἶνε διπλαῖ καὶ τριπλαῖ ὡς εἶνε ἄλλων φρουρίων. Μόλα ταῦτα εἰς πολλὰ σημεῖα τοῦ φρουρίου ὑπάρχουσι μικραὶ καὶ ἀφανεῖς θύραι. Π. χ. μέσα εἰς τὸ Ἄλλη πασᾶ τσαρσισί ὑπάρχει μιὰ μικρὴ κρυφὴ πόρτα. Ἡ περιφέρεια τοῦ φρουρίου εἶνε ἑξ χιλιάδες βήματα. Δὲν εἶνε τόσον μεγάλη ὅσον ἡ τοῦ φρουρίου Θεσσαλονίκης. Ἐντὸς τοῦ φρουρίου ὑπάρχουσι δεκατέσσαρες συνοικίαι. Πλησίον τοῦ μασωλείου Κιοκιουσκιουλέρ ὑπάρχουσι τρεῖς μουσουλμανικαὶ συνοικίαι. Μία δὲ παρὰ τὸ Τόπ-καπου. Αἱ ὑπόλοιποι δέκα συνοικίαι, εὐρίσκονται ἔντὸς τοῦ φρουρίου καὶ κατοικοῦνται ἀπὸ Ρωμηοῦς καὶ ἀπὸ καπῆλους τοῦ Μπεκρη-Μουσταφᾶ. Κατὰ τὴν ἄλωσιν ἐτέθη ὡς ὄρος εἰρήνης ὅπως οἱ Ρωμηοὶ παραμείνουσιν ἔντὸς τοῦ φρουρίου. Ἐντὸς τοῦ φρουρίου δὲν ὑπάρχωσι ἄμπελοι καὶ κῆποι. Ἐντὸς τοῦ φρουρίου ὑπάρχουσι 360 δρόμοι κάθετοι καὶ παράλληλοι ἐστρωμένοι κατὰ τὸ παλαιὸν

σύστημα με μεγάλους λίθους. Τὴν πόλιν ταύτην περιβρέχουσι τρεῖς μεγάλοι ποταμοί.

Ἐπαινος τῶν τριῶν ποταμῶν τῆς Ἀδριανουπόλεως

Πρὸς βορρᾶν τῆς Ἀδριανουπόλεως ῥεεὶ ὁ ποταμὸς Τούντζα. Ἡ πηγὴ του εὐρίσκειται εἰς τὰ ὄρη Τουρμπᾶ-Κουτρᾶν παρὰ τὰ σύνορα τοῦ Καζανλίκου καὶ τῆς Νικολόλεως. Πλησίον τῆς κομοπόλεως Καζανλίκου ὁ ποταμὸς οὗτος κατευθύνεται πρὸς νότον, ἐντὸς δὲ τῆς Ἀδριανουπόλεως περιβρέχει τὸ Χουγκιᾶρ-παγτεσι καὶ διερχόμενος τὴν γέφυραν τοῦ Σαρατσανε φθάνει εἰς τὴν γέφυραν Μιχάλ. Ὁ ποταμὸς Ἄρδα ἔρχεται ἀπὸ τὰ ὄρη τὰ εὐρισκόμενα πρὸς νότον τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ἐνώνεται μετὰ τὸν Τούντζα εἰς τὴν γέφυραν ταύτην. Ὁ ποταμὸς Ἐβρος ἔρχεται ἀπὸ τὰ ὄρη Σαμάκο, Κιοστέντζα καὶ Ἰχτιμᾶν τὰ εὐρισκόμενα πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων κονακίων (σταθμῶν) ἀπ' αὐτήν. Καὶ ὁ ποταμὸς αὐτὸς εἰς τὴν γέφυραν Μιχάλ ἐνώνεται μετὰ τὸν Ἄρδα καὶ τὸν Τούντζα καὶ γίνονται ὡς θάλασσα. Ὁ ποταμὸς Ἐβρος ἐλάχιστα ὀφελεῖ τὴν Ἀδριανούπολιν. Ἀλλὰ τὰ νερά τῶν ποταμῶν Ἄρδα καὶ Τούντζα διαρρέοντα τὴν Ἀδριανούπολιν ποτίζουσι τοὺς κήπους καὶ ἀμπελώνας αὐτῆς τοὺς εὐρισκομένους ἐπὶ εβδομηκοντα νησίδων καὶ μάλιστα τὸν βασιλικὸν κήπον (Χουγκιᾶρ) ὅστις ὁμοιάζει με παράδεισον. Οὕτω οἱ ποταμοὶ αὐτοὶ ζωογονοῦσι τὰ πάντα. Τὸ ὕδωρ τοῦ Τούντζα εἶνε γλυκὺ ὅπως τὸ ὕδωρ τῆς ζωῆς. Καὶ τὰ νερά τοῦ Ἄρδα εἶνε καθαρὰ καὶ χρήσιμα γιὰ τοὺς ροδῶνας καὶ τοὺς λαχανοκήπους. Ἀλλὰ δὲν εἰσέρχονται εἰς τὴν πόλιν. Οἱ τρεῖς οὗτοι μεγάλοι ποταμοὶ οἱ ἐνούμενοι κάτωθι τῆς γεφύρας τοῦ Μιχάλ καὶ γενόμενοι ὡς θάλασσα πλημμυροῦσι καὶ καταστρέφουσι τοὺς πέριξ τῆς πόλεως κήπους κατὰ ἑκατοντάδας. Καθὼς λέγουσιν οἱ παλαιοὶ διδάσκαλοι ἢ ἐπὶ τῆς πύλης Καφεσλή λατινικὴ ἐπιγραφὴ λέγει ὅτι ἡμέραν τινὰ οἱ τρεῖς οὗτοι μεγάλοι ποταμοὶ θὰ γίνωσι αἴτιοι τῆς καταστροφῆς τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Αἱ ἀρχαὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν τοῦ νομοθέτου ἢ Ἀδριανούπολις ἦτο ἐκ τῶν νομαρχιῶν τῆς Ρούμελης. Ἐπειδὴ ὅμως ἦτο δευτέρα πρωτεύουσα δὲν ἐπαρκοῦσεν ἕνας ἄρχων. Αἱ διοικητικαί, πολιτικαὶ καὶ ποινικαὶ ὑποθέσεις ὑπῆγοντο ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῶν Μποσταντζήμασης. Εἰς τὴν ἐποχὴν μας Μποσταντζήμασης τῆς Ἀδριανουπόλεως ἦτο ὁ Κήρκ ἀγνὰ Κοτζᾶ Σινὰν Πασᾶ. (ὁ Σαρανταπόδαρος). Καὶ πράγματι ὅταν ἔφθασε εἰς τὴν νομαρχίαν αὐτὴν περιῆλθεν ὡς σαρανταπόδαρος καὶ ἐπά-

ταξε τοὺς κλέπτας, τοὺς ἀδικοπραγοῦντας, ὅπου καὶ ἂν ἦσαν καὶ εἰς κέρατον ἀκόμα τοῦ ἀτρετισμοῦ Κριός. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ἡ Ἐπαρχία Ἀδριανουπόλεως εὐρίσκειτο εἰς πλήρη ἀσφάλειαν καὶ τάξιν. Εἶχε φρουρὰν ἑπτακοσίων ἀνδρῶν. Δεύτερος ἀρχων εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τῶν Μεβλεβίδων με πρόσοδον πεντακοσίων ἄσπρων, χορηγουμένην ἕκ μέρους τοῦ ἱεροῦ προφητικοῦ ταμείου. Ὁ ἱεροδικαστὴς οὗτος τῆς Ἀδριανουπόλεως προάγεται κατόπιν εἰς μολλᾶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐπὶ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ ἔχει 45 βοηθοὺς ἱεροδικαστὰς (ναῖπ) ἕκ τῶν ὁποίων οἱ πέντε μόνον ἐδρεύουσιν ἐντὸς τῆς πόλεως οἱ δὲ λοιποὶ εἰς τοὺς πέριξ ναχιέδες. Ὁ μολλᾶς ἔχει ἑτησίαν πρόσοδον 40 χιλ. γροσίων. Ὡσαύτως καὶ ὁ Μποσταντζήμπασης ἔχει πρόσοδον 40 χιλ. γροσίων. Ἐκ τῶν ὑποτακτικῶν τοῦ Μολλᾶ ἕνας διορίζεται κατόπιν διατάγματος παρὰ τῷ Σουλτάνῳ. Ἐχει δὲ καὶ θεράποντα (τσοχαδάρ) διὰ τὰ ἐκτὸς τοῦ παλατίου ζητήματα ἕκ τῶν Γενιτσάρων. Ὁ τρίτος δικαστὴς ὁ ὁποῖος εἶναι ἀπὸ τοὺς ὀρθοδόξους μουσουλμάνους, ὀνομάζεται Σεῖχουλισλάμ. Ἐπὶ τὰς διαταγὰς τούτου οἱ μουφτηδες τῶν μουσουλμανικῶν αἰρέσεων σαφιά, χαμπελιέ καὶ Μαλικιέ δίδουσι φετβάδες μετὰ τὴν φράσιν (Ἀπάντησις—Ὁ θεὸς γνωρίζει . . .) λαμβάνουσιν ἀπὸ τοὺς ἰδιώτας ἀνά δέκα ἄσπρα κατὰ φετβά καὶ μετὰ αὐτὰ συντηροῦνται. Ἄλλην πρόσοδον δὲν ἔχουσι. Ὁ τέταρτος δικαστὴς του εἶναι ἀντιπρόσωπος τῶν σερίφηδων τῆς Μέκκας (δηλαδὴ τῶν ἀπογόνων τοῦ Μωάμεθ). Ὁ πέμπτος δικαστὴς του εἶναι περιοδεύων δικαστὴς (ἀγιὰκ ναῖπί). Ὁ ἕκτος εἶναι ἀρχηγὸς τοῦ ἑπιτοῦ. Ὁ ἕβδομος δικαστὴς του ἔχει ὑπὸ τὰς διαταγὰς του μίαν διμοιρίαν καὶ εἶναι ἀξιωματικὸς τῶν τσορμπατζίδων τῶν Γενιτσάρων. Εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν ἀπὸ τοῦ Γαζῆ Χουδαβενδικιὰρ μέχρι τοῦ Σουλεϊμάν Χάν εἶχεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς του τεσσαράκοντα ὀδᾶδων γενιτσάρους ἐτοίμους ἡμέραν καὶ νύκτα ὡς φρουράν. Τὴν σήμερον πλησίον τοῦ Μεβλεβή-χανέ εὐρίσκονται τὰ ἑρείκια τῶν δωματίων τῶν γενιτσάρων. Ὁ ὄγδοος δικαστὴς του εἶχε ὑπὸ τὰς διαταγὰς του ἕνα φρούραρχον ἕκ τῶν γενιτσάρων μετὰ πενήντα στρατιώτας, ἀρκετὰ πυρομαχικὰ καὶ σαράντα κανόνια. Ὁ ἕνατος ἀξιωματικὸς εἶναι ὁ βοϊβόδας τῆς πόλεως διοριζόμενος κατ' εὐθείαν ἀπὸ τοῦ Μποσταντζήμπαση. Ὁ δέκατος εἶναι ὁ ἀγὰς τῆς χωροφυλακῆς. Ὁ ἐνδέκατος εἶναι ὁ τελώνης. Ὁ δωδέκατος εἶναι ὁ ἀγὰς ἐπὶ τῆς φορολογίας ὅστις εἰσπράττει φόρους ἀπὸ δέκα τρεῖς χιλιάδας πολίτας, πρόστιμα καὶ τέλη ἔξωραϊσμοῦ. Ὁ δέκατος τρίτος εἶναι ὁ ἀγὰς ἐπὶ τῶν κοινωφελῶν ἰδρυμάτων. Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν ἡ πόλις αὕτη ἐνεγράφη εἰς τὸ ἴδρυμα τοῦτο, ἐκάστη δὲ οἰκία κατ' ἕτος δίδει ἕνα ἄνδρα ὡς ἀκροβολιστὴν τοῦ ναυτικοῦ¹⁾. Οἱ ἄνδρες οὗτοι καλῶς ἔξω-

1) Ἀξιάτ ἀσκερί.

πλισμένοι με πομπήν, σημαίας καὶ ὄργανα ἔρχονται εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ὑπηρετοῦσιν εἰς τὸν ναύσταθμον τοῦ σουλτανικοῦ ναυτικοῦ. Ἐπὶ ἐξάμηνον δὲ εὐρίσκονται εἰς θαλασσίας ἐκδρομάς. Οὗτοι εἶνε ἡ τάξις τῶν ἀκροβολιστῶν, τῶν ὁποίων τὰ καθήκοντα εἶναι νὰ κωπηλατοῦν, ἐν ἀνάγκῃ δὲ καὶ νὰ μάχωνται. Ὁ δέκατος τέταρτος ἄρχων εἶναι ὁ τοῦ Μπεζεστενίου ὅστις διὰ διατάγματος ἔχει τὴν ἀνωτάτην ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἐπαγγελματιῶν καὶ τεχνιτῶν.

Τὰ Σουλτανικά, Βεζυρικά καὶ λοιπὰ τεμένη τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Ὁ ἀρχαιότερος εὐκτήριος οἶκος εἶνε τὸ μεσδζήτ (μικρὸν τέμενος) τὸ ὁποῖον ἔκτισεν ὁ Σεφερσάχ εἰς τὴν θέσιν Χηζηρλήκ ὅπου καὶ ἐφιλοξενήθη ἐλθὼν κατόπιν ἀδείας τοῦ Μπεκτάση Βελῆ μετὰ τριακοσίων ὀπαδῶν του. Τὸ μεσδζήτ αὐτὸ ὁ Σουλτάν Μουράτ Γαζή Χουδαβενδικιάρ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐπεξέτεινε καὶ τὸ ὠνόμασε Χουδαβενδικιάρ τζαμηί. Καθὰ πιστεύει ὁ λαὸς τῆς Ἀδριανουπόλεως μετὰ τὸ μαρτύριον τοῦ Γαζή Χουδαβενδικιάρ εἰς τὸ Κοσσυφοπέδιον οἱ ὑπουργοὶ αὐτοῦ μετέφερον τὴν καρδίαν του καὶ τὴν ἐνετίφισαν εἰς τὸ μικρὸν τέμενος, τὸ ὁποῖον οὗτος εἶχε κτίσει εἰς τὴν θέσιν Χηζηρλήκ. Ἀλλὰ ἡ γνώμη αὐτὴ εἶνε ἐσφαλμένη. Ἡ καρδία τοῦ Μουράτ γὰν εἶνε ἐνταφιασμένη ὑπὸ λαμπρὸν μανσωλεῖον ὅπερ εὐρίσκεται εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Κοσσυφοπεδίου καὶ παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Κιλιάπ. Καὶ μάλιστα ὁ Μελικ Ἀχμέτ πασᾶς ὅταν ἦτο βαλῆς τῆς Ρωμυλίας ἐπεφόρτισε τὸν ἕγγονόν του νὰ ἐπισκευάσῃ τὸ μανσωλεῖον τοῦτο. Οὗτος δέ, ὡς γινώσκον τοῖς πᾶσι, μετέβαλε τὸ μέρος ἐκεῖνο εἰς παραδείσιον ἄμπελον. Οὕτω τὸ ἀρχαιότερον ἀπὸ τὰ τεμένη τῆς Ἀδριανουπόλεως εἶνε τὸ εὐρισκόμενον εἰς τὴν θέσιν Χηζηρλήκ.

Δεύτερον τέμενος εἶνε τὸ τέμενος τοῦ Μεχμέτ χάν τοῦ Α΄, υἱοῦ τοῦ Γιλδιρίμ χάν. Αὐτὸ ὀνομάζεται καὶ Οὐλοῦ-τζαμί. Ὁ πρῶτος θεμελιωτὴς αὐτοῦ εἶνε ὁ Μουσαῖ Τσελεμπή υἱὸς τοῦ Γιλδιρίμ χάν. Ὁ ἀνωτέρω συνεπλήρωσε καὶ τὸ ἡμιτελὲς τοῦτο τζαμίον τοῦ Μουσαῖ Τσελεμπή. Τὸ τέμενος τοῦτο εἶνε μεγαλοπρεπὲς καὶ εὐρίσκεται εἰς τὸ κέντρον τῆς πόλεως, ὅπου διαμένουσιν οἱ πεπαιδευμένοι καὶ οἱ διακεκριμένοι. Ἐχει τρεῖς θύρας. Δύο πρὸς τὰ πλάγια καὶ μίαν πρὸς νότον. Ἀπὸ τὴν νοτίαν θύραν ἕως τὸ μικρὰν (ιερόν) ἡ ἀπόστασις εἶνε 180 πόδες. Τὸ πλάτος του εἶνε 185 πόδες. Εἶνε δὲ ἐκτισμένον κατὰ παλαιὸν ρυθμόν. Ἐντὸς αὐτοῦ ὑψοῦνται τέσσαρες κίονες λιθόκτιστοι, ἄνωθεν δὲ τῶν ἐπ' αὐτῶν τόξων προβάλλουσιν ἑννέα θόλοι. Κομποτεχνήματα καὶ σκαλίσματα δὲν ὑπάρχουσι. Καίτοι τὸ ἐσωτερικόν του εἶνε εὐρύχωρον, δὲν φαίνεται τοῦτο. Δὲν εἶνε δὲ καὶ πολυσύχναστον ἂν καὶ εὐρίσκεται ἐντὸς τῆς ἀγορᾶς. Ἐχει ἓνα μιναρὲ μὲ τρεῖς ἐξώστας

(σεριφέ). Εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν δὲν ὑπάρχει μεγαλοπρεπέστερον καὶ ἐπιβλητικώτερον αὐτοῦ τέμενος. Τῷ ὄντι παλαιότερον αὐτοῦ εἶνε τὸ παρὰ τὴν γέφυραν Μιχάλ τέμενος τοῦ Γιλδιρίμ Χάν. Ἐπειδὴ ὁμοίως τὸ τέμενος τοῦτο ἔμεινεν ἡμιτελὲς ἕνεκα τοῦ ἐπεισοδίου τοῦ Τιμούρ Μπινόρ¹⁾, τὸ σύνεπλήρωσεν ὁ Ὑσελεμπή Σουλτάν Μαχμέτ καὶ τὸ ἀφιέρωσεν εἰς μνήμην τοῦ πατρὸς του Γιλδιρίμ χάν. Ἐνεκα τούτου προηγήθη ἐν τὴν ἐξιστόρησιν τοῦ Οὐλοῦ Τζαμί. Εἰς τὸ τέμενος αὐτὸ ὁ Χατζῆ Μπαϊράμ βελῆ ἐγκλεισθεὶς καὶ προσευχηθεὶς ἐπὶ μακρὸν διὰ τῆς διδασχῆς καὶ τῶν κηρυγμάτων του ὠδήγησεν ἑκατοντάδας ἀνθρώπων εἰς τὴν εὐθείαν ὁδόν. Διὸ καὶ τὴν σήμερον τιμῆς ἕνεκα ἡ ἔδρα του φυλάσσεται ἐκεῖ που. Οὐδεὶς εἶναι ἱκανὸς νὰ ἀναβῆ ἐπὶ τῆς ἔδρας ταύτης καὶ νὰ κηρύττῃ. Διότι εἶνε θέσις τῶν ἀπολυτρωμένων (ἀγίων). Ὅταν πάλιν ὁ Σουλτάν Ἀχμέτ χάν ἦλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν, αὐθάδης τις, Σείχης διὰ νὰ ἐπιδειχθῆ ἠθέλησε ν' ἀναβῆ ἐπὶ τῆς ἔδρας τοῦ Χατζῆ Μπαϊράμ Βελῆ. Οἱ ὑπηρέται τὸν ἠμποδίσαν καὶ τὸν παρεκάλεσαν νὰ μὴ ἀναβῆ. Ὁ πείσμων ὁμοίως οὗτος δὲν τοὺς ἤκουσεν καὶ ἀνῆλθεν ἐπὶ τῆς ἔδρας. Δὲν ἐπρόλαβεν ὁμοίως νὰ ἀρχίσῃ τὸν λόγον καὶ νὰ πῆ «Μπίσμιλάχ» καὶ ἔμεινεν ἐμβρόντητος καὶ ἀλαλος. Καὶ προσεπάθησε μὲν νὰ ὁμιλήσῃ, ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατον καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταβῆ τῆς ἔδρας. Ἐκτοτε ἡ ἔδρα αὕτη παραμένει ἱερά.

Τὸ ἱερόν καὶ ὁ ἄμβων τοῦ τζαμίου εἶνε τεχνικώτατοι. Ἐκ τῆς πλευρᾶς τῶν κοσμηματοπωλῶν πρὸς τὴν δεξιάν θύραν κατέρχεται τις δι' ἑνδεκα λιθίνων βαθμίδων. Εἶνε παλαιὸν πολυσύχναστον τέμενος. Τὰ πρὸ τοῦ ἱεροῦ χώρου (μιχράπ) φωλεάζοντα πτηνὰ²⁾ μὲ τὰς λιγυρὰς καὶ συγκινητικὰς φωνὰς τῶν δίδουσι ζωὴν εἰς τοὺς προσκνητάς, τὰ δὲ πέριξ ἀναφυόμενα ἀνθη, μολόχα, τολύπαι καὶ ζουμπούλια, διὰ τῆς εὐωδίας τῶν εὐφραίνουσι τὰς καρδίας. Ὁ δὲ ἐκ μέρους τοῦ Ἐβκαφίου διωρισμένος Ἐπίτροπος εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν ἀνθέων τούτων στολιζέει τὸ τέμενος τοποθετῶν δοχεῖα πλήρη ἐξ αὐτῶν. Ἀνωθεν τῆς νοτίας θύρας μὲ ἐμφανῆ καὶ τεχνικὰ γράμματα ὑπάρχει ἡ ἐξῆς χρονολογία (ἔτος 910).

Ἐτερον παλαιὸν τζαμίον εἶνε τὸ τέμενος τοῦ Γιλδιρίμ Μπαγιαζιτ χάν υἱοῦ τοῦ Χουδαβενδικιάρ Γαζῆ. Τὸ τζαμίον αὐτὸ εὐρίσκεται παρὰ τὴν παλαιὰν γέφυραν τοῦ Μιχάλ πλησίον τῆς ὄχθης τοῦ Ἐβρου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγοῦσης πρὸς τὴν Φιλιππούπολιν καὶ ἐντὸς καταπρασίνου πεδιάδος λέγεται δὲ Κιουπελή-τζαμί³⁾. Αἰτία τῆς ὀνομασίας του εἶνε διότι ὁ ἀρ-

1) Ὑπονοεῖ ἀσφαλῶς τὴν παρὰ τὴν Ἄγκυραν μάχην μεταξὺ Βαγιαζήτ καὶ Ταμερλάνου καθ' ἣν ἠττηθεὶς ὁ Βαγιαζήτ ἠχμαλωτίσθη ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου του καὶ ἀπεβίωσεν ἐν αἰχμαλωσίᾳ. Σ. Μ.

2) Ἐννοεῖ πιθανῶς τοὺς ψάλτας. Σ. Μ.

3) Κιουπελή=ὁ ἔχων κρικούς, ἐνώτια Σ. Μ.

χιτέκτων εἰς πλεῖστα ἐκ τῶν τόξων αὐτοῦ ἐκρέμασε κρῖκους μὲ πολύφωτα. Τινὲς λέγουσιν ὅτι ὠνομάσθη οὕτω διότι ἡ πριγκήπισσα Κιονκελή-Σουλτάνα, θυγάτηρ τοῦ Βαγιζήτ χάν, μετὰ τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Τιμούρ, ἐπειδὴ ἔμεινε τὸ τέμενος ἡμιτελές, ἐπώλησεν ἕνα σκουλαρίκι τῆς καὶ δι' αὐτοῦ ἀπεπεράτωσε τὸ τέμενος. Ἔχει μίαν νοτίαν θύραν καὶ ἕνα μιναρὲ ὀφιοειδῆ (μπουρμαλή). Δὲν εἶνε ἔργον τέχνης οὔτε καὶ ἔχει πολλοὺς προσκυνητάς. Διότι ὡς ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ ἰδρυτοῦ του ἔμεινεν ὄρφανόν. Ἄλλ' οἱ τροῦλοί του οἱ σκεπασμένοι μὲ γνήσιον μόλυβδον διατηροῦσι τὴν στερεότητα αὐτῶν.

Τέμενος Γαζή **Μουράτ Χάν, υἱοῦ τοῦ Τσελεμπή Μεμέτ χάν**. Τοῦτο εἶνε γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν τριῶν ἐξωστῶν (οὔτς σερεφελή). Κεῖται εἰς πολυσύχναστον κέντρον τῆς Ἀδριανουπόλεως. Πρῶτοι θεμελιωταὶ τοῦ προσκυνητηρίου τούτου εἶνε οἱ πριγκηπες Ἰσά καὶ Μουσα. Οὗτοι ἀφοῦ ἔθεσαν τὰ θεμέλια του ἀπεβίωσαν. Ἐπὶ τι διάστημα οἱ τοῖχοι καὶ τὰ θεμέλια ἔμειναν ἐγκαταλελειμμένα. Τέλος ἠξιώθη νὰ τὸ ἀποπερατώσῃ ὁ Κοτζά Μουράτ υἱὸς τοῦ Τσελεμπή Σουλτάν Μεχμέτ χάν. Τὸ τέμενος τοῦτο ἐδόξασε καὶ ἐτίμησεν ὄχι μόνον τὴν πόλιν τῆς Ἀδριανουπόλεως ἀλλὰ καὶ ὅλην τὴν μουσουλμανικὴν χώραν. Ἔχει πέντε ὄραιας πύλας. Ἄνωθεν ἐκάστης θύρας ὑπάρχουσιν ἀραβικαὶ χρονολογίαι μὲ χρυσᾶ γράμματα. Εἶνε ὅμως περιπλεγμένοι καὶ δυσαναγνώστοι. Αἱ δύο ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν θύραι εἶνε στερεαί. Αἱ τρεῖς εὗρισκονται ἐπὶ τῆς νοτίας πλευρᾶς. Ἡ ἐπὶ τῆς μεσαίας θύρας χρονολογία εἶνε ἡ ἐξῆς: (Τέμενος τοῦ Μουράτ Χάν υἱοῦ τοῦ Τσελεμπή Σουλτάν Μεχμέτ ἔτος 809). Ἀπὸ τὴν νοτίαν αὐτὴν θύραν μέχρι τοῦ ἱεροῦ τὸ μήκος εἶνε ἑκατὸν ποδῶν. Τὸ δὲ πλάτος του εἶνε διακοσίων πενήκοντα ποδῶν. Ἔχει πέντε τροῦλλους στηριζομένους ἐπὶ λιθοκτίστων, κιδόνων ἕκαστος δὲ ἐξ αὐτῶν προσομοιάζει πρὸς τὸ στερέωμα. Ὁ φιλοτεχνήσας τὸν διάκοσμον ζωγράφος τῶν πέντε τροῦλλων ἔχει χρησιμοποιήσῃ μὲ τόσην τέχνην καὶ ἀρμονίαν τὰ χρώματα, ἐρυθρόν, βαθὺ κυανοῦν, ἀνοικτὸ κυανοῦν, πρασινωπὸν καὶ κτρινωπὸν, ὥστε ὁ εἰδήμων θεατῆς ὁ ἀτενίζων πρὸς αὐτοὺς νὰ μένη ἐστατικός μὲ τὸν δάκτυλον εἰς τὰ χεῖλη καὶ τὴν κεφαλὴν κεκλιμένην πρὸς τὸν ὄμον ἄφωτος καὶ κατάπληκτος, ὡσὰν ἡ διακόσμησις αὐτῆ νὰ ἔχη γίνῃ ἀπὸ αὐτὸν τὸν διακοσμητὴν τοῦ σύμπαντος. Τὸ ἱερὸν καὶ ὁ ἄμβων αὐτοῦ εἶναι σκαλισμένα εἰς σφενδόνας καὶ ἐπικάθηνται ἐπὶ μαρμαρίνων βάθρων παρομοίως ἐσκαλισμένων. Αἱ θέσεις τῶν μουσελῶν καὶ ψαλτάδων εἶνε τοποθετημέναι εἰς τὰς γωνίας καὶ στολισμέναι μὲ διαφόρους πολυτίμους λίθους, ἐρυθροὺς καὶ μαύρους ὁμοίους πρὸς ὄνυχα. Ἐπὶ τοῦ ἀναλογίου τοῦ εὗρισκομένου εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ τζαμίου εὗρίζεται Κοράνιον ὅμοιον τοῦ ὁποίου εἶνε ἀδύνατον οἱ σύγχρονοι καλλιγράφοι νὰ γράψουν.

Τὸ ἀναλόγιον τοῦτο κατεσκευάσθη ἐπίτηδες πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν.

Τὸ Κοράνιον εἶνε τόσον ὀγκῶδες καὶ βαρὺ ὥστε δύο ἄνδρες μὲ δυσκολίαν τὸ σηκώνουν. Καὶ ἀπορίας ἄξιον εἶνε πῶς ὁ καλλιγράφος τὸ ἔγραψε τόσον ὠραία. Ἐντὸς τοῦ τεμένους δὲν ὑπάρχουσι πολυτελῆ πολύφωτα. Κατὰ τὰς σκοτεινὰς ὁμως νύκτας φωτίζεται τοῦτο μὲ πολυαρίθμους κανδήλας. Ἔχει διάφορα στιλπνὰ καὶ ἐπίχρυσα κηροπήγια. Ἀπὸ δὲ τὰ μικρὰ καὶ παλαιοῦ συστήματος παράθυρα τοῦ αἰ εἰσερχόμενα ἐκ τοῦ παρακειμένου ἀνθοκηπίου εὐωδιαὶ εὐφραίνουσι τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Μουτεβελῆς δὲν παύει ἀπὸ τοῦ νὰ στολίζῃ αὐτὸ μὲ ἀνθοδοχεῖα. Καὶ οὕτω δὲν μένει καρδία εἰς τὸ πλῆθος τῶν πιστῶν ν' ἀπομακρυνθῶσιν ἐξ αὐτοῦ.

Περιγραφή τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ κτιρίου τοῦ λαμπροῦ τούτου Τεμένους.

Τὸ μῆκος τοῦ ἐσωτερικῶς εἶνε ἑκατὸν τὸ δὲ πλάτος τοῦ διακοσίων ποδῶν. Ἔχει τρεῖς ἐσωτερικὰς θύρας. Εἰς τὴν πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ νοτιανὴν θύραν ἀνέρχεται τις δι' ἐπτά βαθμίδων. Ἡ ἀριστερὰ εἶνε ἀνευ βαθμίδων. Εἰς τὰς τέσσαρας πλευρὰς τοῦ ἐσωτερικοῦ ὑπάρχουσι δεκαοκτὼ κίονες ἐξ ἀλαβάστρου διαφόρων χρωμάτων, παρομοίας τῶν ὁποίων δὲν ἔχω ἰδῆ ἂν καὶ ἐπὶ 41 ἔτη ταξιδεύω. Οὗτοι ἴστανται ὡς ἄνθρωποι μὲ ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας ἔτοιμοι νὰ προσευχηθῶσιν ἐνωπίον τοῦ Δημιουργοῦ. Ἴσως παρόμοιοι τούτων νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὸ Σουλταμανιὲ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἢ εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἄνωθεν τῶν κίωνων ὑπάρχουσι θολίσκοι ἀπὸ σμάλτου ποὺ στολίζουσι τὸ τέμενος. Οἱ ἐπισκεφθέντες αὐτὸ διάφοροι ζωγράφοι δὲν εὗρον τί-τι ἐπίμεμπτον. Τὰ διάφορα ποικίλματα τῶν θολίσκων διαφέρουσι τὸ ἓν ἀπὸ τὸ ἄλλο. Τὸ δὲ ἀξιοθαύμαστον εἶνε ὅτι καί-τοι ἀπὸ τῆς ἀνεγέρσεώς του παρήλθον 360 ἔτη οἱ χρωματισμοὶ αὐτοῦ οὐδεμίαν ὑπέστησαν ἀλλοιώσιν ἢ βλάβην ἀπὸ τὰς καιρικὰς μεταβολὰς. Ὡσὰν χθὲς νὰ βγῆκαν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Παντοδυνάμου. Οἱ θόλοι αὐτοὶ λάμπουσιν ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον, οἱ δὲ τοῖχοι εἶνε στιλπνοὶ καὶ λεῖτοι ὡς καθρέπτης. Ἄνωθι τῶν παραθύρων ὑπάρχουσι ρητὰ καλλιγραφικῶς γραμμένα. Οἱ τοῖχοι εἶνε ἐνδεδυμένοι ἀπὸ ἀκατέργαστα μάρμαρα συνδεόμενα μὲ μικροὺς χρωματιστοὺς λίθους, οἱ ὁποῖοι προκαλοῦν τὸν θαυμασμόν. Εἰς τὸ μέσον τοῦ τεμένους ὑπάρχει δεξαμενὴ πρὸς καθαρόν ἐκ τῶν στομίων τῆς ὁποίας ἀναπηδᾷ τὸ ὕδωρ τῆς ζωῆς καὶ δι' αὐτοῦ οἱ πιστοὶ ἀνακαθαίρονται. Εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ τεμένους ὑπάρχουσι τέσσαρες κανονικοὶ μιναρέδες ἀτενίζοντες πρὸς τὸν οὐρανόν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἐκ δεξιῶν μιναρὲς ἔχει τρεῖς ἐξώστας (σεριφὲ) ἐξ αὐτοῦ τὸ τέμενος ὀνομάζεται οὕτως Σερεφελῆ (τριῶν ἐξωστῶν). Εἰσερχονται ἐκ τῶν κάτωθεν ἀπὸ μίαν θύραν τρεῖς μουεζίνιδες, ἀνεβαίνουν ἕκαστος εἰς ἓνα ἐκ τῶν ἐξωστῶν χωρὶς νὰ βλέπῃ ὁ εἰς τὸν ἄλλον καὶ ἐκεῖθεν διαλαοῦσι τὸν Μωά-

μεθ, χωρὶς ἢ φωνὴ τοῦ ἑνὸς ν' ἀκούεται ἀπὸ τὸν ἄλλον. Ὁ μιναρὲς οὗτος εἶνε ἀξιοθέατος. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ του εἶνε τόσον τελεία ὥστε καὶ ὁ νοῦς τοῦ Ἀριστοτέλους θά ἐδυσκολεύετο νὰ τὴν συλλάβῃ. Ὁ πρὸς τ' ἀριστερὰ μιναρὲς ἔχει δύο ἐξώστας. Οἱ ἄλλοι δύο ἔχουσιν ἀνὰ ἓνα, ἀλλ' εἶνε ἐλικοειδεῖς. Ὁ κοτζᾶ Μουράτ χάν ὁ Β', ὁ ἀφιερωτῆς τούτου, ὅταν κατὰ τὴν πρώτην του βασιλείαν ἐκυρίευσεν τὸ φρούριον τῆς ἐν Ἀνατολῇ Σμύρνης ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας (ροῦμ) τῆς οἰκογενείας Φυδάκα, τοὺς θησαυροὺς ποὺ εὔρεν ἐκεῖ τοὺς ἔδαπάνησεν εἰς τὸ τέμενος αὐτό, τὸ Οὔτς Σερεφελῆ. Ὅλας τὰς διακοσμήσεις τῶν θόλων τὰς ἐφιλοτέχνησεν ὁ Πέρσης διακοσμητῆς Μάνι. Οὗτος διὰ τὴν διακόσμησιν ταύτην ἔφερεν ἐκ Περσίας ἑβδομήκοντα καμηλοφόρτια χρώματα καὶ εἰργάσθη ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη δι' αὐτήν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ κοτζᾶ Μουράτ δὲν ἐλογόριαζε τὰ χρήματα καὶ ἔδιδεν εἰς τοὺς τεχνίτας μὲ τὸ παραπάνω, λέγουσιν ὅτι κάθε μισκάλι¹⁾ πέτρης τοῦ ἐκόστισεν ἓν χρυσοῦν νόμισμα. Ἐπόπτης ἐπὶ τῆς οἰκοδομῆς ἦτο ὁ Ἀλὸνδ μπέης υἱὸς τοῦ Τιμοῦρ τὰς πασᾶ. Κατὰ τοὺς λογαριασμοὺς τούτου διὰ τὸ τζαμίον τοῦτο ἀπὸ τὰ λάφυρα τῆς Σμύρνης ἔδαπανήθησαν ἑπτὰ χιλιάδες πουργιὰ καθαρὸς χρυσός. Ἐκτὸς δὲ τούτων ἔδαπανήθησαν καὶ ἄλλα εἰς καθαρὸν ἄργυρον καὶ κυκλοφοροῦντα νομίσματα ὅν οὐκ ἔστι ἀριθμὸς. Ἐπειδὴ ἡ γενναιοδωρία τοῦ θεμελιωτοῦ ἦτο ἀνεάντητος, ὅλοι οἱ δοκιμασμένοι τεχνίται τῶν ἑπτὰ ἡπείρων (τῆς οἰκουμένης) οἱ ὅποιοι ἤρχοντο νὰ ἐπωφεληθοῦν τῆς γενναιοδωρίας ταύτης ἀφῆκαν καὶ ἓνα ἕκαστος τῆς ἀξιωματικότητος τῶν. Διὰ τοῦτο ὅσας φορὰς καὶ ἂν εἰσέλθῃ κανεὶς εἰς αὐτὸ πάντοτε εὐρίσκει καὶ κάτι νεῖον. Μὲ ἓνα λόγον οὔτε ἡ γλώσσα οὔτε ἡ γραφὴ εἶνε ἱκανὴ νὰ περιγράψῃ τοῦτο δεόντως.

Τὸ τέμενος τοῦ γαζῆ Μουράτ βέη.

Τοῦτο ἀρχικῶς δὲν ἐκτίσθη διὰ τζαμί. Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Τζελαδδιν Ρουμὶ ἐκτίσαν αὐτὸ μὲ δύο θόλους ὡς Μεβλεβιχανέ. Μετὰ τινα χρόνον ἐντὸς αὐτοῦ συνέβη αἱματοχυσία. Τὸ γεγονός τοῦτο περιῆλθεν εἰς γνῶσιν τοῦ Μουράτ χάν, οὗτος δὲ ἔστειλεν μηχανικοὺς οἱ ὅποιοι ἀφῆρσαν τὸ σάνιδωμα ὅπου ἐγένετο ἡ χορευτικὴ τελετὴ τῶν δερβισῶν καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἔστησεν ἄμβωνα (μινμπέο). Ἐκτίσαν δὲ καὶ πανύψηλον μιναρὲ καὶ οὕτω μετετέταπῃ εἰς τζαμίον. Τὸ μῆκος τοῦ Τεμένους εἶνε ἑκατὸν πενήκοντα πόδες καὶ τὸ πλάτος ἑκατόν. Ἀπὸ τῆς νοτίας πύλης μέχρι τοῦ ἱεροῦ (Μιχράπ) εὐρίσκονται δύο τροῦλλοι ὁ εἰς κατόιν τοῦ ἄλλου. Κίονες δὲν ὑπάρ-

1) Μέτρον $2\frac{1}{4}$ δραμίων βάρους. Σ. Μ.

χουσιν ἐντὸς αὐτοῦ. Ἐν τούτοις εἰς τὰς δύο πλευράς του εὐρίσκονται δύο ἀναπαυτήρια καλούμενα μουσαφρηχανέ. Ἐκεῖ ἀναπαύονται κατὰ τὰς ἑορτάς καὶ τελετὰς οἱ φιλοξενούμενοι. Εἶναι μικρὸν λαμπρὸν τζαμίον. Ἐπειδὴ εἶνε ἐκτισμένον εἰς ὑψηλὴν καὶ γραφικὴν ράχιν εἶνε διὰ τὴν Ἀδριανούπολιν στόλισμα καὶ τόπος ἀναψυχῆς. Οἱ προσκυνηταὶ του εἶνε ἀρκετοί. Ἀργότερα ἐντὸς τοῦ περιβόλου του ἔκτισαν καὶ Μεβλεβιχανέ.

Τέμενος τοῦ Βαγιαζήτ Βελῆ.

Παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Τούνδζα βορείως τῆς Ἀδριανουπόλεως εἰς ἐπίπεδον καὶ χλοερὸν μέρος προβάλλει θελκτικὸν τέμενος μὲ παμμέγιστον τροῦλλον στηριζόμενον ἐπὶ τεσσάρων τοίχων. Τὸ Τέμενος τοῦτο ἔχει δύο πύλας. Ἡ ἀριστερὰ καὶ ὠραία πύλη εἶνε προωρισμένη διὰ τὴν εἴσοδον τῶν Σουλτάνων. Ἡ ἄλλη εἶνε μεγάλη καὶ εἶνε πρὸς νότον. Ἀνωθεν τῆς πύλης αὐτῆς εἶνε χαραγμένη ἡ χρονολογία :— Χαῖρ τζεμηλ—896. Ἄλλ' αὐτὴ ἡ φράσις χαῖρ τζεμηλ εἶνε γραμμένη ἐπίσης ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ Μουσουλίου τοῦ Μαλκὸς μπέη εἰς τὴν πόλιν Σαμακ. Ὁ Θεὸς ξέρει ἂν καὶ αὐτὸς ἦτο ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς, ὡς λέγουσι, τοῦ Βαγιαζήτ Χάν. Ἀπὸ τὴν νοτιανὴν πύλην μέχρι τοῦ ἱεροῦ τὸ μήκος εἶνε 85 πόδες, τὸ δὲ πλάτος του 80 πόδες. Μέσα εἰς τὸ τέμενος δὲν ὑπάρχουν κίονες. Ὁ βασιλικὸς θώκος εὐρίσκεται εἰς τὰ ἀριστερὰ τοῦ τζαμίου. Εἶνε δὲ προσευχητήριον, ἐκτισμένον ἐπὶ δέκα στυλῶν ραβδωτῶν στύλων. Τὸ ἱερὸν καὶ ὁ ἄμβων εἶνε ἐκτισμένα ἀπὸ λευκὸν ἀκατέργαστον μάρμαρον. Εἶνε ἐστολισμένον μὲ πολύφωτα καὶ κανδήλας. Ὁ δὲ τροῦλλος φωτίζεται διαρκῶς μὲ ἀλλεπαλλήλους σειρὰς κανδηλῶν. Τὸ μέρος ὅπου στέκονται οἱ μουεζιν εἶνε καλλιτεχνικόν. Ἡ ὠραιότης τῶν δεξαμενῶν τοῦ καθαροῦ εἶνε ἀπερίγραπτος. Ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ ἀριστερῶν τοῦ τεμένους αὐτοῦ ὡς καὶ εἰς τὸ τζαμίον τοῦ Γαζῆ Μουράτ ὑπάρχουσι δύο ἀναπαυτήρια. Ὅταν οἱ προσκυνηταὶ εἶνε πολυάριθμοι ἀναβαίνουνσι καὶ ἐπ' αὐτῶν διὰ νὰ προσευχηθῶσι.

Περιγραφή τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ τεμένους Βαγιαζήτ Βελῆ.

Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τεμένους εἶνε ἐστρωμένον μὲ μάρμαρα λευκὰ τῶν ὁποίων ἡ στιλπνότης εἶνε τοιαύτη, ὥστε ἀντανακλάται ἐπ' αὐτῆς ἡ μορφή ὡς εἰς καθρέπτην. Ὁ τεχνίτης τῶν τόσον καλὰ τὰ ἐστύλωσεν, ὥστε οὔτε σκόνη ἐπικάθεται ἐπ' αὐτῶν. Εἰς τρεῖς πλευρὰς αὐτοῦ ὑπάρχουσι τρεῖς μεγάλαι θύραι. Εἰς τὰ πλάγιά του δεκαοκτὼ ὑψηλοί, ἁρμονικοὶ καὶ πολυτελεῖς κίονες. Ἀνωθεν αὐτῶν ὑπάρχουσι δεκαεξὶ θολίσκοι δὲν εἶνε τόσον στολισμένοι ὅσον εἶνε οἱ θόλοι τοῦ τεμένους. Οὗτος Σερεφελῆ εἶνε ἄπλοϊ καὶ ὠσειδεῖς. Τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ κατὰ μήκος καὶ κατὰ πλάτος εἶνε ἐκτάσεως διακοσίων ποδῶν. Εἰς τὸ μέσον του

ὑπάρχει δεξαμενὴ τῆς ὁποίας ὁ πίδαξ ἐκτινάσσει τὰ ὕδατα μέχρι τῆς ὄροφῆς. Τέσσαρα κυπαρίσσια εὐθυτενῆ με φύλλωμα πράσινον ὡς ὁ σμάραγδος, τὰ ὁποῖα ἐφύτευσεν με τὰς χεῖράς του ὁ Βαγιαζήτ Βελῆ, στολίζουν τὸν τόπον καὶ κατευφραίνουν τοὺς θεατάς. Τὸ ἀξιοπεριεργον εἶνε ὅτι τὰ κυπαρίσσια κατ' οὐδὲν διαφέρουν τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο οὔτε κατὰ τὸ ὕψος, οὔτε κατὰ τὸ πᾶχος, οὔτε καὶ κατὰ τὸ φύλλωμα. Εἰς τὸ εὐλογημένον χῶμα τοῦ μεγάλου ἐξωτερικοῦ περιβόλου ὑπάρχουν καὶ πάμπολλαι συκομορέαι εἰς ἑπτὰ σειρὰς καὶ στολίζουν αὐτόν. Πέριξ αὐτοῦ εὐρίσκονται νοσοκομεῖον, ἐστιατόριον, ἀποθήκαι τροφίμων καὶ γεννημάτων, ἄσυλον διὰ τοὺς πτωχοὺς, βιβλιοθήκη καὶ διδαστήρια. Εἰς τὰς δύο πλευρὰς τοῦ μεσαίου περιβόλου ὑπάρχουν δύο ἁρμονικοὶ μιναρῆδες τῶν ὁποίων οἱ ἐξῶσται (σεριφέ) ὁμοιάζουσι με στολισμένα ποτήρια. Εἶνε λεπτοὶ καὶ ὑψηλοί. Ὁ ἄριστος τεχνίτης καὶ τέλειος μηχανικός, ὁ ὁποῖος ἐκτίσεν αὐτούς, ἦτο προνοητικὸς. Ἐκτίσεν αὐτοὺς μακρὰν τοῦ κυρίου οἰκοδομήματος, φοβούμενος μήπως ἡμέραν τινὰ οἱ λεπτοὶ οὗτοι μιναρῆδες, πίπτοντες ἐκ σεισμοῦ ἢ ἄλλης τινὸς αἰτίας, βλάψουσι τὸν τροῦλλον τοῦ τεμένους. Ὡς πρὸς τὴν ἐμφάνισιν καὶ τὸν ὄγκον των δὲν διαφέρουσι ποσῶς ἀναμεταξύ των. Τὸ ὕψος των εἶνε ἑκατὸν ὀγδόντα πόδια. Περὶ τοῦ νοσοκομείου, ἱμαρτείου καὶ τῶν ἄλλων φιλανθρωπικῶν καθιδρυμάτων θὰ ὁμιλήσω εἰς τὸ οἰκεῖον κεφάλαιον.

Τὸ ἀπαράμιλλον καὶ ὑποδειγματικὸν τζαμίον τοῦ Σουλτάν Σελήμ Β'.

Οἱ πιστοὶ θὰ ἐρωτήσουν διατί ὁ Σελήμ Χὰν τὸ τζαμίον τοῦτο δὲν ἐκτίσεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Μίαν νύκτα ἐνῶ ἐκοιμᾶτο ὁ Σελήμ Β' εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν παρὰ τὸ Σκούταρι εἰς τὴν θέσιν Φενέρ μπακτσέ, εἶδεν εἰς τὸ ὄνειρόν του τὸ σέμνωμα τοῦ σύμπαντος¹⁾ ὅστις τοῦ εἶπε. «Ὁ Σελήμ, εἶχες ὑποσχεθῆ εἰς τὸν Θεὸν ὅτι ἐὰν κατακτήσης τὴν νῆσον Κύπρον, ἀπὸ τὰ λάφυρα θὰ ἐκτιζες ἓνα τζαμί. Ἦδη ὁ Ὑψιστος σὲ ἐχάρισε ἑκατὸν ἑβδομήντα φρούρια εἰς ἀπόστασιν ἑπτακοσίων ἑβδομήκοντα μιλίων πέραν τῆς νήσου Κύπρου. Διατί, ἐκτελῶν τὴν ὑπόσχεσίν σου, δὲν διαθέτεις τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς σου εἰς ἀγαθοεργίας; Τὰ λάφυρα τὰ ὁποῖα ἐκυριεύθησαν ἀπὸ τὸ φρούριον Μαούσα τῆς Κύπρου νὰ τὰ ζητήσης ἀπὸ τὸν συνετὸν βεζύρη σου Καρὰ Μουσταφᾶ πασᾶ, νὰ κτίσης τέμενος εἰς τὴν ὑπὸ τὴν προστασίαν μου εὐρισκομένην ἀσπίδα τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ οὕτω νὰ ταχθῆς ὑπὸ τὰς σημαίας μου». Ὁ

1) Τὸν Μωάμεθ. Σ. Μ.

Σελήμ Χάν ἐξυπνήσας διέταξε νὰ κληθῆ ἀμέσως ὁ βεζύρης. Οὗτος δὲ παρουσιάσθη παρευθὺς. «Φίλε μου», τοῦ εἶπεν ὁ Σουλτάνος, «νὰ μοῦ δώσης ἀμέσως μέρος ἀπὸ τὰ λάφυρα τῆς Κύπρου καὶ νὰ σώσης τὴν ψυχὴ σου». Ὁ βεζύρης εὐθὺς ἀντελήφθη καὶ εἶπε. «Σὲ ἀκούω Προφήτα». Ὁ δὲ Σελήμ τὸν ἠρώτησε: «Γιατί εἶπες ὅτι ὑπακούεις εἰς τὸν Προφήτην;» Καὶ ἐκεῖνος ἀπήντησεν: «Βασιλεῦ μου. Χθὲς τὴν νύκτα εἶδα τὸν Προφήτην μας εἰς τὸ ὄνειρόν μου, πού μοῦ εἶπε:—Αἱ! Μουσταῶ! Παρήγγειλα εἰς τὸν Σελήμ, νὰ δώσης εἰς αὐτὸν τὰ λάφυρα πού ἔχεις καὶ νὰ πᾶς μαζί του στὴν Ἀδριανούπολιν καὶ νὰ κτίσετε ἐκεῖ περίλαμπρον τέμενος! —Ἰδού, Βασιλεῦ, ἀπὸ τὰ λάφυρα συννεκέντρωσα δέκα χιλιάδες πουγγιὰ εἰς γρόσια. Ἐπίσης ἔχω καὶ ἄλλες τρεῖς χιλιάδες πουγγιὰ ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ πατέρα σου Σουλεϊμὰν χάν. Καὶ αὐτὰ ἄς θυσιασθοῦν γιὰ σᾶς, πού εὗρίσκεσθε ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ προφήτου. Γιὰ σᾶς δὲ ἰδιαιτέρως ἔφερα ὡς δῶρον τρεῖς χιλιάδες πουγγιὰ χρυσᾶ Βενέτικα, φέροντα τὴν σφραγίδα τοῦ ἁγίου Μάρκου. Καὶ αὐτὰ νὰ πᾶτε νὰ τὰ ξοδεύσετε εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν». Τὸν θησαυρὸν τοῦτον παρέδωκεν ὁ βεζύρης εἰς τὸν Σουλτάνον, ὁ ὁποῖος εἰς τὰ 972 μὲ τὸν μουσουλμανικὸν του στρατὸν εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, ὅπου καὶ ἐγένετο σύσκεψις. Καὶ πάλιν ὁ Σελήμ εἶδεν εἰς τὸ ὄνειρόν του τὸν Μωάμεθ ὅστις τοῦ εἶπε.—«Τὸ τζαμίον νὰ τὸ κτίσης εἰς τὴν πλατείαν τῆς λεύκης. (καβάκ μεϊδανί)». Καὶ τοῦ ἔδειξε καὶ τὸ ἱερὸν σημεῖον τοῦ νότου (κημπλέ). Διὰ τοῦτο δὲν ὑπάρχει τζαμίον μὲ μεγαλειτέραν ἀκρίβειαν προσανατολισμοῦ πρὸς τὴν Μέκκαν ἀπὸ τὸ τζαμίον αὐτὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως, καθὼς καὶ τοῦ Ἑσκή τζαμί. Κατὰ τὴν τελετὴν τῆς θεμελιώσεως συνεκεντρώθησαν ἑκατοντάδες χιλιάδων κόσμου καὶ προσήχθησαν τὰ πρὸς θυσίαν τρισχίλια θύματα (κουρμπάν), καὶ μόλις ἐφθασεν ἡ εὐλογημένη ὥρα, ἐσφάγησαν ὅλα αὐτὰ ἐκφωνουμένου τὸ: «Μέγας εἰ ὁ Θεός». (Ἀλλάχ-ου ἔκπερ). Μετὰ δὲ τὴν θυσίαν ἤρχισεν ἡ θεμελίωσις. Ὁ ἀρχιτέκτων Σινάν τὴν χρονολογίαν τῆς θεμελιώσεως διετύπωσεν μὲ τὸ ἑξῆς δίστιχον:

Τὰ γράμματα τοῦ φάτζλ-οὐλ-λάχ
εἶνε χρονολογία: Ἔτος 972

Τὸ τέμενος τοῦτο εἶνε ἔργον τοῦ ἐξοχωτέρου καὶ τελειοτέρου τῶν ἀρχιτεκτόνων καὶ μηχανικῶν, τοῦ μεγάλου Σινάν, υἱοῦ τοῦ Ἀβτοῦλ Μενάν ἀγά, ὅστις ἔκτισε ἐπίσης ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ Σουλεϊμανιέ, τὸ Σεχζαδὲ καὶ σωρείαν ὑδραγωγείων. Τὸ λαμπρὸν τοῦτο τέμενος, τὸ στόλισμα τῆς Ἀδριανουπόλεως, εἶνε τετράγωνον οἰκοδόμημα ἐκτισμένον μὲ πελεκητοὺς λίθους ἐπὶ εὐρείας ὑψηλῆς τοποθεσίας. Τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς νοτίας θύρας μέχρι τοῦ ἱεροῦ (μιχράπ) εἶνε μήκους ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ποδῶν. Ἰσην δὲ ἔκτασιν ἔχει καὶ τὸ πλάτος. Ἐντὸς αὐτοῦ τέσσαρες κίο-

νες ὑποβαστάζουσι ὑπερμεγέθη καὶ λαμπρὸν τροῦλλον ὑψούμενον τολμηρῶς πρὸς τὸν οὐρανόν, ὡσάν νὰ θέλῃ νὰ τὸν προσεγγίσῃ. Κατὰ τὸ λέγειν τοῦ μακαρίτου Σινάν, ὁ τροῦλλος οὗτος εἶνε κατὰ ἕξ πήχεις βαθύτερος τοῦ τροῦλλου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίας Σοφίας. Καὶ αὕτη ἡ περιφέρειά του εἶνε κατὰ τέσσαρας πήχεις εὐρύτερα. Ἐγὼ μάλιστα δυσπιστῶν ἀνέβηκα εἰς τὸν πέριξ τοῦ τροῦλλου ἐσωτερικὸν ἐξώστην, ὅπόθεν κρέμονται αἱ κανδήλαι, ἐμέτρησα τὴν περιφέρειαν μὲ τοὺς πόδας μου καὶ πράγματι τὸν εὗρηκα μεγαλείτερον τοῦ θόλου τῆς Ἁγίας Σοφίας. Δὲν ἐδοκίμασα νὰ μετρήσω καὶ τὸ βάθος του. Ἐν τούτοις εἶνε ἀποδεδειγμένον, ὅτι ὁ θόλος τῆς Ἁγίας Σοφίας μετρούμενος ἀπὸ τοῦ διαπέδου μέχρι τοῦ παντοκράτορος εἶνε ὁ ὑψηλότερος τῶν θόλων, καίτοι εἶνε ὀλίγον ἐπίπεδος. Ἐκτὸς τῶν τεσσάρων ὡς ἄνω κίωνων, ὑπάρχουσι καὶ τέσσαρες ἄλλοι κίονες ἐφαπτόμενοι τῶν τεσσάρων τοίχων. Ἐπὶ τῶν κίωνων τούτων ὑπάρχουσιν ἐξῶσται διὰ τοὺς ἀναγνώστας ἐδαφίων τοῦ κορανοῦ. Οἱ ἐξῶσται αὐτοὶ εἶνε κατεσκευασμένοι ἀπὸ καθαρὸν μάρμαρον καὶ δικτυωτοί. Κάτωθι τοῦ μεγάλου θόλου ὑπάρχουν ὀκτώ τόξα ἕκαστον τῶν ὁποίων ὁμοιάζει πρὸς τὸ οὐράνιον τόξον. Ὁ θόλος στηρίζεται ἐπὶ τῶν τόξων τούτων. Ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, τοῦ εἰσερχομένου ἐκ τῆς νοτίας θύρας, ὑπάρχουσι χωρίσματα, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται ὅταν ὑπάρχει πολὺς κόσμος. Ἐν συντομίᾳ, ὅποιος θέλει νὰ ἴδῃ τὸ τέμενος τοῦτο ἢμπορεῖ νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ ἐν Ταχτᾶ καλὲ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τέμενος τοῦ Ρουστέμ πασᾶ, διότι καὶ τοῦτο εἶνε κατὰ τὸν ἴδιον ρυθμὸν ἐκτισμένον. Τὸ τέμενος τοῦ Ρουστέμ πασᾶ εἶνε μικρότερον. Τὸ ἱερόν του εὐρίσκεται ὑπὸ ἡμίτρολλον καὶ εἶνε στολισμένον μὲ σεδέφια κατὰ τὴν Ἰνδικὴν τέχνην. Λέγουσι δέ, ὅτι τὸ ἱερόν αὐτὸ ἦτο ἱερόν (μιχράπ) τοῦ ἐν τῇ πόλει Κεσκίν τῆς Σεβαστείας Σείχ Σαμῆ. Τὸν ἄμβωνά του (μιμπέρ) δὲν εὐρίσκω λόγους νὰ τὸν ἐγκωμιάσω. Ὁ τεχνίτης ποὺ ἐφιλοτέχνησε τὰ κομψοτεχνήματά του καὶ κατειργάσθη τὸ μάρμαρον μετὰ περισσῆς τέχνης, τόσην χάριν ἔδωκεν εἰς τὸν ἄμβωνα αὐτόν, ὥστε νὰ φαίνεται ὅτι εἶνε ὁ ἄμβων τοῦ ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Σινώπης ἐπὶ τῆς Μαύρης Θαλάσσης τεμένους τοῦ σουλτάνου Ἀλλα-εδδίν. Ὅμοιος πρὸς τοὺς δύο αὐτοὺς ἄμβωνας οὐδέποτε ἀνά τοὺς αἰῶνας ἐκτίσθη.

Εἰς τὸ μέσον τοῦ τζαμίου ὑπάρχει κομψὴ τετράγωνος ἐξέδρα στηριζομένη ἐπὶ τεσσάρων στύλων καὶ χρησιμεύουσα διὰ τοὺς ψάλτας. Κάτωθεν αὐτῆς ὑπάρχει δεξαμενὴ, ὅπου χύνεται διαρκῶς διανγές ὕδωρ, τὸ ὁποῖον χρησιμοποιεῖται καὶ πρὸς καθαρόν καὶ διὰ πόσιν. Τόσον μεγάλη δεξαμενὴ ὑπάρχει μία ἐδῶ καὶ μία εἰς τὸ ἐν Προύσση τέμενος τοῦ Γιλδηρίμ Βαγιαζήτ χάν. Εἰς τοὺς τέσσαρας τοίχους τοῦ τεμένους ὑπάρχουσι διακόσια πενήκοντα παράθυρα μὲ ὕαλους καὶ μουράνο.

Ὅταν αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου, τοῦ λαμπρύνοντος τὸ σύμπαν, προσπί-

πτουσιν ἐπ' αὐτῶν, ἡ ἀνταύγεια τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ τεμένους καθίσταται μαγευτική. Εἰς μερικά παράθυρα εἶνε γραμμένον τὸ ρητὸν τοῦ κοραίου: «Ὁ Θεὸς εἶνε τὸ φῶς τῶν οὐρανῶν καὶ τῆς Γῆς». Εἰς κάθε παράθυρον ὑπάρχουν καὶ ἀραβουργήματα. Τὰ κρεμαστὰ πολύφωτα εἶνε πολυτιμώτατα. Γύρω τριγύρω τοῦ τεμένους καὶ μέχρι τοῦ περβαζιοῦ τοῦ τρούλλου ὑπάρχουν τρεῖς σειρὲς κανδήλαι. Κατὰ τὰς ἱερὰς νύκτας ἀνάπτονται δώδεκα χιλιάδες κανδήλαι καὶ τὸ τέμενος εἶνε κατάφωτον. Τόση πολυτέλεια δὲν εἶνε διὰ τὴν πόλιν αὐτήν. Θὰ ἤξιζε διὰ τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει τέμενος τοῦ Σουλτάν Ἀχμέτ καὶ διὰ τὸ ἐν Ἱερουσαλήμ τέμενος τοῦ Ὁμάρ. Αἱ ἐπὶ τῶν μαρμάρων ἐπιγραφαὶ τοῦ τεμένους τούτου τὰς ὁποίας ἐχάραξεν ὁ ἐκ Καρὰ Χισὰρ Χασάν Τσελεμπῆ ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς ἐπιγραφὰς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει τεμένους Σουλεϊμανιέ. Καθ' ἣν στιγμὴν οὗτος ἔγραφεν εἰς τὸ κεντρικὸν σημεῖον (εἰς τὸν ὀμφαλὸν) τοῦ θόλου, ἔπεσεν εἰς τὸ μάτι του ὀλίγη ἄσβεστος. Μέσα εἰς τὸν πόνον καὶ τὴν ταραχὴν του ἔπλυνε τὰ μάτια του μὲ τὸ νερὸ τοῦ δοχείου ποῦ εἶχε τοὺς χρωστήρας του. Ἐπειδὴ δὲ καὶ αὐτὸ ἦτο ἄσβεστωμένο κάηκε καὶ τὸ ἄλλο μάτι του καὶ ἔτσι ἔχασε τὸ φῶς του. Ἡ τέχνη τὴν ὁποίαν βλέπομεν εἰς τὸν θόλον αὐτὸν ἔγινεν αἰτία τῆς τυφλώσεώς του καὶ ἔδωκε τέρατα εἰς τὴν σταδιοδρομίαν του. Τῇ ἀληθείᾳ ὁ Κοτζὰ Χασάν Τσελεμπῆ ἔδειξεν ἐδῶ τὴν μεγάλην ἰκανότητά του εἰς τὴν ζωγραφικὴν καὶ κάθε γραμμὴ του εἶνε μέρος ἐκ τῶν ρητῶν τοῦ κοραίου. Μετὰ ταῦτα ὁ Σουλτάν Σελῆμ, ἀναγνωρίζων τὴν ἀξίαν καὶ τὰς ὑπηρεσίας αὐτοῦ, ὥρισεν δι' αὐτὸν ἐκ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ του ταμείου ἰσόβιον σύνταξιν ἐκ δύο ἱερῶν νομισμάτων. Μὲ τὸ ἐπίδομα αὐτὸ ἔζησε καὶ ἐτάφη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, παρὰ τὸ Ἐγιοῦπ, εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ τεμένους Τσαουζμπασῆ καὶ ἐντὸς τοῦ μασωλείου, τοῦ διδασκάλου του εἰς τὴν τέχνην, Ἀχμέτ Καραχισαρί.

Περιγραφή τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ τεμένους Σελημιέ.

Τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ εἶνε ἐστρωμένον ἀπὸ λευκὰ μάρμαρα τόσον καλῶς ἐφηρμοσμένα, ὥστε νομίζει τις ὅτι εὐρίσκεται εἰς λευκὴν τινα πεδιάδα. Κατὰ μήκος καὶ πλάτος εἶνε ἑκατὸν ὀγδόντα ποδῶν. Εἰς τὰς τέσσαρας πλευράς του ὑπάρχουσιν εἴκοσι τέσσαρες κίονες, τῶν ὁποίων οἱ περισσότεροι μετεκομίσθησαν ἀπὸ τὴν τοποθεσίαν τεμασσαλῆκ (πανόραμα) τῶν Ἀθηνῶν τὴν εὐρισκομένην πλησίον τῆς Πελοποννήσου. Μερικοὶ δὲ ἔξ αὐτῶν ἀπὸ τὴν Κύπρον. Καὶ ἄλλοι ἀπὸ τὴν κομόπολιν Ἀϊδιντζῆκ τοῦ σαντζακίου Προύσης. Δι' ἕκαστον ἔξ αὐτῶν ἐδαπανήθη ἀνά εἰς αἰγυπτικῶς θησαυρός. Μετεφέρθησαν δὲ μὲ πολλοὺς κόπους καὶ μόχθους. Εἰς τὸ ἄνω μέρος τῶν κίωνων τούτων ὑπάρχουσι κυκλοτερεῖς θόλοι χωρὶς ἀραβουργήματα. Ἀλλὰ τὰ κάτωθι αὐτῶν τόξα εἶνε τόσον στολισμένα μὲ

πολυτίμους λίθους καὶ τόσον ἁρμονικὰ πού παρόμοια τούτων δὲν ἔχω ἰδῆ εἰς τὰ τεμένη πού ἐπεσκεψθῆν μέχρι σήμερον. Εἰς τὰς τρεῖς πλευρὰς τοῦ τεμένου υπάρχουνσι δέκα καταστόλιστοι θύραι. Διὰ τὰ ἐξέλθη τις δι' αὐτῶν ἀναβαίνει κλίμακας ἐχούσας πέντε ἢ ἕξ βαθμίδας. Εἰς τὰς ἰδίας πλευρὰς υπάρχουν εἴκοσι ἕξ παράθυρα βλέποντα πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν αὐλήν.

Οἱ μιναρῆδες τοῦ τεμένου

Οἱ ὑποδειγματικοὶ τέσσαρες μιναρῆδες ἐπὶ τῶν τεσσάρων γωνιῶν τοῦ μεγαλοπρεποῦς καὶ παραδεισίου τούτου τεμένου ἴστανται ὡς τέσσαρες στύλοι τοῦ στερεώματος. Ὁ κυανόχρους θόλος τοῦ τεμένου εὐρίσκεται εἰς τὸ μέσον αὐτῶν. Ἐκ τούτου οἱ μιναρῆδες ἀπέχουσι ἕξ ἴσου. Ἄπαντες οὗτοι ἔχουσι τὸ αὐτὸ σχῆμα, τὴν ἰδίαν συμμετρίαν καὶ ἀνά τρεῖς ἐξώστας (σεριφέ). Ἀπὸ τὰς θυρίδας, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται εἰς τὴν βάσιν τῶν μιναρῆδων εἰς δύο ἕξ αὐτῶν υπάρχουν τρεῖς ἀναβάσεις πρὸς τοὺς ἐξώστας, εἰς τρόπον ὥστε οἱ ἀναβαίνοντες νὰ μὴ βλέπουν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Εἰς τοὺς ἄλλους δύο υπάρχουν μία ἀνάβασις. Παρὰ ταῦτα δὲν εἶναι ὀγκώδεις. Δύο ἄνδρες ἀρκοῦν γιὰ νὰ τοὺς ἀγκαλιάσουν. Οἱ τρεῖς ἐξώσται τῶν μιναρῆδων ἀποτελοῦν τὸν ἀριθμὸν δώδεκα εἰς ἔνδειξιν ὅτι ὁ Σουλτὰν Σελῆμ εἶνε ὁ δωδέκατος Σουλτὰνος τῶν Ὀσμανιδῶν. Τὸ περίφραγμα τῶν ἐξωστῶν εἶνε δικτυωτὸν ὡς ἂν ὁ τεχνίτης αὐτῶν νὰ τὸ ἔκοιπε διὰ ψαλίδος. Εἰς ἕκαστον τῶν τεσσάρων μιναρῆδων ἀνέρχεται τις διὰ τριακοσίων τριάκοντα βαθμίδων. Ἐπειδὴ ὁμοῦ οἱ δύο ἕξ αὐτῶν ἔχουσιν ἀνά τρεῖς ἀναβάσεις φυσικὰ ὁ καθένας ἕξ αὐτῶν ἔχει ἀνά τετρακοσίας ἐξήκοντα βαθμίδας ἐπὶ πλεόν. Συνεπῶς ἕκαστος μιναρῆς τῶν τριῶν ἀναβάσεων ἔχει ἐν συνόλῳ ἑξακοσίας ἐννενηκόντα βαθμίδας. Τὸ περίεργον εἶνε ὅτι εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν εἰσέρχεται τις διὰ τεσσάρων λεωφόρων. Ἀπὸ οἰανδήποτε ἕξ αὐτῶν καὶ ἂν εἰσέλθῃ βλέπει δύο μιναρῆδες καὶ ἕξ ἐξώστας καὶ ἂν πλησιάσῃ ἀκόμη ἕφ' ὅσον εἶνε ἐπὶ τῆς λεωφόρου. Ἐκ τῆς πόλεως ὁμοῦ, ἐπειδὴ οἱ δρόμοι αὐτῆς εἶνε σκολιοί, φαίνονται καὶ οἱ τέσσαρες μιναρῆδες. Ἐν συμπεράσματι εἰς τὸ τέταρτον τοῦ κατοικημένου κόσμου δὲν υπάρχουν ὅμοιοι αὐτῶν οὔτε δύναται νὰ γίνῃ ἀπομίμησίς των. Ὁ βλέπων τὸ περίλαμπρον τοῦτο ἔργον δὲν μπορεῖ εἰμὴ ν' ἀναφωνήσῃ. «Εὗγε ! χίλιες φορὲς εὗγε ! διάσημε τεχνίτα !»

Ἡ διὰ μολύβδου ἐπίστρωσις τῆς ὀροφῆς εἶνε τόσον τεχνικὴ, ὥστε οὔτε κατὰ τρίχα παρατηρεῖται ἐξοχὴ οὔτε σταλαγματιὰ βροχῆς διαφεύγει, ἢ ὁποῖα συναθροίζεται εἰς δεξαμενὴν. Μὲ λίγα λόγια τὸ τέμενος αὐτὸ εἶνε στερεῶς ἐκτισμένον, ἐπὶ τῇ βάσει τριακοσίων ἑβδομήκοντα πέντε τεχνῶν

καὶ γνώσεων (ἀπειρών). Ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ περιγράψωμεν ἐκάστην λεπτομέρειαν ἰδιαιτέρως, θὰ ἔπρεπε νὰ γράψωμεν δλόκληρον τόμον.

Ὁ μακαρίτης πατήρ μου, ὁ δερβίς Μεμέτ Ζουλή, μὲ διηγῆθηκε τὰ ἐξῆς τὰ ὁποῖα ἤκουσεν ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸν ἀρχιτέκτονα Σινάν, ὅστις ἔκτισε τὸ τέμενος τοῦτο. — «Ἀνήγειρα σαράντα ἐπτὰ τεμένη (τζαμιά), ἑκατὸν σαράντα μεσδζίτ, τριάντα σουλτανικὰ πανδοχεῖα, ἑκατὸν σαράντα ἀνάκτορα μεγιστάνων, ἑκατὸν εἴκοσι γεφύρας, ἐπτὰ ὕδραγωγεῖα, καὶ χιλιάδας οἰκίας εὐγενῶν καὶ προυχόντων. Οὕτω ἔγινε ὁ μοναδικὸς ἀρχιτέκτων τοῦ αἰῶνός μου. Τὴν μαθητείαν μου τὴν ἔκαμα ὅταν ἐκτίζετο τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει τζαμίον τοῦ Σήχ Ζαδέ. Ἐτελειοποίησα τὴν τέχνην εἰς τὸ τέμενος Σελημιέ. Ὅλην ὅμως τὴν ἱκανότητα κατηνάλωσα εἰς τὸ τέμενος αὐτὸ καὶ ἔγινε διάσημος». Ὅλοι οἱ ἀρχιτέκτονες καὶ μηχανικοὶ τοῦ γνωστοῦ κόσμου ἐὰν καταβάλωσι ὅλας τὰς προσπάθειάς των δὲν θὰ κατορθώσουν νὰ κτίσουν τοιοῦτον μέγα ἔργον. Κανεῖς δὲ βασιλεὺς δὲν θὰ ἔχη τὸ θάρρος νὰ ἐξοδεύσῃ καὶ σπαταλήσῃ τόσον ἀφθονον πλοῦτον.

Τὰ ἔξοδα τοῦ Τεμένους Σελήμ χάν.

Ἀπὸ τὴν πρὸς τὸν Σουλτάν Σελήμ ἐκθεσίαν τοῦ ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς θεμελιώσεως τοῦ τεμένους ἐποπτεύοντος Μουεγιτ πασᾶ εἶδα καὶ ἀντέγραψα ὅτι μαζί μὲ τοὺς θησαυροὺς τοῦ ἀρχιστρατήγου Μουσταφᾶ πασᾶ τοὺς προορχομένους ἀπὸ λάφυρα, ἐδαπανήθησαν ἐν συνόλῳ εἴκοσι ἐπτὰ χιλιάδες ἐπτακόσια ἐξήντα πονγγιά. Ἐπεξετάθην τόσον εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ περιλάμπρου τούτου τεμένους, διότι ἔχω γνώσεις ἀρχιτεκτονικῆς καὶ διότι ἐκ τῶν πολλῶν μου ἐπισκέψεων εἰς Ἀδριανούπολιν τὸ ἐμελέτησα λεπτομερῶς. Θὰ διηγηθῶ δὲ καὶ ἀφήγησιν τοῦ ἀγαπητοῦ πατρός μου.

Ἡ διήγησις τοῦ πατρός μου.

Ὁ μακαρίτης πατήρ μου δερβίς Μεμέτ Ζουλή, εἰς τὸν καιρὸν τοῦ κτίτορος τοῦ τεμένους αὐτοῦ Σελήμ Χάν καὶ τὴν ἄλωσιν τῆς Κύπρου ἦταν παλληκάρι. Ὑπηρέτει ὡς ἀρχιμουεζίνης τοῦ Σείχ Τζᾶν πασᾶ. Καὶ ἐνίοτε ἐξετέλει καθήκοντα ἱμάμη. Μετὰ τὴν ἄλωσιν δὲ αὐτῆς, ὅταν ὁ στρατὸς ἐξώρμησε πρὸς τὴν Μαγούσα αὐτὸς ἀνέγνωσε τὴν πρώτην προσευχὴν τῆς νίκης καὶ διελάλησε τὸν Μωάμεθ. Κατόπιν ἦλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ὅταν οἱ μεγιστᾶνες καὶ ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ οἱ παρευρεθέντες εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς Κύπρου ἐγένοντο δεκτοὶ ἀπὸ τὸν Σουλτάνον ἦτο παρὼν καὶ ὁ πατήρ μου καὶ ἠξιώθη νὰ περιβληθῇ τὸ τιμητικὸν καφτάνι. Ἦτο μεσημέρι καὶ ὁ Σουλτάν Σελήμ τὸν εἶπε : « — Γιὰ διάβασε προσευχὴ (ἔξέν) σᾶν ἐκείνην ποὺ διάβασες κατὰ τὴν νίκην γιὰ νὰ τὴν ἀκούσω». Ὁ

πατήρ μου ἀμέσως με βαθεῖαν φωνὴν κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Μπιλάλ¹⁾ καὶ με μέλος Χιτζᾶζ ἀνέγνωσεν. Ὅλοι δὲ οἱ παριστάμενοι εὐχαριστήθησαν. Τότε ὁ Σουλτᾶνος δι' ὑψηλοῦ διατάγματός του διώρισεν αὐτὸν εἰς τὸ ἐν Ἀδριανουπόλει τέμενος Σουλτᾶν Σελήμ, ὡς ἀρχιμουεζίνην καὶ τοῦ προσδιώρισε ὡς ἀμοιβὴν δύο χρυσᾶ νομίσματα καθ' ἡμέραν. Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ἔτους 976, ἐπειδὴ ὁ πατήρ μου εὐρέθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ λαμπροῦ τεμένους καὶ με διηγῆθαι τὰς λεπτομερείας, διὰ τοῦτο ἐγὼ προσεπάθησα νὰ τὸ περιγράψω λεπτομερέστερον. Ὁ πατήρ μου με εἶπε τὴν ἡμερομηνίαν καὶ τῆς θεμελιώσεως, ἡ ὁποία εἶνε τὸ 976 καὶ τῆς ἀποπερατώσεως, ἡ ὁποία εἶνε τὸ ἔτος 982. Μετὰ τεσσαράκοντα ἔτη ὅταν ἐπεσκέφθην τὴν Ἀδριανούπολιν, τὰς ἡμερομηνίας ταύτας εἶδα χαραγμένας εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ τεμένους.

Ὁ πατήρ μου ἐγνώριζε καλὰ τὰ γεγονότα. Ὁ Θεὸς ἄς τὸν ἀναπαύσῃ Ὁ πατήρ μου ἦτο ἐκ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Σουλταϊμᾶν Χάν. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Σεχτουβάρ ἦτο μαζύ του. Εὐρέθη ὡσαύτως με τὸν νικητὴν Σουλτᾶν Μεχμέτ χάν Γ' κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ἐγρῆ. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς χρυσοποιίας. Ἦτο δὲ ἀγαπητὸς μεταξὺ τῶν βεζυρῶν καὶ μεγιστάνων, τῶν οὐλεμάδων καὶ τῶν Σείχ καὶ εἶχε πολλὰ ἐνθύμια αὐτῶν. Καὶ ὁ σεβαστὸς πάππος μου, ὅστις ἐλέγετο Δεμερτζῆ ὄγλου Καρά Ἀχμέτ μπέη, ἠειώθη νὰ παρευρεθῆ με τὸν πορθητὴν κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Αὐτὸς ἔζησεν ἑκατὸν σαράντα ἑπτὰ ἔτη καὶ εἶνε θαμμένος εἰς τὴν Κιουτάχεια, εἰς τὴν συνοικίαν Ζερεγκιὲν καὶ εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας μας. Καὶ ὁ πατήρ μου ἔζησεν ἑκατὸν δέκα ἑπτὰ ἔτη. Ἀπέθανε δὲ καὶ ἐτάφη κατὰ τὴν ἀνάρρησιν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Σουλτᾶν Ἰβραχίμ. Ἐγὼ ὁ ταπεινὸς ἀνεκάλυψα τὸν τάφον αὐτοῦ με τὴν χρονολογίαν του εἰς τὸ νεκροταφεῖον τοῦ Μεβλεβί χανὲ ἐν Κουλέ Καποῦ. Θεὸς σχωρέστονα. Ἀνέφερα τὰ λυπητερὰ αὐτὰ διότι ἀπὸ τὸν παπποῦ μου καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα μου ἐκληρονόμησα τριακοσίων ἑπτῶν γεγονότα. Ἐὰν περιέγραψον τὸ τέμενος τοῦτο τοῦ Σελήμ Χάν, ὅπως με τὸ διηγῆθηκεν ὁ πατέρας μου, θὰ ἔπρεπε νὰ γεμίσω ὀλοκλήρους τόμους. Ἐγὼ ὅμως τὰ ἐσυντόμεισα. Διότι ὁ καλύτερος λόγος εἶνε ἐκεῖνος ποὺ ὁμιλεῖ εἰς τὴν καρδιά.

Τί θαῦμα Θεοῦ! ὁ Σελήμ χάν τὴν ἐσπέραν τῆς ἡμέρας κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπληροφορήθη ὅτι ἐτελείωσε τὸ τέμενός του, βλέπει στὸ ὄνειρόν του τὸν Προφήτην, ὅστις τοῦ εἶπε:—«Ὁ Σελήμ! τὸ τέμενός σου ἐτελείωσε. Ἐλα εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, καὶ νὰ κάμῃς τὸ ναμάζι τῆς Παρασκευῆς ὑπὸ τὴν

1) Ὁ Μπιλάλ ἦτο μουεζίνης τοῦ Μωάμεθ. Σ. Μ.

σημαίαν μου. Ὁ Σελήμ ἀμέσως ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν πρὸς τὴν Ἀδριανούπολιν. Μετὰ δύο ἡμέρας ἤσθηνε. Καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν ἀποθνήσκει εἰς τὴν Τυρολόην. Οὕτω δὲν ἠξιώθη νὰ προσευχηθῆ εἰς τὸ τέμενός του. Τὴν ἐπομένην Παρασκευὴν μεταφερθὲν τὸ σκήνος του εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, μετὰ τὴν προσευχὴν ἐκηδεύθη ἐκεῖ. Ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ μασωλείου του εἶνε χαραγμένον τὸ ἐξῆς ρητὸν τοῦ κορανίου: El emn eti ullah bi kalbi Selim. 1).

Τὸ τέμενος τοῦ Σελήμ χὰν εἶνε γνωστὸν κοινῶς μὲ τὸ ὄνομα Τασλήκ ιζαμί. Τοῦτο ἄλλοτε ἦτο κελλί. Κατόπιν ὁ Σουλεϊμὰν χὰν τὸ μετεποίησεν εἰς ὠραῖον τέμενος, εἰς μνήμην τοῦ βεζύρου του Μαχμουτ πασᾶ. Ἔχει ἓνα θόλον, μιναρὲ ὕψηλόν καὶ πολλοὺς προσκυνητάς. Δὲν εἶνε μεγαλοπρεπὲς οὔτε μεγάλο.

Τὸ τέμενος τοῦ Τεφτερδὰρ Καρᾶ Μουσταφᾶ. Αὐτὸ ἔχει ἓνα μεγάλο τροῦλλον, ἓνα εὐθύγραμμον μιναρὲ καὶ πολλοὺς προσκυνητάς, χοτζάδες καὶ μοναχοὺς. Τὸ τέμενος τοῦτο μαζὶ μὲ τὸ τέμενος τοῦ Τσελεμπῆ ἐκτίσθησαν ἀπὸ τὸν ἀρχιτέκτονα Σινὰν, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σελήμ Β' καὶ καθ' ὃν χρόνον ἐκτίζετο τὸ Σελιμίε.

Τὸ τέμενος Χασεκῆ Σουλτάν. Εἶνε καὶ τοῦτο ἔργον τοῦ ἀρχιτέκτονος Σινὰν ἐπὶ τῆς γεφύρας τοῦ Γεγῆ Μουσταφᾶ πασᾶ.

Τὸ τέμενος Νωκιατζῆ. Ἔχει ἀσκετοῦς προσκυνητάς.

Τὸ τέμενος Ἐσκῆ Ἀλῆ πασᾶ Τὸ τέμενος τοῦτο τὸ ἔκτισεν ὁ ἰδιοκτήτης τῆς ἀγορᾶς Ἀλῆ πασᾶς. Ἀρχιτέκτων αὐτοῦ εἶνε ὁ Σινὰν.

Τὸ τέμενος Μπεϊλέρ μπέη. Εἶνε πολὺ ἀνοικτόκαρδον καὶ ὠραῖον.

Τὸ τέμενος Δαρῆ, εἶνε παλαιὸν ἔργον.

Τὸ τέμενος τοῦ Τζεζρι Κασῆμ πασᾶ. Τοῦτο εὐρίσκεται πλησίον τῆς θύρας καφεσλή.

Τὸ τέμενος τοῦ Χατζῆ Ἡλιᾶς. Εἶνε πολυσύχναστον προσκύνημα.

Τὸ τέμενος τοῦ Μιχάλ μπέη. Αὐτὸ εὐρίσκεται ἐπὶ νησίδος παρὰ

1) Οἱ ὀθωμανοὶ ἱστορικοὶ ἀναφέρουν ὅτι ὁ Σελήμ χὰν Β', ἀπέθανε πεσὼν ἐντὸς λουτροῦ τὸν ὁποῖον τελευταίως εἶχεν ἀνεγείρει. Καίτοι ἡ διήγησις τοῦ Ἐβλιᾶ τσελεμπῆ εἶνε ἀντίθετος πρὸς τὴν ἐκδοχὴν αὐτὴν οὐχ' ἦτον νομίζομεν ὅτι αὐτὸς μετέφερε τὰ ὅσα ἤκουσεν. Τὸ σπουδαῖον εἶνε ὅτι ἐνφ' ἡ φράσις φάζλ-οὐλ-λάχ δίδει τὸν ἀριθμὸν 976, ὁ Ἐβλιᾶ τσελεμπῆ σημειώνει τὸν ἀριθμὸν 972 ὡς ἡμερομηνίαν τῆς θεμελιώσεως. Ἐπίσης ἐνφ' ἡ φράσις—φάζλ γεσδάν—δίδει τὸν ἀριθμὸν 982 ὡς ἡμερομηνίαν ἀποπερατώσεως καὶ ὡς ἔτος τοῦ θανάτου τοῦ Σουλτάν Σελήμ Β', οὗτος σημειώνει τὸν ἀριθμὸν 976. Καθ' ἡμᾶς τὸ λάθος πρέπει ν' ἀποδοθῆ εἰς τὸν ἀντιγραφέα. Σ. Μ.

τὴν γέφυραν Μιχάλ καὶ ἀριστερᾶ τῆς ὁδοῦ ἣτις φέρει πρὸς τὸ Κερμέν. Εἶναι παλαιοῦ ρυθμοῦ καὶ κομψόν. Ἡ κυρία πύλη του εἶναι ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς γεφύρας τοῦ Μιχάλ. Ἐπὶ τῆς νοτίας θύρας εἶναι χαραγμένη ἡ ἡμερομηνία 825. Τὸ τέμενος τοῦτο καθὼς καὶ ἡ γέφυρα τοῦ Μιχάλ ἐκτίσθησαν εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Κοτζᾶ Μουράτ Χάν, τοῦ πάππου τοῦ πορθητοῦ.

Ἐγκώμιον τῶν θκυμασίων φιλανθρωπικῶν καθιδρυμάτων.

Κατὰ τὰς ψυχρὰς ἡμέρας τοῦ χειμῶνος ἐκ μέρους τοῦ Βακουφίου διοχετεύεται εἰς τὰς κρήνας καὶ τὰ ἀποχωρητήρια τῶν τεμενῶν τῆς Ἀδριανουπόλεως θερμὸν ὕδωρ μὲ τὸ ὁποῖον νίπτονται καὶ καθαρίζονται μὲ ἄνεσιν οἱ προσκυνηταί. Σπουδαῖον φιλανθρωπικὸν ἔργον. Ἐν ὀλίγοις καθὰ προκύπτει ἀπὸ καταγραφῆν τοῦ Ἀβραῆ ζαδέ, ὅστις ἐνήγγησε ταύτην κατόπιν διαταγῆς τοῦ Μουράτ Χάν, εἰς τὴν πόλιν Ἀδριανουπόλεως ὑπάρχουσι χίλια ἑπτακόσια ἱερά (μιχράπ) συμπεριλαμβανομένων τῶν τεμενῶν καὶ κελλίων.

Ἐξ αὐτῶν δεκατέσσαρα εἶναι εἰς σουλτανικά τεμένη. Τριακόσια εἰς τεμένη μεγιστάνων καὶ βεζυρῶν. Ὅλα τὰ καταγραφέντα τεμένη εἶναι σκεπασμένα μὲ μόλυβδον.

Τὰ Μεσδζιτ¹⁾ τῆς Ἀδριανουπόλεως

Τὸ Χηζηολῆκ Μεσδζιτὶ εἶναι παλαιὸς οἶκος προσευχῆς. Τὸ ἔχει κτίσει ὁ πρίγκηψ Σεφερσάχ. Κατόπιν εἶναι τὰ Μεσδζιτ τοῦ ἀνήγειρον ὁ γαζῆ Χουδαβενδικιάρ. Ἐπειτα τὸ Μεσδζιτ τοῦ Τιμουρτάς πασᾶ. Ἀκολουθῶς τὸ Μεσδζιτ τοῦ Κῆς μιναρῆ κλπ.

Τὰ Ἱεροδιδασκαλεῖα (Μεδρεσέδες) τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Ὁ μεδρεσῆς τοῦ Μουραδιῆ εἶναι ἐν τῇ ἀκμῇ του. Ἔχει πολλὰ εἰσοδήματα καὶ εἶναι πασίγνωστος ὡς κέντρον ἀρετῆς καὶ σοφίας.

Ὁ μεδρεσῆς τοῦ Γιλδιρίμ Χάν ἔχει ὀλίγα εἰσοδήματα. Ὁ μεδρεσῆς τοῦ Μουσᾶ τσελεμπῆ υἱοῦ τοῦ Γηλδιρίμ Βαγιαζήτ Χάν. Ὁ μεδρεσῆς τοῦ τσελεμπῆ Σουλτάν Μεμέτ Χάν. Ὁ μεδρεσῆς τοῦ Κοτζᾶ Μουράτ Χάν εἶνε ὀνομαστός καὶ ἐν τῇ ἀκμῇ του. Ὁ μεδρεσῆς Οὔτς σερφελεῆ. Ὁ μεδρεσῆς

1) Μεσδζιτ εἶνε μικρὸν προσκύνημα (τέμενος) ἄνευ μιναρῆ. Σ. Μ.

ἀτήκ. Ὁ μεδρσεές τοῦ Κιουτσοῦκ τσελεμπή. Ὁ μεδρσεές τῶν Σπαθοφόρων (χουσαμιέ). Ὁ μεδρσεές τοῦ Τσκοκατζή Χατζή. Ὁ μεδρσεές τοῦ Ἀμπαριε καδῆ εἵημερεϊ.

Ὁ μεδρσεές τοῦ Κεμάλ πασᾶ ζαδὲ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἔμεινε κενὸς καὶ ἀχρησιμοποίητος, καθ' ὅσον οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ παραμεινῆ ἐκεῖ, διότι τὰ δαιμόνια εἶχον καταλάβῃ ἓνα ἀπὸ τὰ κελλιά του. Ἐπὶ τέλους κατὰ τὸ 888 εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Σουλτάν Βαγιαζήτ βελή, ὁ Ἀχμετ τσελεμπή, ὁ υἱὸς τοῦ Κεμάλ πασᾶ, ὁρεγόμενος σοφίας ἦλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν καὶ ἠθέλησε ἐπὶ τι χρονικὸν διάστημα νὰ σπουδάσῃ ἐδῶ. Θέλων δὲ νὰ εὔρη τόπον κατοικίας ἦλθε τυχαίως ἡμέραν τινὰ εἰς αὐτὸν τὸν μεδρσεεὶ καὶ ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν διευθύνοντα χότζα ἓνα κελλίον. Οὗτος τοῦ ἀπήνησε. «Μόλλα!» (ὃ ἱεροσπουδαστά). «Εἰς τὸν μεδρσεεὶ μας δὲν ὑπάρχει κενὸν κελλίον. Εἶχαμεν ἓνα κενόν, ἀλλὰ τὸ κατέλαβον τὰ δαιμόνια. Καὶ ὡς ἐκ τούτου κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτό. Ὅστις δὴποτε δὲ ἐμβήκεν εἰς αὐτὸ τὴν ἐπομένῃν τοῦ ἔβγαλαν τὸ πτώμα του». Ὁ υἱὸς τοῦ Κεμάλ πασᾶ ἐπιμένων εἰς τὴν παρακλήσιν του ἐπανέλαβεν. «Αὐθέντά μου, παρακαλῶ παραχωρήσατέ μοι τὸ κελλίον αὐτό, διὰ νὰ μπορέσω νὰ πάρω μὲ τὸ καλὸ ἀπὸ σᾶς μερικὰ μαθήματα». Ὁ δὲ χότζας τοῦ εἶπε. «Παιδί μου, δὲν ἀποφεύγω νὰ σᾶς τὸ παραχωρήσω. Ὅμοιως, ἀλλὰ ὅπως σᾶς εἶπα, ἔμεῖς κατ' ἐπανάληψιν εἶδαμε τὰ χάλια ἐκείνων ποὺ ἐμβήκαν. Τὴν ἄλλην ἡμέραν εὐρέθησαν νεκροί». Ὁ υἱὸς τοῦ Κεμάλ πασᾶ ἐπέμεινε καὶ πάλιν καὶ εἶπεν: «Ὁ, τι γίνῃ, ἄς γίνῃ. Δόστε μου τὸ κελλί αὐτό. Ἐχὼ πλήρη ἐμπιστοσύνη στὸ Θεό. Μὴν ἀποροφίσετε τὴν παρακλήσί μου». Ὁ Χότζας εὐρεθεὶς πρὸ τῆς τοιαύτης ἐπιμονῆς τοῦ εἶπε: «Παιδί μου, ὅπως θέλετε. Νὰ τὸ κλειδὶ τοῦ κελλιοῦ. Ἀλλὰ μίαν χάριν σοῦ ζητῶ. Ἄν καὶ λίγα μόνον λεπτὰ ἐμιλήσαμε καὶ γνωριστήκαμε, πολὺ σὲ συνεπάθησα καὶ νὰ μὲ συγχωρήσης. Πολὺ πιθανὸν νὰ μὴ μᾶς ἀξιῶσῃ ὁ Θεὸς νὰ συναντηθοῦμε αὔριον». Ὁ υἱὸς τοῦ Κεμάλ πασᾶ ἀφοῦ ἀπεχαιρέτησε τὸν διδάσκαλον τοῦ μεδρσεεῖ, ἄνοιξε τὴν θύραν τοῦ κελλίου καὶ ἐπικαλούμενος τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, εἰσῆλθε καὶ ἐκάθησε ἐπάνω στὴ προβειά.

Μετὰ τὸ δεῖπνον ὁ Χότζας καὶ οἱ ὑπηρεταὶ του κατὰ τὴν συνήθειάν των ἐτοίμασαν καὶ ἔφεραν μπροστὰ εἰς τὸ κελλί τοῦ υἱοῦ τοῦ Κεμάλ πασᾶ ἓνα νεκροκράββατο καὶ τὸ τραπέζι γιὰ τὸ πλύσιμο τοῦ νεκροῦ. Ἀλλ' ὃ τοῦ θαύματος! Κατὰ τὰ μεσάνυκτα, καθ' ὃν χρόνον ὁ Κεμάλ πασᾶ ζαδὲ ἐμελετοῦσεν, ἔξαφνα ὁ τοίχος ἀπὸ τῆς μεριᾶ τοῦ νότου ἐσχίστηκε στὰ δύο, παρουσιάστηκεν ἓνας γέρος ἔχοντας μαζί του τὸ ὄμορφο παιδί του καὶ τὸν ἐχαιρέτησεν. Αὐτὸς ἀπέδωκε τὸν χαιρετισμόν. Τότε ὁ γέρος τοῦ εἶπε: «Αἶ παιδί μου. Σ' ἐμπιστεύομε αὐτὸ τὸ παιδί μου. Νὰ τοῦ μάθῃς γράμματα καὶ τίς προσευχάς». Αὐτὰ εἶπε καὶ ἀνεχώρησε. Ὁ Κεμάλ πασᾶ ζαδὲς ἀρχόμενος ἀπὸ τὸν Θεὸν ἐδίδαξεν εἰς τὸ ἄθῶο καὶ ἀγνὸν αὐτὸ παιδί τὸ

κοράνιον. Κατὰ τὴν αὐγὴ ἐνεφανίσθη πάλιν ἀπὸ τὸν τοῖχον ὁ γέρος καὶ εἶπε πρὸς τὸν Κεμάλ ζαδέ. «ὦ γυιέ μου! ὁ Θεὸς νὰ σ' εὐλογήσῃ. Ν' ἀξιοθῆς εἰς τὴν αἰωνίαν εὐτυχίαν. Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἀρχηγὸς τῶν δαιμόνων Ἀσφαήλ. Ὅσακις ἐμπιστευόμην τὸ παιδί μου εἰς τοὺς διαμένοντας εἰς αὐτὸ τὸ κελλί, αὐτοὶ καταχρώμενοι τῆς ἐμπιστοσύνης μου ἄπλωναν μὲ κακὸ σκοπὸ τὸ χέρι τους σ' αὐτό. Κι' ἐγὼ τοὺς σκότωνα. Εἰς ἐσένα ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἃ ἀνοιχθοῦν ὅλες αἱ γνώσεις ὑπερφυσικαὶ καὶ φυσικαὶ. Νὰ γίνῃς πάνσοφος Μουφτῆς. Αὐτὸς ὁ Σελήμ ὁ υἱὸς τοῦ Βαγιαζήτ ἀσφαλῶς θὰ κυριεύσῃ τὴν Αἴγυπτον. Νὰ πᾶς μαζί του εἰς τὴν Αἴγυπτον. Μίαν ἡμέραν νὰ γίνῃς μεγάλος Σείχ οὐλ Ἰσλάμης. Νὰ μὴ δίδῃς σημασίαν εἰς τὰ ἐγκόσμια. Κάθε ἡμέραν νὰ βρίσκῃς κάτω ἀπὸ τὸ σιδζατέ σου χίλια χρυσᾶ καὶ νὰ τὰ μοιράζῃς στοὺς φτωχοὺς». Εἶπε καὶ εὐχήθηκε. Καὶ ἀφοῦ πῆρε τὸ παιδί του χάθηκε μέσα εἰς τὸν τοῖχο.

Ὅταν τὸ πρῶτὸ ὁ Κεμάλ πασᾶ ζαδέ ἄνοιξε τὴν πόρτα εἶδεν ἔμπροσθεν αὐτῆς τὸν Ἰμάμη, τὸν μουεζίνη καὶ πλῆθος κόσμου ποὺ εἶχαν ἔτοιμο ἓνα κιβούρι (νεκροκράββατο). Αὐτοὶ μόλις τὸν εἶδαν ἔμειναν ἐκπληκτοὶ καὶ εὐχαρίστησαν τὸν Θεόν. Ὁ Κεμάλ πασᾶ ζαδέ, χωρὶς νὰ ἐπηρσασθῆ ἀπὸ ὅλα αὐτά, ἐσυνέχισε τὴν μελέτην του καὶ ἐτελειοποιήθη ἐπὶ τοσοῦτον εἰς τὴν ἀρετὴν, τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἐπιστήμην, ὥστε κατέστη ὁ πρῶτος τοῦ αἰῶνός του. Πράγματι δὲ ἐγένετο ὁ ἐμβριθέστερος τῶν νομοδιδασκάλων τοῦ ἱεροῦ δικαίου (τῶν μουφτῆδων) καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν διετέλεσε καζασκέρης τῆς Αἰγύπτου, ἀκολούθως δὲ Σείχ-οὐλ-Ἰσλάμης ἐν Κων)πόλει ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ τελευταίου Σουλεϊμάν χάν γαζῆ καὶ τοιοῦτος ὢν ἀπεδήμησεν εἰς τὰς μακαρίους μονὰς. Εὐρίσκεται ἐνταφιασμένος ἔξωθεν τῆς Πύλης τοῦ Ἀδριανού, εἰς πεφωτισμένον τάφον ἀνοικτὸν ἐκ τῶν ἄνω καὶ περίφρακτον διὰ σιδηρῶν κηλίδων.

Αἰτία τῆς ἀναδείξεως τῆς ἀξίας τοῦ ἀνδρὸς αὐτοῦ εἶνε τὸ κελλίον τοῦτο τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ἐκτοτε τὸ κελλίον μένει κλειστόν. Κανεὶς δὲν τολμᾷ νὰ τὸ ἐπισκεφθῆ. Εἶνε ἐπίφοβον κελλίον.

Κατόπιν εἶνε ὁ Τασλήκ μεδρσεέ. Ἐπειτα ὁ μεδρσεές τοῦ Πιρ Μεχμέτ Σαρὰτς υἱοῦ τοῦ Ραμαζάν. Αὐτὸς εἶνε γνωστὸς ὡς Σαρατζιέ. Ἐχει πολλὰ ἀναγνωστήρια. Εἰς αὐτὰ συνέρχονται οἱ διδάσκαλοι τῶν δεκατεσσάρων σουλτανικῶν τζαμιῶν καὶ ὁ ἀρχιαναγνώστης. Ἐδῶ ἐρευνῶσι διάφορα θρησκευτικὰ ζητήματα, ἀπαγγέλλουσι ποιήματα καὶ ἐξασκοῦνται εἰς τὴν ἀπαγγελίαν.

Σπουδαστήρια τῶν ἱερῶν παραδόσεων.

Εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν ὑπάρχουσι καὶ πολλὰ σπουδαστήρια τῶν ἱε-

ρῶν παραδόσεων. Τὸ ὀνομαστότερον καὶ τελειότερον ἐξ αὐτῶν εἶνε τὸ σπουδαστήριον τοῦ Σουλτάν Σελήμ Β', λιθόκτιστον καὶ σκεπασμένον μὲ μώλυβδον. Τοῦτο εἶνε προωρισμένον διὰ τοὺς ἐκάστοτε διασήμους ἐρμηνευτάς.

Νηπιαγωγεῖα.

Εἰς ἕκαστον τῶν δεκατεσσάρων σουλτανικῶν τζαμιῶν ὑπάρχει καὶ ἀνά ἓν νηπιαγωγεῖον. Εἰς τὰ παιδιὰ τῶν σχολείων τούτων, ἐκ μέρους τοῦ Ἐβκαφίου, δίδεται κατ' ἔτος, κατὰ τὰς ἐορτὰς τοῦ μπαϊραμίου, ἀνά μία ἐνδυμασία πρὸς ὑποκίνησιν τοῦ ζήλου αὐτῶν εἰς τὰ γράμματα καὶ πρὸς εὐχαρίστησιν. Τὰ καλύτερον καταρτισμένα ἐξ αὐτῶν εἶνε τὰ σχολεῖα τῶν τεμενῶν τοῦ Μουράτ Χάν, Τσελεμπή, Μεχμέτ Χάν καὶ Σελίμ Χάν.

Περιγραφή τῶν τεκέδων (μοναστηρίων) τῶν ἐνδόξων δερβισῶν

Ὁ σπουδαιότερος καὶ ὁ προσεληκτὸν ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς οἰκουμένης τοὺς περισσότερους ἐπισκέπτας εἶνε ὁ τεκές τοῦ ἁγιωτάτου Χηζήρ δεδέ. Εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν ἀπίστων ὁ τεκές αὐτός ἦτο ἀφιερωμένος εἰς τὸν ἅγιον Χηζήρ¹⁾. Ἀργότερον ἐγκατεστάθησαν ἐδῶ, κατόπιν ἀδείας τοῦ Χατζή Μπεκτασή, οἱ δερβίσαι Σεφερσαχ δεδέ καὶ Χηζήρ δεδέ. Ἐκτοτε ὁ τεκές αὐτός ἔχει προαχθῆ. Καὶ σήμερον εἶνε κέντρον τῶν μπεκτασήδων γνωστῶν εἰς ὅλον τὸν κόσμον μετὰ τὸ ὄνομα Χηζηρλήκ. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ μέρος ὅπου εὐρίσκεται ὁ τεκές αὐτός εἶνε ἐξοχικὸν μὲ καλὸν ἀέρα καὶ καλὸ νερό, πολὺς καλὸς κόσμος ἐκ τῶν Ἀδριανουπολιτῶν συχνάζει εἰς αὐτό. Μὲ τὸν καιρὸν ὅμως ἤρχισαν νὰ συχνάζουν καὶ ταραχοποιοί, οἱ ὁποῖοι διετάραττον τὴν ἡσυχίαν τῶν συχνάζόντων ἐκεῖ. Διὰ τοῦτο τῷ 1051 οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ταύτης ἔστειλαν ἀναφορὰν εἰς τὸν Καρᾶ Μουσταφᾶ πασᾶ, βεζύρη τοῦ Σουλτάν Ἰβραχίμ χάν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλεγον, ὅτι εἰς τὸ μοναστήριον αὐτὸ τῶν μπεκτασιδων γίνονται παρεκτροπαὶ καὶ ἀσωτεῖαι καὶ ὅτι ἀπεκδέχονται σουλτανικὴν διαταγὴν, διὰ τὴν παρεμβολῆσιν αὐτῶν. Ἡ παράκλησις τῶν ἔγινε δεκτὴ. Ἀμέσως ἐκ μέρους τοῦ Καρᾶ Μουσταφᾶ πασᾶ ἀπεστάλη ἕνας ἀρχιθυρωφός πρὸς τὸν Κήρκ ἁγιάκ Σινάν πασᾶ. Οὗτος δὲ ἐκτελῶν τὴν ἀνωτέραν διαταγὴν συνήθροισε πλῆθος συρφετοῦ καὶ μεταβάς κατεδάφισεν ἐντὸς ἐβδομάδος μὲ λοστοὺς καὶ πελέκεις ὀλόκληρο τὸ μοναστήρι, τὸ ὁποῖον ἦτο στερεώτατον καὶ πρὸ τῆς ἀλώσεως ἀφιερωμένον εἰς τὸν Χηζήρ. Μετὰ τὴν ἀλωσιν (τῆς Ἀ]πόλεως) ὁ Χουδαβενδικιὰρ

1) Προφήτην Ἡλίαν. Σ. Μ.

τὸ περιεποίηθη κτίσας πολυάριθμα κελλιά, ἀποθήκας καὶ ἐστιατόρια. Τὸ 831 ὁ Γιαχιγιά μπέη, υἱὸς τοῦ γαζῆ Μιχάλ μπέη, ἐξωράϊσε τὸν τόπον αὐτὸν μετὰ κήπους καὶ τὸν μετέτρεψεν εἰς παράδεισον. Χωρὶς νὰ λυπηθοῦν τὸν οὕτω ἀκμάζοντα τεκὲν κατέστρεψαν, καὶ τὸν μόλυβδον αὐτοῦ ἐφόρτωσαν εἰς ἑκατοντάδας ἀμαξῶν, τὸν μετέφεραν εἰς τὴν Κ]πολιν καὶ μετὰ αὐτὸν ἐστέγασαν τὸ μανσωλεῖον τοῦ Καρᾶ Μουσταφᾶ πασᾶ. Οἱ μπεκτασίδες δερβίσαι βλέποντες τὴν ἀξιοθρήνητον αὐτὴν κατάστασιν, ἀφοῦ παρέδωκαν νομίμως δεκατέσσαρα χάλκινα σκεύη εἰς τὸν Μποσταντζῆ μπασῆ, συνηθροίσθησαν ἐπὶ τόπου καὶ ἀφοῦ κατηράσθησαν, ἐπικαλούμενοι μεγαλοφώνως τὸν Θεόν, τοὺς αἰτίους τῆς καταστροφῆς αὐτῆς, διεσκορπίσθησαν, λαβόντες ὁ καθένας ἀπὸ ἕνα δρόμον. Θαῦμα Θεοῦ! Τὴν ἑβδόμην ἡμέραν ἀπὸ τὴν κατάραν αὐτὴν ὁ Σουλτάν Ἰβραχίμ χάν διέταξε καὶ ἐφόρευσαν τὸν Καρᾶ Μουσταφᾶ πασᾶ. Ἀκολουθῶς δὲ ὅλοι ὄσοι ἐκ τῶν προυχόντων τῆς Ἀδριανουπόλεως εἶχον ζητήσῃ τὴν κατεδάφιαν τοῦ τεκὲ τούτου ἀπέθανον. Τέλος ἡ λαμπρὰ αὐτὴ τοποθεσία πρὸς τὴν ὁλοίαν ἐστρέφοντο τὰ βλέμματα χιλιάδων πιστῶν ἐπὶ πολὺν χρόνον, ἔμεινεν ἔρημος μέχρι οὗ ὁ Σουλτάν Μεχμέτ Χάν Δ' ἐλθὼν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν ἤρξατο τὴν ὑψηλὴν καὶ τερπνὴν αὐτὴν τοποθεσίαν καὶ διέταξε νὰ κτισθῇ ἐκεῖ τέμενος καὶ ἀνάκτορον. Ἐντὸς δὲ ἔτους ἐξετελέσθη ἡ διαταγὴ αὐτοῦ.

Ὁ τεκὲς τῶν παλαιστῶν

Εἶνε ἴδρυμα τοῦ Σεΐδ Τζεμαλεδδίν Σουλτάν. Ὁ Γαζῆ Χουδαβενδικιὰρ μετὰ τὴν ἄλωσιν συνέστησε τοῦτο διὰ τοὺς εὐρώστους, γενναίους, δραστηρίους, τεχνίτας καὶ ὑψηλοσώμους πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ προωθήσῃ τὴν αἰγλὴν τοῦ μουσουλμανικοῦ στρατοῦ. Καὶ πράγματι ἐπέτυχε τούτου. Καὶ σήμερον συναθροίζομενοι ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος, κατὰ Παρασκευὴν, περὶ τὰ ἑβδομήκοντα ὀγδοήκοντα ζεύγη ἀνδρείων παλαιστῶν, ἀνταξίων τοῦ Ρουστέμ¹⁾ ἀλείφονται μετὰ λάδι, χαιρετῶνται καὶ ἀφοῦ φιλήσωσι ὁ ἕνας τὸ χεῖρ τοῦ ἄλλου καὶ σκουντῶντας ὁ ἕνας τὸν ἄλλον μετὰ τὸ κεφάλι, ὅπως τὰ κριάρια καὶ φωνάζοντας—Μέγας ὁ Θεὸς καὶ προφήτης αὐτοῦ ὁ Μωάμεθ, ἀρχίζουσι τὴν πάλην. Τοιοῦτοτρόπως προτρέπουσι εἰς τὸν ἀγῶνα ὅλους τοὺς γενναίους μουσουλμάνους. Ἡ παλαιστρα εἶνε κατάμαυρος καὶ ἀλειμμένη μετὰ λάδι. Ὁ ἀσυνείθιστος ἄνθρωπος μόλις πατήσῃ εἰς αὐτὴν πέφτει κατὰ κέφαλα. Πολλάκις οἱ παλαισταὶ ἐπὶ δύο, τρεῖς ὥρας παλαίωσι μετὰ γυμνοὺς πόδας, χωρὶς ὑποκάμισο ἐπάνω εἰς αὐτὸν τὸν στίβον χωρὶς ὁ ἕνας νὰ κα-

1) Ὁ Ρουστέμ ἦτο ἀγγελιαφόρος καὶ τὸ πρωτοπαλλήκαρο τοῦ Μωάμεθ, κατὰ τινα δὲ παράδοσιν εἶχε καὶ πτερά. Σ. Μ.

τορθώση νὰ νικήσῃ εὐκόλως τὸν ἄλλον καὶ μεταχειρίζονται 360 τεχνάσματα πάλης. Βεβαίως σὲ μιὰ στιγμή ὁ ἕνας εἴτε πιάνοντας τὸν ἀντίπαλόν του ἀπὸ τὸν ἀνχένα, εἴτε πεδικλόνοντας αὐτόν, εἴτε κόπτοντας αὐτὸν ἀπὸ τὸ ἔδαφος, εἴτε ἀκουμπόντας τὶς πλάτες του κατὰ γῆς, εἴτε καὶ γυρίζοντας αὐτὸν καβάκι (ἐξαναγκάζοντας αὐτὸν εἰς κυβίστημα) μὲ ἕνα οἶον-δήποτε τέχνασμα τὸν νικᾷ. Διότι μεταξὺ τῶν παλαιστῶν ἡ ρώμη θεωρεῖται γενναιότης. Ἀλλὰ καὶ τὸ τέχνασμα εἶνε ἀνώτερον ἀπὸ τὴν ρώμη. Διότι κατ' ἀρχαῖον γνωμικόν, τὰ ἑννέα δέκατα τῆς γενναιότητος εἶνε τεχνάσματα. Καὶ πράγματι ἔτσι εἶνε. Εἰς τοὺς στρατιωτικούς ἡ πάλη καὶ ἡ ὄπλασκία εἶνε ἀπαραίτητα. Εἶνε δὲ καὶ ἐκ τῶν συνηθειῶν τοῦ Μωάμεθ. Βλέπων τις ὅλα αὐτὰ μένει ἐκστατικός καὶ κατάπληκτος. Ὁ τεκὲς αὐτὸς ἂν καὶ δὲν εἶνε λιθόκτιστος εἶνε ἐν τούτοις στερεός. Ἔχει πολυάριθμα κελλία, μαγειρεῖα καὶ κήπους εὐκολίας¹⁾. Εἰς τὴν αὐλήν του εὐρίσκονται ἐκτεθειμένα σιδηρᾶ τόξα ἀρχαίων παλαιστῶν, πολεμικὰ τυμπανα καὶ λοιπὰ ἐργαλεῖα πάλης. Ὁ τεκὲς οὗτος εὐρίσκεται πλησίον τῆς ἀγορᾶς Ἀλῆ-πασᾶ καὶ ἔσωθεν τῆς πύλης Μπαλὸνκ παζᾶ.

Ὁ τεκὲς τῶν δερβισῶν τοῦ Δζελαεδδίν Ρουμί.

Ὁ τεκὲς αὐτὸς ἐκτίσθη μετὰ τὸν τεκεὶ τῶν παλαιστῶν. Εἶνε τοῦ Κοτζᾶ Μουράτ Χάν. Ἔχει μεγάλους θόλους σκεπασμένους μὲ μόλυβδον. Αὐτὸ τὸ ἴδρυμα ἐνφῶ ἦτο προηγουμένως τεκεὶ τῶν μεβλεβίδων, ἐπειδὴ ἐκ συμπτώσεως ἔγεινεν εἰς αὐτὸν φόνος, μετετρέπη εἰς τέμενος ἀφοῦ ἐκτίσθη μιναρές, ἱερὸν καὶ ἄμβων δι' αὐτό. Κατόπιν εἰς τὴν αὐλήν τοῦ τζαμίου τούτου καὶ εἰς τὸ βόρειον μέρος τοῦ περιβόλου του ἐκτίσθη μεβλεβιχανές, ἱμαρέτ, μεδρεσές καὶ κελλία διὰ τοὺς δερβισίδες. Τοιοῦτοτρόπως ἐσηματίσθη καὶ πάλιν περίβλεπτος μεβλεβιχανές, ἐντὸς τοῦ ὁποίου περισσότεροι τῶν διακοσίων δερβισῶν καθ' ἑκάστην ἐβδομάδα ἐκτελοῦσι τὰς συνήθεις τελετὰς αὐτῶν, ἀναπαριστῶντες διὰ τοῦ χοροῦ τὴν περὶ τὸν ἥλιον κίνησιν τοῦ σύμπαντος, ὑπὸ τοὺς ἤχους μουσικῆς, καθ' ὃν χρόνον ἄλλοι δερβίσαι ἀγνοοῦν καὶ σοφοὶ ψάλλουσι στίχους τοῦ Μεννεβί²⁾. Ὁ τεκὲς οὗτος ἔχει πολλὰς προσόδους ἐξ ἀφιερωμάτων.

Ὁ τεκὲς τοῦ ἀγιοτάτου Σεῖχ Ζινδανί.

Πρόκειται περὶ τοῦ Σεῖδ Μπαμπᾶ Τζαφέρ σουλτάν ἐκ τῶν συντρό-

1) Ἀποχωρητήρια. Σ. Μ.

2) Οἱ ψαλμοὶ τοὺς ὁποίους συνέθεσεν ὁ ἱδρυτὴς τοῦ τάγματος Δζελαεδδίν Ρουμί. Σ. Μ.

φων τοῦ προφήτου, ὅστις ἐπὶ τῆς χαλιφείας τοῦ Χαρροῦν ἐρ Ρεσήτ διετέλεσε πρέσβυς αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Εἶνε θαμμένος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν τὸς πύργου, λέγουσιν ὅτι ἀπέθανε δηλητηριασθεὶς, διότι προσέβαλε τὸν αὐτοκράτορα. Τὸν τεκὲ τοῦ Μπαμπᾶ Τζαφέρ σέβονται καὶ αὐτοὶ οἱ Χριστιανοὶ καὶ ἐπικαλοῦνται τὴν χάρι του. Ἐκ τῆς κατ' εὐθείαν γενεᾶς αὐτοῦ προέρχεται ὁ Σεῖχ Ζινδανί, ὅστις εἶνε θαμμένος εἰς τὸν ἐν Ἰαδριανουπόλει ὁμώνυμον τεκέν. Οὗτος εἶχε τὴν εὐτυχίαν νὰ συμπράξῃ μὲ τὸν πατέρα τῶν νικητῶν, τὸν Σουλτάν Μεχτέτ Χάν, κατὰ τὴν ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Εἰσῆλθεν εἰς αὐτὴν ἀπὸ τὴν πύλην Ζινδάν. Ὅπως ὁ Παλάτ δεδὲ ἀπὸ τὴν πύλην τοῦ Μπαλατᾶ, ὁ Τζουπέ Ἄλῃ δεδὲ καὶ ὁ Χορός δεδὲ ἀπὸ τὰς ὁμωνύμων τῶν πύλας. Ὁ Σεῖχ Ζινδανί, μόλις εἰσῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐπεσκέφθη τὸν Τεκὲ τοῦ προπάππου τοῦ Μπαμπᾶ Τζαφέρ, ἀπεφυλάκισε τοὺς πρὸ πολλοῦ χρόνου εὐρισκομένους ἐκεῖ διὰ χρῆναι καὶ φόνους, ἐπεσκεύασε τὸν τάφον τοῦ πατρός του κατὰ τὸν μουσουλμανικὸν τύπον. Ὁ ἴδιος ἀπέθανεν ἐν Ἰαδριανουπόλει, ἐπὶ δὲ τοῦ τάφου του ἐκτίσθη ὁ Τεκὲς ὁ φέρων τὸ ὄνομα Σεῖχ Ζινδανί. Οἱ ταπεινοὶ τοῦ Τεκὲ τούτου εἶνε πλανόδιοι καὶ βοσκοί. Δὲν ἔχει πολλὰ εἰσοδήματα. Εἶνε μικρὸς Τεκὲς κείμενος ἐξω τοῦ Πύργου Ζινδάν τῆς Ἰαδριανουπόλεως ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ.

Ὑστερα ἐρχόμεθα εἰς τὸν Τεκὲ τοῦ Σεῖχ Ἀβδουλ Καδὴρ ἐλ Τζεϊλανή. Αὐτὸς ἐγεννήθη εἰς τὴν πόλιν Τζεϊλάν κειμένην παρὰ τὴν παραδείσιον Βαγδάτην. Ἐκτίσθη δὲ ὁ Τεκὲς οὗτος χάριν τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ φήμη ὡς μεγάλου ἀρχηγοῦ καὶ γνώστου τῶν θεολογικῶν ζητημάτων ἦτο διαδεδομένη ἀνά τὴν Ρωμαϊκὴν καὶ Ἰνδικὴν χώραν. Ὁ Χαζιρετ Σεῖχ δὲν εἶνε ἀπὸ τὴν Κεϋλάνη τῆς Περσίας. Ὁ Τεκὲς οὗτος εὐρίσκεται ἐπὶ ὑψώματος ὀνομαζομένου Κουρτ μπαϊρὶ καὶ ἐστραμμένου πρὸς νότον. Ἔχει αἰθροσὴν συναθροίσεων δυναμένην νὰ περιλάβῃ χιλίους ἀνθρώπους. Ἐπίσης διάφορα δωμάτια, μαγειρεῖον, ἀποθήκην τροφίμων. Ἐν συντομίᾳ εἶναι ἴδρυμα πλήρες. Καθ' ἑκάστην Παρασκευὴν συναθροίζόμενοι χιλιάδες πιστῶν, προσεύχονται καὶ εὐφραίνονται. Πολλάκις οἱ θεολόγοι κατηγορήσαν τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Τεκὲ αὐτοῦ, ὅτι ἡ τελετὴ τοῦ χοροῦ αὐτῶν εἶνε ἀθέμιτος. Αὐτοὶ ὅμως ἐσιώπησαν πάντοτε καὶ δὲν παρημέλησαν τὰς τελετάς των, παρὰ τὰς διαταγὰς τῶν ἀρχόντων.

Δὲν ἔπαυσαν δὲ ἀπὸ τοῦ νὰ ἐρευνῶν τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἀλήθειαν. Ὁ Τεκὲς ἔχει ἓνα ἱεροκήρυκα, ἄγιον, σεβάσιμον καὶ ἐνάρετον.

Ὁ Τεκὲς τοῦ ὀσίου Σεῖχ Ἰμπραχίμ Γκιουλσανί. Ὁ Ἄζιλ Ἰμπραχίμ Γκιουλσανί μετέβη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐξ Αἰγύπτου καὶ ἐκεῖθεν μὲ τὴν ἄδειαν τοῦ σουλτάν Σελήμ χάν ἦλθεν εἰς τὴν Ἰαδριανούπολιν καὶ ἐκτίσε τὸν Τεκὲ αὐτόν. Ἀκολούθως ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Αἰγύπτου, ὅπου ἴδρυσεν καὶ ἄλλον τεκέ. Ἀποθανὼν δὲ ἐκεῖ ἐτάφη πλησίον τοῦ τεμένους Μααέ.

σ. 33

Ὁ ἐν Ἀδριανουπόλει διάδοχος του, ἐπειδὴ ἦτο ἀπὸ τοὺς ἐναρτέ-
τους καὶ σοφούς, προσείληψε πολλοὺς ἐκ τῶν Ἀδριανουπολιτῶν.
Τὴν σήμερον εἶναι πλήρης Τεκές καὶ συγκεντρώνει καθ' ἑκάστην
Παρασκευὴν μέγα πλῆθος. Δέν γνωρίζω ἂν ἔχη ἄρκετά εἰσοδήματα.

Ἐπειτα εἶναι ὁ Τεκές τοῦ Χατζῆ Ὁμέρ ἀγᾶ. Αὐτός εἶναι
Τεκές ἐρημιτῶν καὶ εὐρίσκεται παρά τὸ Ἀγάτς παζαρί. Ὁ ἰδρυ-
τῆς τοῦ τάγματος τούτου χαζηρέτι Ρισβάν ἐφένδης εἶναι θαμμέ-
νος ἐδῶ. Ἐπειδὴ τὰ εἰσοδήματά του εἶναι πάγια ἢ ἀγαθοεργία
του εἶναι διάχρητος.

Ὁ Τεκές τοῦ Σεΐχ Χαζηρέτι Μεσζή ζαδὲ Ἰβραχίμ ἐφένδης.
Ὁ Θεός νά ἀγιάσῃ τὴν ψυχὴν του. Εἶναι ὑψηλὸν ἐνδιαίτημα τοῦ
τάγματος τῶν ἐρημιτῶν. Εὐρίσκεται ἐπὶ τῆς λεωφόρου καὶ πλη-
σίον τοῦ τεμένου Μπεηλέρβη. Εἶναι δέ πολυσύχναστος.

Ὁ τεκές τοῦ Μουεζίν Σουλτάν. Εἶναι μικρὸς τεκές κείμε-
νος παρά τὴν πύλην Οὐτς Σερεφελῆ. ἔχει πολλοὺς πτωχοὺς
(μοναχοὺς). Δέν γνωρίζω ὅμως εἰς ποῖον τάγμα ἀνήκουσιν αὐ-
τοί. Εἶναι καὶ αὐτὸς πολυσύχναστος.

Ὁ τεκές τοῦ Ἐμποῦ Ἰσαάκ Κιαρουνί. Ὅλοι οἱ καλόγη-
ροὶ τοῦ ἀνήκουσιν εἰς τὸ τάγμα τῶν Ἰσαακίδων, τῶν ὁποίων ἡ
γενεὰ φθάνει εἰς τοὺς διδασκάλους τῶν Νακσιμπένδ Ι). Εἶναι
ὑψηλὸς τεκές κείμενος εἰς τὴν παράλληλον ὁδὸν τῆς πρό τοῦ
τεμένου Οὐτς Σερεφελῆ.

Ὁ Τεκές τοῦ Τάς Κένδ μπαμπᾶ κῆμικ ἀχουβάκχ, κῆμικκω-
βῆκκῆμακ κεῖται πρὸς τ' ἀριστερά τοῦ Οὐλοῦ τζαμί καὶ εἶναι
ἑτοιμόρροπος.

Ι) Τάγμα Μουσουλμάνων μοναχῶν. Σ.Μ.

Ὁ τεκές τοῦ Τουτουνοσούζ μπαμπᾶ εἶναι ἀξιοθέατος. Δέν γνωρίζω ὅμως ποῖος εἶναι ὁ ἰδρυτής του καί εἰς ποῖον τάγμα ἀνήκουν οἱ μοναχοί του. Κεῖται πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἀγάτς παζαρί, μέσα εἰς κήπους. Εἶναι ξενῶν δερβισῶν καλοκτισμένος καί καθ' ὅλα τέλειος. Ἔχει ἀνθόκηπον παραδείσιον.

Ὁ τεκές τῶν Τριῶν καί τῶν Ἑπτὰ εὐρίσκεται εἰς τὴν συνοικίαν Κεήκ. Εἶναι πολυσύχναστος, ἀρχαῖος· στέλλονται δέ πρὸς αὐτόν ἀπὸ φιλανθρώπων πανταχόθεν πάμπολλα δῶρα καί θύματα (κουρμπάνια).

Αἱ κρήναι καί τὰ τρεχούμενα νερά τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Καίτοι ἡ μεγάλη αὐτὴ πόλις δέν στερεῖται ὕδατος, ἐν τούτοις πολλοὶ ἀγαθοεργοὶ ἔκτισαν μέσα εἰς τὰς συνοικίας καί τὰς ἀγοράς κρήνας διὰ τοὺς ἐπισκέπτας καί τοὺς περιοίκους. Τὰ νερά τὰ ἐρχόμενα ἀπὸ τὸν Ἄρδαν καί τὸν Ἐβρον πλημμυροῦσι τὸν τόπον. Εἰς ἔνδεκα μέρη ὑπάρχει κρήναι τοῦ Γαζῆ Χουδαβενδικιᾶρ. Κρήνη τοῦ Ἰσᾶ Τσελεμπῆ. Κρήνη τοῦ Γιλδιρίμ Χάν, κρήνη τοῦ Ἐσκῆ Τζαμί, καί κρήνη τοῦ Βαγιαζίτ Χάν. Ἡ τελευταία αὕτη συναντᾶται εἰς ἕξ μέρη. Κρήνη τοῦ Τιμούρ Τάς πασᾶ. Κρήνη τοῦ Κοτζᾶ Μουράτ μπέη. Αὕτη συναντᾶται εἰς ἑννέα μέρη. Κρήνη Βεϊλερβεη. Κρήνη Μουράτ Σουκουλοῦ πασᾶ. Κρήνη Τάχτ - οὐλ - καλιά. Ὑποθέτω ὅτι αὕτη ἀνήκει εἰς τὸν Κοτζᾶ Μουράτ Χάν. Κρήνη Κασήμ πασᾶ. Κρήνη Ἐσέ καθῆν.

Κρήναι τῆς Ἀδριανουπόλεως ὅπου δίδεται νερό γιὰ ψυχικὸ (σεμπίλ). Ἡ πολυτελεστέρα ἐξ ὅλων εἶναι ἡ τοῦ Σελήμ Χάν, ἡ εὐρισκομένη παρά τὴν ἀγοράν. Ἡ τοῦ Κιζλάρ ἀγασί Μουσταφᾶ ἀγᾶ κεῖται πλησίον τῆς πύλης οὔτς σερεφελῆ εἰς πολυσύχναστον μέρος· ἔνεκα δέ τούτου δέν ἀπολείπουν ἐξ αὐτῆς οἱ

Αἰφύλι.

Εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τὴν λεωφόρον ἐπὶ δὲ τοῦ παραθύρου ἀν-
τὴς ὑπάρχει ἡ κάτωθι χρονολογία, χαραγμένη μὲ χρυσᾶ κτυπη-
τά γράμματα: δίστιχον ἐμφαῖνον τὸ ἔτος χίλια. Καί ἡ κρήνη
τοῦ Ἀλῆ πασᾶ εἶναι ἐπίσης ὀνομαστή.

Αἱ συνοικίαι τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Ἡ Ἀδριανούπολις ἔχει τετρακοσίας δεκατέσσαρας συνοικί-
ας ἀνθούσας. Ἐν πρώτοις ἐντὸς τοῦ φρουρίου ὑπάρχουν δεκατέσ-
σαρες. Δέκα συνοικίαι εἶναι τῶν Ρωμηῶν καὶ αἱ ἄλλαι τῶν Ἑ-
βραίων. Πλησίον τοῦ Τεκέ τῶν παλαιστῶν ὑπάρχει μία συνοικία
μουσουλμανική. Ἄλλη τοιαύτη ὑπάρχει ἐντὸς τῆς πύλης Τόπ
καποῦ. Ὑπάρχουν καὶ πέντε συνοικίαι ἀθιγγάνων ἐκ τῶν ὁποί-
ων λόγῳ τοῦ θορόθβου εἶναι ἀδύνατον νὰ περάσῃ κανεὶς. Ἐκτὸς
αὐτῶν ὅλαι αἱ ἄλλαι συνοικίαι τῶν προαστείων εἶναι μουσουλ-
μανθκαί. Τὰ ὀνόματα τῶν κρηναίων ἐξ αὐτῶν εἶναι τὰ ἑξῆς
Χιουγκιάρ, Σαράϊ, Μουραδιέ, Τασλήκ, κηγήκ, Σελημιέ, Ἐσκή
τζαμί, Οὔτς σεριφέ, Ἀρασέ, Μαχκεμέ, Φίλ δαμί, Κασήμ πασᾶ,
Τιμουρτάς πασᾶ, Γαζήλ μιναρέ, Ἐσέ καδδίν, Δάρ οὐλ - χαδίσ,
Κατήρ χανί, Βεϊλέρβεη, καὶ Ζεράτσανε.

Τὰ ἐν Ἀδριανουπόλει σουλτανικά ἀνάκτορα

πρῶτον εἶναι τὸ Ἐσκή Ζεράϊ. Κεῖται εἰς θέσιν καβάκ μεϊ-
δανί καὶ πλησίον τοῦ τεμένου Σελήμ χάν. Τό ἔκτισεν ὁ πορθη-
τῆς τῆς Ἀδριανουπόλεως Γαζή Μουράτ Χουδαβενδικιάρ εὐθύς με-
τά τὴν ἄλωσιν. Οἱ παλαιοὶ ἡγεμόνες τῆς Ἀδριανουπόλεως κατοι-
κοῦσαν παρά τὴν πύλην Μανιάς. Ἀργότερον ὁ Μουσᾶ Τζελεμπῆ
ἐπεκτείνας τὸ Ἐσκή Σαράϊ κατέστησεν μίαν ἐκ τῶν πτερύγων αὐ-
τοῦ ἰσχυρὸν φρούριον. Ἡ περιφέρειά του εἶναι πέντε χιλιάδες

βήματα. Ἐχει σχῆμα μᾶλλον τετραγώνου. Τό ὕψος τῶν τοίχων του εἶναι εἴκοσι πήχεις. Ἐχει μίαν σιδηρᾶν θύραν πρὸς τὴν βορείαν πλευράν. Μετ' αὐτούς ὁ Σουλεϊμάν Χάν διὰ τῆς ἀποθανατίσης τὴν κατὰ τῆς Οὐγγαρίας ἐκστρατείαν του ἐπεσκεύασε τὰ δωμάτια τῶν γενιτσάρων παρόντων τεσσαράκοντα χιλιάδων γενιτσάρων. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ νὰ ἐγκαταστήσῃ ἕξ χιλιάδας αὐλικούς, ἔκτισε μεγάλας αἰθούσας, γυναικωνίτας, θησαυριφυλάκει-α μικρά καὶ μεγάλα, ἀποθήκας, ἱερακοτροφεῖα καὶ κατασκηνώσεις στρατιωτῶν. Ἀμπέλια καὶ κήπους δὲν ἔχει. Ἐπειδὴ ὅμως εὐρίσκεται εἰς ὑψηλὸν μέρος ἔχει κλίμα εὐχάριστον καὶ νερό γλυκό. Ἡ χρονολογία τῆς ἀνεγέρσεώς του εἶναι 767. Κατὰ τινὰ νόμον τοῦ Σουλεϊμάν Χάν εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦτο ἐξεπαιδεύοντο τρεῖς χιλιάδες ἐκλεκτὰ παιδιὰ ἐπὶ ~~κρηκίαι~~ τριετίαν καὶ τελειοποιούμενα εἰς τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας μετέβαινον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐκεῖ ἀναλόγως τῆς ἐπιδόσεώς των προσελεμβάνοντο εἰς τὰς ὑπηρεσίας τοῦ νέου Ἀνακτόρου. Διὰ τοῦτο τὸ Ἑσκῆ Σεράϊ τῆς Ἀδριανουπόλεως ἦτο ὑπὸ τὴν εὐνοίαν καὶ προστασίαν τῶν Σουλτάνων. Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ διατηρήσῃ τὴν πόλιν ταύτην εἰς χεῖρας τῶν ὀσμανιδῶν μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος εὐημεροῦσαν καὶ ἀνθοῦσαν.

Τὸ ἀνάκτορον τοῦ Χουγκιάρ μπαγτσεσί.

Εἰς παλαιάν ἐποχὴν τὸ ἀνάκτορον αὐτὸ ἐχρησίμευεν ὡς κυνηγέσιον τῶν βασιλέων τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ἦτο ἀνθοκήπιον καὶ κατοικία ἀηδόνων. Μετὰ τὴν ἄλωσιν ὁ Μουράτ Χάν διὰ νὰ προσέύχεται μακρὰν τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ κόσμου ἔκτισεν ἐκεῖ εὐχετήριον καὶ μεμονωμένα περίπτερα, κατέστησε δὲ τοῦτο μονίμως κατοικήσιμον. Μετ' αὐτόν ὁ κοτζά Μουράτ Χάν Β' ὁ πατήρ

τοῦ μεγάλου πορθητοῦν μέσα εἰς τό ἀνάκτορον αὐτό καί παρά-
 τὰς ὄχθας τοῦ Τούντζα ποταμοῦ ἔκτισε διάφορα πολυτελῆ περί-
 πτερα. Κάθε σουλτάνος ἀφίνοντας ἐκεῖ καί ἀπό ἓν ἔργον μέχρι
 τῆς ἐποχῆς τοῦ Σουλεϊμάν Χάν τό κατέστησαν ἐπίγειον παρά-
 δεισον μαρτυροῦντα τήν δόξαν καί τήν προΐοῦσαν πρόοδον τῶν
 Ὀσμανιδῶν. Ὁ σουλτάν Σουλεϊμάν ὅταν ἐξεστράτευσε κατά
 τῆς Γερμανίας εἰς τό ἀνάκτορον αὐτό ἐστρατοπέδευσε.

Τό ἀνάκτορον εὐρίσκεται πρός βορρᾶν καί ἔξωθεν τῆς Ἄ)
 πόλεως εἰς θέσιν κατάφυτον καί περιβρέχεται πανταχόθεν ὡς
 νησίς ἀπό τά νερά τοῦ Τούντζα. Ἔδαφος εὐφορώτατον. Ἔχει
 ὑψικάρηνα δένδρα, δρυς, πλατάνους, κυπαρίσσους, λεύκας καί
 ἄλλα. Μεταξύ αὐτῶν διαιτῶνται διάφορα ἄγρια ζῶα καί πτηνά.
 Ἡ κυρία εἴσοδος τοῦ ἀνακτόρου ἀνοίγει πρός νότον εἰς κατα-
 πράσινον πεδιάδα. Πλησίον τοῦ ἀνακτόρου κεῖται τό δικαστι-
 κόν μέγαρον. Εἰς τό μέσον τῆς πεδιάδος ὑπάρχει πανύψηλος
 μέχρι τρίτου οὐρανοῦ στήλη εἰς τήν κορυφήν τῆς ὁποίας ὑπάρ-
 χει σφαῖρα χρυσῆ.

Ἐδῶ ἀγωνίζονται οἱ τοξῶται καί οἱ ὄπλοφόροι μέ βέλη
 καί τυφέκια ἐνώπιον τοῦ σουλτάνου ἐπιδεικνύουν τήν ικανό-
 τητά των καί βραβεύονται παρ' αὐτοῦ. Εἰς τήν πεδιάδα τήν κ
 εὐρισκομένην πρός βορρᾶν τοῦ κήπου ὑπάρχουσι βασιλικοί σταῦ-
 λοι. Ὁ κήπος δέν εἶναι περιμανδρωμένος. Περιβρεχόμενος ὑπό
 τοῦ ποταμοῦ δέν ἔχει ἀνάγκην περιμανδρώματος. Ὁ ἀρχηγός
 τῆς σωματοφυλακῆς τῶν ἀνακτόρων (μποσταντζήμπασης) ἔχει
 τρεῖς χιλιάδας σωματοφύλακας οἱ ὅποιοι ἐπαγρυπνοῦσιν ἡμέ-
 ραν καί νύκτα. Ἐντός τοῦ κήπου ὑπάρχει ὁ γυναικωνίτης,
 παρόμοιος πρός φρούριον. Ἐκεῖ ὑπηρετοῦσι οἱ εὐνοῦχοι καί

ὁ ἀρχιευνοῦχος. Ἐνας ἐκ τῶν πύργων αὐτοῦ ὑψηλός μέχρι τρίτου οὐρανοῦ εἶναι τόσον ἀρμονικῶς πού ἡ γλῶσσα μου εἶναι μικρά διὰ νά τόν περιγράψῃ. Εἶναι ἑπταόροφος. Εἰς ἕκαστον δέ ὄροφον ὑπάρχουσι διάφορα δωμέτια, ἐξῶσται, πίδακες καί δεξαμεναί.

"Ἄλλο ἀνάκτορον εἶναι τοῦ Σουλτάν Ἀχμέτ Χάν. Ἄλλο εἶναι τοῦ Μουράτ Χάν τοῦ Δ'. Αὐτό κατοικεῖται. Ὁ σουλτάν Μεχμέτ ὁ Δ' ἀγαποῦσε πολύ τό κυνήγιον καί διὰ τοῦτο τόν περισσότερον χρόνον παρέμεινεν εἰς Ἀδριανούπολιν. Ἀπ' ἐδῶ ἔστειλε στρατηγούς καί κατέκτησε τήν Τρανσυλβανίαν, τό Γερμανικόν φρούριον Ἐϊβάρ, τήν νήσον Κρήτην καί τό φρούριον τῶν Χανίων. Κυρίως δέ μεταβάς αὐτοπροσώπως μετά τοῦ βεζύρου αὐτοῦ Κιοπρουλή καδὲ φαζήλ Ἀχμέτ πασᾶ εἰς Πολωνίαν κατέκτησε τό σπουδαιότερον τῶν φρουρίων αὐτῆς, τήν Καμανίτσαν Ἐπίσης διὰ τῶν στρατηγῶν του κατέκτησε σωρείαν ἄλλων φρουρίων εἰς Σερβίαν καί Αὐστροίαν καί μετέφερεν ἐκεῖθεν πλῆθος αἰχμαλώτων καί λαφύρων διὰ τῶν ὁπίων ἐξωράϊσε τό ἀνάκτορον καί τούς πέριξ κήπους εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε παρόμοιοι νά μὴν ὑπάρχουν εἰς ἄλλο μέρος τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Πρὸς τόν κῆπον αὐτόν μόνον ὁ βασιλικός κῆπος τῆς πόλεως Πεσέλ τῆς Γερμανίας δύναται νά παραβληθῇ. Τά ἄνθη πού εὐρίσκονται εἰς τόν κῆπον αὐτόν τῆς Ἀδριανουπόλεως, δηλαδή τά τριαντάφυλλα, τά ζουμπούλια, τά ἴα, οἱ τολύπες, οἱ βασιλικοί, τά γιασεμιά, τά φούλια, οἱ μολόχες, οἱ νάρκισσοι, οἱ κρῖνοι, οἱ βιόλες, οἱ ἀνεμῶνες, τά γαρύφαλλα, καί τά παρόμοια εὐώδη φυτά εἰς κανένα μέρος τοῦ κόσμου δέν ὑπάρχουσι. Ὁ ἐξωπικός αὐτός κῆπος ἀνοίγεται πρό τοῦ τεμένους Σουλτάν Μεχμέτ

χάν. Ἐν ὀλίγοις ἡ γλῶσσα ἀδυνατεῖ νά τόν περιγράψῃ. Ἐγώ
 ὁ ταπεινός ἐτόλμησα νά τόν περιγράψω ὡσάν νά πῆρα μιᾶ στα-
 γόνα ἀπό τήν θάλασσα καί μίαν ἀκτίνα ἀπό τόν ἥλιον. Διότι
 λόγῳ τῆς ὀλιγοήμερου παραμονῆς μου τόσον μόνον κατώρθωσα νά
 συγκρατήσω. Καί σήμερον ἀκόμη εἰς τόν ὑποδειγματικόν αὐτόν
 κῆπον συντροφεύουσιν εἰς τό κυνήγιον τόν εὐτυχῆ σουλτάνον
 δώδεκε χιλιάδες εὐσταλεῖς ἔφιπποι νέοι καλῶς ἐξωπλισμένοι
 μέ ἀκόντια καί ἄλλα ὄπλα, ἔτοι μοι εἰς τās διαταγὰς αὐτοῦ.
 Τό ἀνάκτορον αὐτό εἰς οὐδεμίαν ἄλλην ἐποχὴν εἶχε καί οὔτε
 θά ἔχῃ ποτέ τόσην αἴγλην ὅσην σήμερον. Ὁ Θεός νά διατηρή-
 σῃ τήν εὐημερίαν του μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος. Τά με-
 γάλα κτίρια τῆς πόλεως εἶναι σκεπασμένα μέ κεραμίδια κακ-
 κινωπά. Ἡ ταπεινότης μου ἀνέβηκα εἰς τόν μιναρέ Ζελημιέ
 καί εἶδα μετάπροσοχῆς τήν πόλιν καί τὰ πέριξ καί ἐμέτρη-
 σα σαραντα ὀκτώ κτίρια μολυβδοσκεπῆ. Ἐκτός τῶν ἤδη περι-
 γραφέντων δύο σουλτανικῶν ἀνακτόρων ὑπάρχουσι καί τριακόσια
τεσσαράκοντα ἀνάκτορα μεγιστάνων. Τό ὠραιότερον καί λαμπρότε-
 ρον ὅλων εἶναι τό ἀνάκτορον τοῦ Σοκολοῦ Μεχμέτ πασᾶ, τό
 ὁποῖον ἔχει τριακόσια ἐξῆντα δωμάτια, διαφόρους αἰθούσας
 δεξαμενάς καί χίσακας καί λουτρά μέσα καί ἔξω. Εἰς τήν εὐ-
 ρύχωρον ἀυλὴν αὐτοῦ ὑπάρχει πεδῖον διά τό ἀγώνισμα τοῦ
 ἀκοντίου. Ἄλλα ἀνάκτορα εἶναι τοῦ Μακμπούλ Ἰβραχίμ πασᾶ
 τοῦ Φερούχ πασᾶ, τοῦ Ζελημιέ, τοῦ Μπουχγιμιέ Χουσί'ν πασᾶ, τοῦ Ζακισαῖ πασᾶ,
 τοῦ Ρουστέμ πασᾶ, τοῦ Μαχμούθ πασᾶ τοῦ Μιχάλ μπέη, τοῦ
 Τεφτερχάρ Ἰσμαήλ ἐφένδη, τοῦ Ἐκμεκτσῆ Ζαδέ Ἀχμέτ πασᾶ,
 τοῦ Ζαγανός πασᾶ, τοῦ Χαλήλ πασᾶ, τοῦ Ἰσάκ πασᾶ, τοῦ Κα-
 ζασκέρ καί τοῦ Μποστταντζῆ μπασί Σινάν πασᾶ.

Τά ἐπί τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεχμέτ Χάν τοῦ Δ' ἀκμάζοντα ἀνάκτορα εἶνε τά ἐξῆς. Τό ἀνάκτορον τοῦ Κιοπρουλοῦ Μεμέτ πασᾶ, τοῦ Μεσαχήπ Μουσταφᾶ πασᾶ, τοῦ Ρεῖς - οὐλ - κιτάπ(1) Σαμή ζαδέ, τοῦ χρονογράφου (Ρουσναμεδζή) Ἄλῃ ἐφένδη, τοῦ Βανῆ ἐφένδη. Ἐντός δέ τοῦ φρουρίου τό ἀνάκτορον τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Γεννιτσάρων καί τοῦ Χασάν πασᾶ ζαδέ. Αὐτά εἶνε γνωστά εἰς ἐμέ ἀνάκτορα σκεπασμένα μέ κεραμίδια κοκκινόχροα. Τά σουλτανικά ἀνάκτορα εἶνε ὅλα λιθόκτιστα καί σκεπασμένα μέ καθαρό μολύβι.

Τά ξενοδοχεῖα καί οἱ ξενῶνες τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Ἡ Ἄδρ)πολις ἔχει ἐν ὅλῳ ἐξήκοντα τρεῖς μεγάλους ξενῶνας τό Μουραδιέ, τό Γιλδιριμιέ, τό Μουαμεδιέ, τό Κοτζαμουραδιέ, τό Ζελημιέ, τό Βαγιαζητιέ. Τόν ξενῶνα τοῦ Ἑσκῆ Ἄλῃ πασᾶ. Ὁ ξενῶν τοῦ Γεμηστοῦ Χασάν πασᾶ, ὁ ὁποῖος εὕρσκεται παρά τό Σαημιέ εἶνε παμνέγιστος καί παρόμοιος πρὸς φρούριον. Ὁ ξενῶν (τό Χάνι) τοῦ Ρουστέμ πασᾶ καί αὐτό εἶνε στερεώτατον κτίριον. Τό Γεμή Χάνι, τό Καπάν Χάνι, τό Βεηλέρμπε Χάνι, τό Βιράν Χάν, τό Σουτζάχ χανί, τό Ἰμαρέτ χανί, τό Μιχάλ χανί καί τό χάνι τοῦ Σουαμπετίν πασᾶ, τό χάνι τῆς Ἑσέ καδῆν. Τό τελευταῖον τοῦτο ἐπί τῆς ἐποχῆς τοῦ Σουλτάν Ἀχμέτ χάν ἦτο μικρόν χάνι. Ἀργότερα ὁ Ἐμκεκτοῦ ζαδέ Ἀχμέτ πασᾶς τό κατεδάφισε καί εἰς τήν θέσιν του ἀνήγειρε μεγα-

1) Ἀρχιγραμματεὺς τῶν ἀνακτόρων καί ἐπί τῶν ἐξωτερικῶν υποθέσεων Σ.Μ.

λοπρεπή ξενῶνα, ὅμοιος τοῦ ὁποίου οὔτε εἰς τὴν Ἀδ)πολιν οὔτε εἰς τὴν Κων)πολιν ὑπάρχει. Αὐτό τό Χάνι ἔχει διακόσια τέλεια δωμάτια. Εἰς ἓν μέρος τῆς αὐλῆς του ὑπάρχουν δωμάτια διὰ γυναῖκας. Ὁ σταῦλος αὐτοῦ δύναται νά περιλάβῃ χιλίους ἵππους. Ἐξωθεν αὐτοῦ ὑπάρχει πανύψηλος πύργος φθάνων μέχρι τρίτου οὐρανοῦ ἐντός τοῦ ὁποίου χωροῦν ἐκατόν σειραὶ ἡμιόνων. Γύρωθεν αὐτοῦ ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον ὑπάρχουσι ἐξῶσται (σοφάδες). Ἡ ἐξωτερικὴ αὐλή του ἠμπορεῖ νά περιλάβῃ χιλίας καμήλους καὶ ἡμιόνους. Ἡ θύρα του εἶνε σιδερένια καὶ βλέπει πρὸς βορρᾶν ἐπὶ τῆς Λραφῶρου. Ἐπ' αὐτῆς δέ εἶνε χαραγμένη ἡ χρονολογία του - 1018 - καὶ δίστιχον λέγον ὅτι ἐγένετο ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ σουλτάν Ἀχμέτ.

Ἐκτός τούτων ὑπάρχουσι καὶ πεντήκοντα τρία ἐμπορικὰ καταστήματα. Οἱ ἔμποροι τῶν πολυτίμων ἐμπορευμάτων διαμένοντες εἰς τό Χάνι πού εὐρίσκεται ἀπέναντι τῆς θύρας τοῦ Μπεζεστενίου. Ἐχει καὶ ἑβδομήντα χάνια διὰ τοὺς ἐργένηδες (ἀγάμους). Εἰς αὐτὰ διαμένουσι, ὡς ἐπὶ τό πλεῖστον, οἱ ἄγαμοι ὑπάλληλοι τῶν ὑποδηματοποιῶν καὶ λοιποὶ ξένοι ἄγαμοι ὁδοιπόροι καὶ εἶνε ἀλληλέγγυοι. Τὰ Χάνια αὐτὰ ἔχουν θυρωρούς καὶ ~~ἐκκακίχκα~~ φύλακας. Μέ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι εἰς τὰ Χάνια αὐτὰ τῶν μπεκιάριδων δέν παίζει ταβοῦλι κάθε βράδυ, ὅπως γίνεται εἰς τοὺς ἄλλους ξενῶνας. Ὁ ξενῶν τῶν ἀγάμων τοῦ Ζαγανός πασᾶ κεῖται μεταξύ τοῦ δικαστηρίου καὶ τοῦ Μεδρεσέ. Εἰς αὐτόν διαμένουν χίλιοι περίπου ράπται ἄγαμοι. Ἐπειτα εἶνε ξενῶν ἀγάμων τῆς Δαγιέ καδὴν, ὅπου κατοικοῦν οἱ ὑποδηματοποιοί.

Ἡ ἀγορά καί τό παζάρι τῆς Ἀδριανουπόλεως
 εἰς τούς δημοσίους δρόμους αὐτῆς ὑπάρχουσιν ἐν ὄλῳ ἕξ
χιλιάδες ἑπτακόσια μαγαζειά. Τό ἀρχαιότερον ἐξ ὄλων εἶνε
 τό εἰς τό κέντρον τῆς πόλεως εὐρισκόμενον Μπεζεστένι τοῦ
 Μουράτ Χάν, τό ὁποῖον εἶνε στερεώτατον καί οἱ θόλοι του
 σκεπασμένοι μέ κυανόχρουν μόλυβδον. Τά πολυτιμότερα πράγ-
 ματα τῆς Ὀθωμανικῆς ἐπικρατείας εὐρίσκονται ἐδῶ. Ἐντός
 τοῦ Μπεζεστενίου φυλάσσονται τριακόσια μικρά μαγαζειά.
 εἰς ἕκαστον δέ ἐξ αὐτῶν ὑπάρχουσι πάμπολλοι θησαυροί.
 Ἐπάνω εἰς ἓνα ἀπό αὐτά τά μαγαζειά ὑπάρχει γραμμένη μέ
 κτυπητά γράμματα ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή: "Ὡ ἀστέρι λαμπερό
 μέ τό νά φυλάγω τήν ὡμορφιά σου τά μάτια μου ἔγιναν δί-
 φυλλο ντουλάπι". Ὁ εἰσερχόμενος σ' αὐτό τό μαγαζάκι μέ-
 νει κατάπληκτος βλέποντας τοῦς πολυτίμους λίθους καί τά
 χρυσοποίκιλτα σκεύη καί μεθ' ἀπό τήν εὐωδίαν τῶν ἀρωμά-
 των. Ἐπειδή εἰς τό Μπεζεστένιον τοῦτο εὐρίσκονται ὅλοι
 οἱ θησαυροί τῆς Αἰγύπτου κάθε νύκτα ἐξήντα νυκτοφύλα-
κες μέ ἀγαμέμνα κανδήλια, ἀφοῦ κλείσουν τās τέσσαρας σι-
 δηράς θύρας αὐτοῦ τās εὐρισκομένας εἰς τās τέσσαρας πλευ-
 ράς του, τό φυλάττουν μέχρι πρωίας.

Τό παλαιόν Μπεζεστένι. Αὐτό εἶνε κτίσμα τοῦ Γαζῆ
 Κουδαβενδικιάρ. εἰς αὐτό δέν ὑπάρχουν πολύτιμα ἐμπορεύ-
 τα. Ἐκ τῶν εἴκοσι θόλων αὐτοῦ οἱ δύο εἶνε χαλασμένοι.
 Ἐντός αὐτοῦ ἐργάζονται οἱ παπλωματάδες. Ἐξωθεν αὐτοῦ
 ὑπάρχει παλαιοπωλεῖον (μπίτζαζαρί).

Ἐγκώμιον τῆς ἀγορᾶς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ
 Αὐτή εἶνε ἀπό τά ἀφιερῶματα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, βεζύρου

τοῦ Σουλεϊμάν χάν καί ἔργον τοῦ ὀνομαστοῦ ἀρχιτέκτονος
 κοτζᾶ Σινάν ἀγᾶ. Τῷ ὄντι οὗτος χρησιμοποίησας ὅλην τήν
 τάχνην του ἐχάραξε τήν ἀγοράν αὐτήν ἔνθεν καί ἔνθεν τῆς
 μεγάλης λεωφόρου, ἡ ὁποία ἀρχίζει ἀπό τήν πύλην Μπαλήκ
 παζαρί καί φθάνει ἕως τήν πύλην Ἰγνετζιλέρ (τῶν Βελονά-
 δων). Ἡ ἐπαξία αὐτῆς περιγραφή εἶνε ἀδύνατος. Εἰς τὰς
 δύο κεφαλὰς τῆς ἔχει δύο μεγάλας θύρας, ὡς θύρας φρουρίου.
 Εἰς αὐτήν κάθε νύκτα φυλάσσουν ἑκατόν νυκτοφύλακες. Διότι
 ἡ ἀνυπολογίστου ἀξίας εὐρισκομένη ἐδῶ περιουσία ἔχει ἀνάγ-
 κην φρουρήσεως. Ἀπό μίαν θύραν αὐτῆς μέχρι τῆς ἄλλης ἡ
 ἀπόστασις εἶνε χιλίων βημάτων. Ἀπό τό ἕνα καί ἀπό τό ἄλλο
 μέρος ἔχει τριακόσια ἐξήκοντα μαγαζειά μέ θυρόφυλλα. Τά
 θυρόφυλλα αὐτά εἶναι τεχνικῶς προσηρμοσμένα καί δέν διαφέ-
 ρουν τό ἕνα ἀπό τό ἄλλο οὔτε κατά τρίχα. Ἡ σκεπή αὐτῆς
 ἀποτελουμένη ἀπό τόξα καί θόλους εἶνε σκεπασμένη μέ μο-
 λύβι. Κάθε τόξον ἔχει καί ἕνα παράθυρον μέ σιδερένιο παραθυ-
 ρόφυλλο. Οἱ νυκτοφύλακες, τὰ παράθυρα αὐτά τὰ κλείουν
 κάθε βράδυ. Διότι εἰς αὐτήν ὑπάρχουν ἔμποροι πολυτίμων
 πραγμάτων.

Ἐγώ ὁ χότζας περιηργάσθην τήν ὡραίαν αὐτήν ἀγοράν πέ-
 ρα πέρα. "Εἶνε ἀγορά βασάνων. Μαγαζί πιστώσεων δέν ὑπάρχει."

"Ὅπως φαίνεται καί ἀπό τό δίστιχον αὐτό ὑπάρχουν πάρα
 πολλά ἐμπορεύματα. Εἶνε ὅμως πανάκριβα. Ἀγορά παρομοία
 πρὸς αὐτήν οὔτε εἰς τήν Κ)πόλιν οὔτε εἰς τήν Προύσαν ὑπάρ-
 χει. Μόνο ἡ ἐν Δαμασκῷ ἀγορά Σινανιέ ἔμπορεῖ νά παραβληθῇ
 πρὸς αὐτήν. Ὅπισθεν τῆς ἀγορᾶς αὐτῆς καί ἐπὶ μιᾶς λεωφό-
 ρου ὑπάρχει μεγάλο ἐργαστήριον δερματίων εἰδῶν. Ἐν συνεχεῖ

χείρ με τό Μπεζεστένι ὑπάρχει καί ἀγορά χρυσοχόων καί
 κεντητῶν. Καί ἡ ἀγορά τῶν ἀρωματικῶν εἶνε πράγματι ἀξιο-
 θέατος καί εὐφραίνει τὰς καρδίας διὰ τῶν ἀρωμάτων καί φαρ-
 μάκων της. Τό μήκος τοῦ Οὐζούν τσαροῦ εἶνε δύο χιλιάδες
 βήματα. Εἶνε ὡσάν μεγάλη λεωφόρος. Δεξιὰ καί ἀριστερά χιλι-
 ἄδες τεχνῖται προσπάθουν νά κερδίσουν τά πρὸς τό ζῆν. (τό
 φαγί τους καί τό χηρκά τους). Τό ἔμβλημα των εἶνε: - Ὁ κερ-
 δίζων εἶνε φίλος τοῦ Θεοῦ - Διότι ὁ κόσμος ἔτσι εἶνε. **KK**
 Ὑπάρχουσι καί ἀγοραί τῶν βελονάδων, τῶν χαλκουργῶν, ἐκεῖθεν
 νων πού πωλοῦν μέλι, τῶν σιδηρουργῶν, τῶν βαμβακεμπόρων,
 τῶν παπλωματάδων, ἐκείνων πού πωλοῦν λινά, τῶν σκηνοποιῶν,
 τῶν ψαράδων, τῶν βαφέων, τῶν τσοχατζίδων καί τῶν χαλβατζί-
 δων. Πλησίον τοῦ τεμένους Ζελέμ Χάν, ὑπάρχει ἄλλη ἀγορά
 ὁμοιάζουσα πρὸς τὴν ἀγορὰν Ἄλῆ πασᾶ, τῆς ὁποίας αἱ δύο
 κεφαλαί ἔχουν δύο σιδηράς θύρας. Εἰς τὰς πλευράς τῆς ἀγο-
 ρᾶς αὐτῆς ὑπάρχουν τριακόσια καταστήματα μέ τσεγγέλια. Οἱ
 θόλοι της εἶνε σκεπασμένοι μέ μολύβι. Ἡ ἀγορά αὐτὴ τιμᾶ
 τὴν Ἀδριανούπολιν. Καίτοι ταξιδεύω σαράντα χρόνια, πουθενά
 δέν συνήντησα παρομοίαν. Κατὰ τὸν μῆνα Ἰούλιον εἶνε μέρος
 ἀναψυχῆς. Ἐδῶ συγκεντρώνονται οἱ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων
 οἱ εὐγενεῖς καί οἱ προὔχοντες. Πλησίον αὐτῆς ὑπάρχει μικρὴ
 ἀγορά (κιουτσούκ ἀραστά). Αὐτὴ βέβαια δέν ὁμοιάζει τὴν προ-
 ηγουμένην. Εἶνε ὁμως χαρίεσσα. Ὅλοι οἱ τεχνῖται τῶν μνημο-
 νευθέντων σουλτανικῶν ἀγορῶν ὅταν συνέρχονται κατ'ἰδίαν
 ἔχουσι τοὺς ἀρχηγούς των, τοὺς σοφούς των, τὰ πρωτοπαλήκαρά
 των, τοὺς κεχαγιάδες των καί τοὺς τσαουσάδες των. Αἱ ἀγοραί
 καί τὰ καταστήματα αὐτά, ἐπειδὴ ἐκτίσθησαν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς

τῶν προκατόχων Σουλτάνων ἐπὶ τῇ βάσει ὠρισμένου ρυθμοῦ καὶ ἔμπροσθεν τῶν καταστημάτων ἔχουσι τόξα, στηριζόμενα εἰς καθέτους στύλους, σχηματίζουσι στοάν καλλωπίζουσαν τὴν πόλιν.

Τό πλεῖστον τῶν ἀγορῶν αὐτῶν τὰ μολύβια ἔχουν λύσει ἀπὸ τὰς ἐπανειλημμένας πυρκαϊάς.

Ἄλλαι διεσκορπισμέναι ἐντός καὶ ἐκτός τῆς πόλεως ἀγοραὶ

Κιουτσούκ παζάρ, Σαρατοχανέ κιοπρουσοῦ παζαρί, Μουραδιέ παζαρί, Τακήκ παζαρί, Τασλήκ παζαρί, Βαχιαζήτ χάν παζαρί, Γιλδιρίμ χάν παζαρί, Μαχάλ μπασί παζαρί. Μανιάς παζαρί καὶ Τεππαγχανέ παζαρί τσαρσσί. Εἰς τὰ βυρσοδεψεία (τεππαγχανέ) ὑπάρχουσι περὶ τοὺς πέντε χιλιάδες νέοι ἐργάται ρωμαλέοι, γενναῖοι, χειροδύναμοι, οὐδεὶς δέ φονεύς ἢ δικαστὴς δύναται νὰ εἰσχωρήσῃ μεταξὺ αὐτῶν. Ἐὰν δέ ποτε φονεύς τις ἔλθῃ ἐκεῖ δέν ἠμπορεῖ νὰ σωθῇ ἀπὸ τὰ χέρια των. Ἀναγκάζεται νὰ ἐργασθῆίς τὴν βυρσοδεψείαν συνέρχεται καὶ γίνεται καλὸς τεχνίτης. Τὰ μεγάλα αὐτὰ βυρσοδεψεία εὐρίσκονται εἰς τὴν ὄχθην τοῦ Ἑβρου ποταμοῦ. Ὑπάρχουσιν ἐπίσης ἀγορὰ καυσοξύλων, ἀγορὰ ἀμαξῶν, ἀγορὰ ἵππων, ἀγορὰ προβάτων, ἀγορὰ ἀγελάδων, ἀγορὰ ἀθιγγάνων καὶ ἀγορὰ ^{τῶ} χάνι τῶν μουλαριῶν. Ὅλα τὰ μουλάρια τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ μένουσιν ἐδῶ. Ἄλλ' ἐπειδὴ τό παρά τό φίλ γιουσουῦ εὐρισκόμενον οἶκημα τοῦ ἐλέφαντος κατερειπώθη, ὁ ἐλέφας τὸν ὁποῖον εἶχε στείλει δῶρον ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰνδιῶν μένει τώρα εἰς ἓνα ἐρειπωμένο λουτρόν παρά τὴν γέφυραν Σαρατοχανέ. Ἐκ τῶν γνωστῶν εἰς ἡμᾶς ἀγορῶν εἶνε καὶ ἡ

ἀγορά τῆς Ἑσέ καθήν, τό καλιά παζαρί, τό μεϊχανέ παζαρί
 ἡ ἀγορά τῶν αἰχμαλώτων καί ἡ ἀγορά τῶν γυναικῶν. Εἰς τὰς
 ἀγοράς αὐτάς πλεονάζουσι λωποδύται, Λεβέντιδες τῆς Ρούμε-
λης καί ἡ φάρα τῶν κακοποιῶν.

Τά ἐν Ἀδριανουπόλει ἀκμάζοντα καί ἀξιομίμητα μνημεῖα

Τό σπουδαιότερον ἐξ αὐτῶν εἶνε ἡ γέφυρα τοῦ Μιχάλ.

Ἐδῶ ἐνώνονται οἱ ποταμοὶ Τούνδζα, Ἄρδας καί Ἑβρος. Εἶ-
 νε τόσον πλατεῖα καί μεγάλη κατά μῆκος ὥστε εἰς κανένα μέ-
 ρος τοῦ κόσμου δέν ὑπάρχει παρομοία. Ἐκτός ἀπό τήν γέφυ-
 ραν Γκιουλβάρ ἐπί τοῦ Δουνάβεως εἰς τήν Γερμανίαν. Ἡ τήν
 ἐπί τοῦ Ἐργένους, γέφυραν ἡ ὁποία ἔχει ἐξήκοντα τέσσαρα
 τόξα. Ἀνήκει εἰς τόν κοτῆρ Μουράτ χάν καί ἀπέχει ἕνα
 σταθμόν ἀπό τήν Ἀδριανουπόλιν. Εἶνε θαῦμα πῶς αὐτή ἡ γέ-
 φυρα ἐκτίσθη ἐπί τριῶν ὀρμητικῶν (τρελλῶν) ποταμῶν. Ἡ μία
 ἄκρα αὐτῆς εὐρίσκεται πρὸς δυσμὰς καί ἡ ἄλλη πρὸς ἀνατο-
 λὰς. Τό μῆκος τῆς εἶνε πολὺ μεγάλο. Τό πλάτος τῆς ἐπιτρέ-
 πει νά διέλθουν τρεῖς ἄμαζαι ἐκ παραλλήλου. Εἶνε ἐκτισμέ-
 νη μέ λίθους ὑπερμεγέθεις (μεγέθους ἐλέφαντος) καί εἶνε
 τεχνική. Οἱ καμάρες αὐτῆς εἶνε εἶδος οὐρανίου τόξου. Ἀλ-
 λά δέν εἶνε τόσον ὑψηλά ὅσον τά τόξα τῆς Γεφύρας Μοστάρ
 εἰς τὰ σύνορα τῆς Βοσνίας καί τῆς γεφύρας Μπατάν εἰς τό
 Κουρδιστάν. Τό ὕψος τῆς φθάνει τοὺς σαράντα πήχεις. Ὡσάν
 νά εἶνε τεῖχος τοῦ Ἀλεξάνδρου. Εἰς τό μέσον τῆς ἀξιομι-
 μήτου ταύτης γεφύρας καί πρὸς τ' ἀριστερά ὑπάρχει φυλάκειο
 θολωτόν. Ἐκεῖ εἶνε γραμμένη ἡ χρονολογία τῆς γεφύρας αὐ-
 τῆς "Ὀκταλόσια εἴκοσι πέντε". Ἐπειδὴ μέ τήν πάροδον τοῦ

χρόνον μέρη καὶ ἀπὸ τὰς πλημμύρας μέρη τινα αὐτῆς εἶχον
 καταστροφῇ, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς Σουλτάν Ἰβραχίμ Χάν, ὁ μέγας
 Βεζύρης Καρά Μουσταφᾶ πασᾶς ἐπεσκεύσεν αὐτὴν δαπανήσας
 τό προῖόν τῆς πωλήσεως τῶν διαφόρων σκευῶν, χαλκομάτων
 καὶ λοιπῶν ἐπίπλων τοῦ Τεκέ Κηζηηλήκ, τὸν ὁποῖον κατεδά-
 φησε κατόπιν ὑψηλῆς διαταγῆς καὶ ἑκατοντάδας πουργίων ἐκ
 τῶν ἰδίων του. Ἡ ἡμερομηνία τῆς ἐπισκευῆς τῆς γεφύρας εὐ-
 ρίσκεται ὡσαύτως εἰς τό φυλάκειον ἐκεῖνο, μέ τὰς λέξεις:
 (Ἐστερέωσε τὴν ὡραίαν ταύτην γέφυραν ὁ Μουσταφᾶ πασᾶς.
 Αὐτὴν τὴν γέφυρα ἔκτισεν τό πρῶτον ὁ Γαζή Μιχάλ μπέης ἐπὶ
 τῆς βασιλείας τῆς ἐποχῆς τοῦ πατρὸς του πορθητοῦ. Πλησίον
 εἰς τὴν γέφυραν ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ μικρά νησίς
 ἐπάνω εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται μέγα τέμενος. Ὑπάρχει ἐπί-
 σης ἐκεῖ πλησίον καὶ τεκές με τόν τάφον τοῦ Σεφερσάχ δια-
δόχου τοῦ Χατζῆ Μπεκτᾶς Βελή.

Κατόπιν ἐρχόμεθα εἰς τὴν γέφυραν Σαρατοχανέ. Αὕτη
 εἶνε τοῦ Σαχαπεδδίν πασᾶ, ὅστις ἦτο ἀπὸ τοὺς μεγιστάνας
 τοῦ πατρὸς τῆς νίκης. Τὴν ἀνέγερσιν τῆς γεφύρας εἶχεν ἀρχί-
 σει ὁ πατὴρ τῆς νίκης (Ἐμπ-ούλ-φέτχ). Πρὶν ὅμως ἀποπερα-
 τωθῆ αὕτη ἀπεβίωσεν εἰς τό Μάλτεπε τῆς Κων/πόλεως. Ὄταν
 δέ ὁ Σαχαπεδδίν πασᾶς ἦλθεν εἰς Ἄδ)πολιν μέ τόν Σουλτάν
 Βαγιαζίτ χάν, ἀπεπεράτωσε τὴν γέφυραν αὐτὴν. Εἶνε γέφυρα
 ἀξιοθέατος καὶ ἀνεκτίμητος. Ἔχει ὀκτώ καμάρες. Εὐρίσκεται
 ἐπὶ τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ καὶ εἶνε πολὺ στερεά. Ἀπὸ τὴν γέ-
 φυραν πηγαίνοντας πρὸς τὴν Ἄδριανούπολιν ὑπάρχει τετράγω-
 νος μαρμαρίνη στήλη ἐπὶ τῆς ὁποίας μέτό χέρι τοῦ Αὐθέντου
 εἶνε γραμμένη ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή:

Ἐκτίσθη ὑψηλῆ διαταγῆ τοῦ σουλτάνου τῆς ἐποχῆς Βαγια-
ζήτῃ χάν ἐν ἔτει 885;

Κατόπιν ἐπὶ τοῦ Τούνδζα, ἐντός τοῦ σουλτανικοῦ κήπου,
ὑπάρχουν τρεῖς ἄλλαι ὠραῖαι γέφυραι, αἱ ὁποῖαι ὀνομάζονται
γέφυραι τοῦ σουλτάνου. Δέν εἶνε γνωστόν ποῖοι τὰς ἔκτισαν.
Ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Τούνδζα ὑπάρχει ἐπίσης ἔμπροσθεν τοῦ ἱεροῦ
τοῦ ὁμωνύμου τεμένους γέφυρα τοῦ σουλτάν Βαγιαζήτ, ἡ ὁποία
κοινῶς λέγεται μιᾶς καμάρας (γιαλῆνης γκιόζ). Ἄλλη γέφυρα
ἐπὶ τοῦ Τούνδζα εἶνε ἡ γέφυρα τοῦ Ἐτμεκτοῦ ζαδέ Ἀχμέτ
πασᾶ. Ἀπ' ἐκεῖ πηγαίνει κανεὶς εἰς τὸ χωρίον Τημουρτάς.
Πόσας καμάρας ἔχει δέν γνωρίζω. Πάντως ἔχει ὠραίαν θέαν
ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἄρδα. Ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἄρδα
καί εἰς δύο σημεῖα ὑπάρχουν δύο γέφυραι ξύλιναι. Πολλάκις
εἰς τὰ σημεῖα αὐτὰ ἐκτίσθησαν λίθιναι γέφυραι. Ἐπειδὴ
ὅμως τὸ ἔδαφος εἶνε ἀμμώδες τὰς παρέσυρεν τρελλαθεὶς ὁ Ἄρ-
δας.

Οἱ λουτρῶνες τῆς Ἀδριανουπόλεως

Πρῶτον ὁ λουτρῶν οὗτος σερεφελῆ εἶνε μέγας, εὐάερος,
μέ καλὸ νερό, κομψός καὶ μέ ὑπηρέτας καθαρούς καὶ περιποι-
ητικούς. Ἀπὸ τούς τοίχους καὶ τούς θόλους του εἶνε ἀδύνα-
τον καὶ σταγῶν ἰδρῶτος νά τρέξῃ. Ὁ λουτρῶν τάχτ - οὐλ -
καλιά (κάτω ἀπὸ τὸ φρούριον), εἶνε κτίριον μέγα παλαιοῦ τύ-
που. Ὁ λουτρῶν τοῦ Ἰβραχίμ πασᾶ, τῶν Μπογιατζιλάρ (Βαφέ-
ων), τοῦ Ἰσχάκ πασᾶ, τοῦ Σελιμιέ, τοῦ Μουράτ μπέη. Ὁ τε-
λευταῖος οὗτος εἶνε μέγας καὶ κτίριον ἀρχαίου τύπου. Τὰ τρε-
χούμενα νερά του εἶνε γλυκά. Ὁ λουτρῶν τοῦ Μεζήτ μπέη ἔχει

μεγάλην πελατείαν. Ὁ λουτρῶν Τόπ καπουσοῦ κεῖται ἐντός
 τοῦ φρουρίου καί δέν ἔχει καλήν φήμην. Ὁ λουτρῶν τοῦ Βα-
 γιαζήτ χάν εὐρίσκεται παρά τήν ὄχθην τοῦ Τούνδζα. Ὁ λου-
 τρῶν τοῦ Μιχάλ μπέη ἐπειδή εἶνε πολύ μέγας εἰς μερικά
 δωμάτια του οἱ βυρσοδέψαι βάφουσι τά δέρματα κυανᾶ, κόκ-
 κινα, κίτρινα, ροδόχροα καί πορτοκαλιά. Ὁ λουτρῶν τοῦ
 Ἄγᾶ εἶναι ὠραῖος εἰς τήν συνοικίαν Κηγήκ. Ὁ λουτρῶν τοῦ
 Κασήμ Πασᾶ εὐρίσκεται πλησίον τοῦ τεμένους Ἐσέ καδήν. Ὁ
 λουτρῶν τοῦ Σουλτάν Μεχμέτ. Ὁ λουτρῶν τοῦ Μπεηλέρμπεη
 εἶνε παράξενος, περίεργος καί ἀνοιχτόκαρδος. Ὁ λουτρῶν
 τοῦ Ἀχῆ τσελεμπῆ ὠνομάσθη τοιουτοτρόπως, διότι εἰς μίαν
 γούρναν ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐνός ὀσμάτιου του εὐρέθη προσω-
 πογραφία δῆθεν. Ὅχι προσωπογραφία ἀλλ' ἔμψυχόν τι. Διότι
 ἀπό οἰονδήποτε μέρος καί ἀν τήν παρατηρήσῃ φαίνεται ὅτι
 γελᾷ. Τί τέχνη. Τό ἔκτισεν ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ ὁμωνύμου τε-
 μένου ὁ ἐξοχώτατος Ἀχῆ τσελεμπῆ. Ὁ λουτρῶν τοῦ Καζασκέρ
 εἶνε καθαρός. Ὁ λουτρῶν τοῦ Κηζλάρ ἄγασί. Οὗτος ἐνῶ ἦτο
 κατάλυμα ἐλέφαντος κατεστραμμένον, ὁ ἀρχιευνούχος τοῦ
 Σουλτάν Μεχμέτ Δ' τό ἐπεσκεύασε καί τό ἔκαμε ἀχάριστον
 λουτρῶν, ὅμοιον τοῦ ὁποίου δέν ὑπάρχει οὔτε εἰς τήν Ἀδρια-
 νούπολιν οὔτε εἰς ἄλλο μέρος τῆς Ρούμελης. Κατά τήν μαρτυ-
 ρίαν τῶν προκρίτων τῆς Ἀδριανουπόλεως ὑπάρχουσιν ἐνταῦθα
 ἐν ὄλῳ τρεῖς χιλιάδες ἑκατόν πενήκοντα λουτρῶνες εὐγενῶν οἰ-
κογενειῶν. Διότι εἰς πολλά σπήτια τῶν βεζυρῶν καί βουκελά-
 δων ὑπάρχουν ἀνά δύο καί τρεῖς. Εἶνε καθιερωμένον ὅπως καί
τό μικρότερο σπήτι ἔχει τό λουτρῶν του. Ἐγώ ὁ ταπεινός
 γνωρίζω παρά πολλούς ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως, ἢ ἀπαρίθμησις

τῶν ὁποίων περιττεύει. Πρέπει νά σημειωθῆ ὅτι ὁ Λουτρῶν τοῦ Χουνκιάρ Σεράϊ, εἶνε κτισμένος μέ ἰδιόρρυθμον διαίρεσιν καί σχέδιον θελκτικόν, παρόμοιος δέ ἴσως μόνον εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν, εἰς τά ἰδιαίτερα διαμερίσματα τοῦ νέου Ἀνακτόρου, νά εὑρίσκεται.

Οἱ κάτοικοι αὐτῆς

Ἡ τάξις τῶν προύχόντων ὅταν φθάσουν εἰς ὄριμον ἡλικίαν, ἤτοι ὅταν φθάσουν τά ἑβδομήντα ἢ ἑκατόν χρόνια ἀπέχουν ἀπό τὰς διασκεδάσεις. Ἔχουν ὅμως ἐν τάξει τά κέρδη των. Ἔχουν τό χρῶμα καί τήν ὄψιν τῆς ὑγείας. Οἱ νέοι εἶνε μέτριοι εἰς παρουσιαστικόν καί ὠμορφιά. Μιλοῦν λίγα καί κολυμβοῦν εἰς τούς ποταμούς ὅπως οἱ νηρηίδες εἰς τήν θάλασσαν.

Οἱ πεπαιδευμένοι. Ὑπάρχουν ἰατροί γνωρίζοντες τήν ἐπιστήμην τοῦ σφυγμοῦ καί διαπρεπεῖς χειρουργοί ἐκτελοῦντες ὠρισμένα καθήκοντα εἰς τό Νοσοκομεῖον Βαγιαζήτ χάν. Ἄλλ' ὁ πλέον ξακουστός ἀπ' ὅλους εἶνε ὁ παρά τό τέμενος Οὐλοῦτζαμί, Χηζήρ τσελεμπή, ὅστις εἶνε δεύτερος Χηζήρ ¹⁾. Ὁ Ἰσμαήλ τσελεμπής εἶναι ἀμίμητος εἰς τήν τέχνην τῆς περιτομῆς. Περιτέμνει τά παιδιά κατά τήν ἱεράν παράδοσιν. Οἱ ἰμάμιδες, ἱεροκήρυκες καί οἱ οὐλεμάδες (θεολόγοι) ὑπερβαί-

1) Προφήτης τῆς μουσουλμανικῆς θρησκείας, ὅστις κατά παράδοσιν ζῆ εἰσέτι καί σπεύδει εἰς βοήθειαν τῶν δεομένων. Ἐορτάζεται τήν 23 Ἀπριλίου. Σ.Μ.

νουσι τούς ἕξ χιλιάδας πεντήκοντα. Μεταξύ τῶν ἱεροδικαστῶν ὀνομαστοί εἶνε ὁ Χαντζῆ Ζαδέ ἐφένδης, ὁ καρά Καδής, ὁ Μεσοῦτ ἐφένδης. Σήμερον εἰς τήν πόλιν αὐτήν ὑπάρχουσι περί τούς δεκαεπτά δόκιμοι ποιηταί καί συγγραφεῖς. Ἐν γένει ἡ πόλις αὐτή εἶναι φυτώριον σοφῶν, ἐναρέτων, καί κατοικία τῶν ποιητῶν καί εὐσεβῶν. Οἱ προὔχοντες καί εὐγενεῖς φοροῦσι σαμαρόγουνες καί πολυτελεῖ ἐνδύματα· ἀφίνοντες δέ τήν ἄκρη τοῦ σαρικού τῶν νά πέφτη ὀλίγον πρός τά κάτω περπατοῦσι σιναμένοι κουνάμενοι. Οἱ τῆς μεσαίας τάξεως φοροῦσι τσόχίνα καυτάνια. Αἱ γυναῖκες φοροῦν τσόχίνο φερετζέ καί σόφια χρωματιστά, ἔχουσιν ἐπάνω ἴσιο τό κεφάλι καί δέν φοροῦν κεκρύφαλον, ὅπως αἱ Κωνσταντινουπολίτισσας.

Τό κλίμα αὐτῆς

Ἐπειδή ἡ Ἀδριανούπολις εὐρίσκεται εἰς τό τελευταῖον τρίτον τῆς τετάρτης ζώνης τό κλίμα της εἶνε παρά πολύ εὐχάριστον. Ἀλλά τό καλοκαῖρι της, εἶναι καλοκαῖρι καί ὁ χειμῶνας της, παρά πολύ χειμῶνας. Ἐνίοτε καί οἱ τρεῖς ποταμοί αὐτῆς παγώνουν. Ὁ χειμῶνας της ὁμοιάζει μέ τόν χειμῶνα τῆς Ἐρζερούμ.

Ὄνόματα ἀνδρῶν καί ὀνομαστῶν προσώπων

Σεχμή μπέη, Σηγιαμή μπέη, Κασήμ μπέη, Σεχράπ μπέη, Καϊδάρ μπέη, Μεμιτζάν μπέη, Ρεσοῦλ ἄγά, ^{Καὶ ἄλλοι} Χουδαβερδῆ ἄγά, Σεχσουβάρ ἄγά, Ἀχμέδ ἄγά.

Ἡ Ἀδρ)πολις ἔχει ἐπὶ εἶδη σίτου γνωστῶν μετ' ὃ ὄνομα δεβέ δισί. Ἀλλά τοῦ εἶδους αὐτῆς χωρίς ἀγανό, τοῦ κηξιλδζᾶ καὶ τοῦ μπῆη - λερδζέ μονον εἰς τὴν Δαμασκόν καὶ τὸ Χορράν εὐρίσκεται. Παράγει ἐν ἀφθονίᾳ κουκιά, φακές, φασόλια, καὶ λοιπὰ δημητριακά. Ἔχει ὀλίγα κριθάρια. Τὰ τριαντάφυλλα καὶ τὰ μπουστάνια τῆς εἶνε ἀφθονα.

Φαγώσιμα, ὀπωρικά καὶ ποτά.

Ἐν πρώτοις ἔχει πολῶν εἰδῶν χαλβάδες μυρωδάτους καὶ εὐγένεστους, ὅμοιοι τῶν ὁποίων δέν εὐρίσκονται εἰς κανέν ἄλλο μέρος. Πρὸς αὐτούς μόνον οἱ χαλβάδες τῆς Βασσόρας τῶν φυλῶν Χαμεβῆ καὶ Κουρεῖση μποροῦν νά παραβληθοῦν. Τὰ διάφορα ψωμοκύδωνα τῆς ἐγγίζουσι τὸ καθένα μίαν ὁκᾶ. Τὰ ροδάκινα αὐτῆς καὶ πρὸ πάντων τὰ κρεατώδη ροδάκινά τῆς εἶνε ὀνομαστά. Ἐπίσης εἶνε ὀνομαστος καὶ ὁ ἀπηγορευμένος οἶνος τῆς, τὸν ὁποῖον οἱ φράγγοι ἀγαποῦν ὑπερβολικά. Ἔχει μποζᾶ πηκτό καὶ βυρσινάδα. Ἐπίσης ὀνομαστόν εἶναι καὶ τὸ κιδωνόπαστον αὐτῆς, τὸ ὁποῖον εἶνε καλύτερον καὶ ἀπὸ τὸ κιδωνόπαστον τῆς Ἀμασειας.

Συρσίτια (Ἰμαρέτια σιτισμοῦ)

Τὸ σπουδαιότερον ἐξ ὅλων εἶνε τὸ Ἰμαρέτι τοῦ Σουλτάν Βαγιαζήτ Βελῆ, τοῦ ὁποῖου ἡ πρὸς τοὺς πτωχοὺς γενναιοδωρία του εἶναι μεγάλη.

Εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν κατασκευάζονται ἀμάξια καὶ καθίσματα σκαλιστά. Τὰ δέρματα αὐτῆς εἶνε ἐπίσης ὀνομαστά. Ἐκ τῶν ἐπαγγελματιῶν πλουσιώτεροι εἶνε οἱ βυρσοδέψαι.

Τὸ γλωσσικόν ἰδίωμα τοῦ λαοῦ

Ἐπειδὴ εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν διαμένουσι πολλοὶ χωρι-

κοί, αὐτοί θέλοντες νά ὁμιλήσωσι γλώσσαν τῆς πόλεως λέγουν ἄλλ' ἄντ' ἄλλων.

Τά μπουστάνια της

Ἔχει ἐν ὄλῳ τρεῖς χιλιάδες (μπουστάνια) περιβόλια μέ δένδρα καί διάφορα προϊόντα. Ἀμπελῶνες τριάκοντα τρεῖς χιλιάδες. Ἐνεκα ὅμως τοῦ σκληροῦ χειμῶνος δέν κάμνει καλά σταφύλια.

Τό θεραπευτήριον Βαγιαζήτ Χάν κεῖται εἰς καταπράσινον χῶρον καί δεξιὰ τῆς ἐξωτερικῆς αὐλῆς τοῦ τέμενους Βαγιαζήτ Χάν. Τό θεραπευτήριον τοῦτο ἔχει ἰατρικὴν σχολήν καί ἰδιαίτερα δωμάτια διὰ τοὺς σπουδαστάς. Ὑπάρχουν ἰατροὶ ἔμπειροι καί σοφοί, οἱ ὅποιοι συζητοῦν μεταξύ των περί τῆς μονοθεϊκῆς θεωρίας τοῦ Διακράτους, τοῦ Ἰπποκράτους, τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Γαλιλαίου, τοῦ Φιλικοῦ, τοῦ Πυθαγόρου καί ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι βᾶσις τῆς σοφίας εἶνε πρῶτον ἡ γνῶσις τῶν θεησκευῶν καί δεύτερον ἡ γνῶσις τῶν σωμάτων προσπαθοῦν νά εὕρουν τά φάρμακα πρὸς θεραπείαν τῶν πασχόντων. Εἶνε θεραπευτήριον τό ὅποιον δέν περιγράφεται οὔτε διὰ τῆς γλώσσης οὔτε διὰ τοῦ καλάμου. Πλήν ὅμως ἄς ἀναφέρωμεν μερικά ἐν εἴδει σταγόνας ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ. Εἰς τό μέσον τοῦ καταφύτου αὐτοῦ περιβόλου ὑψοῦται λιθόκτιστος θόλος, τοῦ ὁποίου τό ἄνω μέρος εἶνε ἀνοικτόν ὡς παράθυρον λουτροῦ. Εἰς τό ἀνοικτόν τοῦτο μέρος ἐπί ἕξ λεπτῶν μαρμαρίνων στύλων στηρίζεται ἐν εἴδει καλύμματος ἄλλος μικρός θολίσκος. Εἰς τήν κορυφήν τοῦ θολίσκου ὁ τεχνίτης τοῦ ἔστησε σημαίαν κατεσκευασμένην ἐξ ὀλοκλήρου ἀπό χρυ-

σόν. Ἡ σημαία αὐτή περιστρέφεται πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ
 πνέοντος ἀνέμου. Εἶνε ἀξιοθέατος. Ὁ κάτωθι αὐτοῦ μέγας
 θόλος ἔχει ὀκτακῶσίας γωνίας. Ἐσωθεν αὐτοῦ ὑπάρχουν ὀκτώ
 τόξα. Κάτωθι δὲ ἐκάστου τόξου ὑπάρχει χειμερινόν δωμάτιον.
 Ἐκαστον τῶν δωματίων ἔχει ἀνά δύο παράθυρα, τῶν ὁποίων τό
 ἓν βλέπει ἔξω πρὸς τοὺς κήπους, τὸ δὲ ἄλλο βλέπει πρὸς τὸν
 πίδακα καὶ τὴν δεξαμενὴν, πού εὐρίσκονται κάτωθι τοῦ με-
 γάλου θόλου ἐντὸς τῆς αὐλῆς. Ἐμπροσθεν τῶν ὀκτῶ τούτων
 χειμερινῶν δωματίων καὶ ἐντὸς τοῦ μεγάλου θόλου ὑπάρχουν
 ὀκτώ θερινὰ δωμάτια. Ἀπὸ τὰ πέριξ τῆς μεγάλης δεξαμενῆς
 τῆς εὐρισκομένης κατὰ τὸν μεγάλο θόλον καὶ ἀπὸ στόμια
 ἀναβλύζει κρυστάλλινον νερόν, καὶ γεμίζει τὴν δεξαμενὴν, τῆς
 ὁποίας οἱ πίδακες ἀνατινάσσουν αὐτό μέχρι τοῦ θόλου. Τὰ
 δωμάτια τοῦ θεραπευτηρίου τούτου εἶνε πάντοτε γεμάτα ἀπὸ
 ἀσθενεῖς. Εἰς μερικά δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ ἀναλόγως τῆς ἀσθενεΐ-
 ας ἀνάπτεται κατὰ τὸν χειμῶνα φωτιά εἰς τὰς ἐστίας (τζάκια)
 οἱ δὲ ἀσθενεῖς καθήμενοι εἰς τὰ κρεβάτια των ἀκουμβώντας
 εἰς τὰ μεταξωτὰ μαξιλάρια των βογγοῦν καὶ γρινιάζουν. Κατὰ
 τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνοίξεως, ὅποτε εἶνε ἐποχὴ τῆς τρέλλας οἱ
 ἐρωτοκτυπημένοι τῆς Ἀδριανουπόλεως πληθαίνουν. Εἰσάγονται
 κατόπιν ἀδείας τοῦ ἰατροδικαστοῦ εἰς τὸ νοσοκομεῖον αὐτό
 καὶ τοποθετοῦνται εἰς μερικά δωμάτια αὐτοῦ. Κρεμοῦν δὲ εἰς
 τὸν λαιμόν τῶν τοιούτων τρελλῶν πινακίδας μέ χρυσᾶς ἢ ἀργυ-
 ρᾶς ἀλυσίδας, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀναγράφεται ἡ γενεαλογία των.
 Καὶ τοιοῦτοτρόπως φυλάσσονται ἐκεῖ καθὼς τὰ λεοντάρια στό
 κλουβί. Κατὰ τὴν ἀνοιξιν δίδουν εἰς τοὺς ἀσθενεῖς διάφορα
 ἄνθη, ὅπως εἶνε τὰ κίτρινα κρινάκια, τὸ γιασεμί, οἱ βιόλες

τά γαρύφαλλα ὁ βασιλικός, τὰ λείρια, τὰ ζουμπούλια καί μέ-
 τics μυρωδιές των θεραπεύουν αὐτούς. Ἐνίοτε κατά τήν ἀνοι-
 ξιν οἱ τρελλοὶ σπᾶνουν τέcs ἀλυσίδες των καί θορυβοῦν. Ὁ
 κόσμος τῆς Ἀδριανουπόλεως τρέχει εἰς τοὺς τοίχους τοῦ
 θεραπευτηρίου καί σεργιανίζει. Ἐγὼ τοιοῦτον τί δέν εἶδα.

Ὁ ἀείμνηστος Βαγιαζήτ βαλῆ εἰς τό ἀφιερωτήριον ἔγγρα-
 φόντου ἀνέγραψεν ὅπως διορίζονται δέκα κα καλλίφωνοι τρα-
 γουδισταί καί ὄργανοπαῖκται πρὸς θεραπείαν τῶν ἀσθενῶν
 διασκέδασιν τῶν βασάνων των καί ἀνακούφισιν τῶν ψυχοπαθῶν.
 Ἐκ τῶν δέκα τούτων οἱ τρεῖς εἶνε τραγουδισταί, ὁ ἓνας πα-
 παίξει πλαγίαιλον, ὁ ἓνας βιολί, ὁ ἓνας σαντοῦρι, ὁ ἓνας
 εἶνε χορευτής, ὁ ἓνας παίξει ἄρπᾶν καί ὁ ἓνας οὔτι. Τήν
 ἑβδομάδα ἔρχονται τρεῖς φορές καί παίζουν. Ἐκτός τοῦ
 θεραπευτηρίου τούτου εἰς τήν Ἀδριανούπολιν σχεδόν δέν
 ὑπάρχει ἄλλο. Διότι αἱ ἐκ τῶν ἀφιερωμάτων πρόσοδοι αὐ-
 τῶν ἐξηφανίσθησαν. Σήμερον τό νοσοκομεῖον αὐτό λειτουργεῖ.
 Τρεῖς φορές τήν ἡμέραν δίδουν ἀναλόγως τῆς ἀσθενείας, τρο-
 φήν εἰς τοὺς ἀσθενεῖς καί τοὺς ψυχοπαθεῖς. Ἐπίσης μαγει-
 ρεύουν καί δίδουν εἰς αὐτούς κατά τάς συνταγὰς τῶν ἰατρῶν
 πέρδικες, φασιανούς, περιστέρια, τρυγόνια, χῆνες, πάπιες
 ἕως καί ἀηδόνια ἀκόμη. Δύο φορές τήν ἑβδομάδα ἀνοίγει τό
 φαρμακεῖον διά τό κοινόν καί οἱ πάσχοντες ἀπό διαφόρους
 ἀσθενείας Ἀδριανουπολίται πέρνουν ἀπό αὐτό τά χρειαζού-
 μενα φάρμακα. Τὰ βοτανικά πού δίδονται εἶνε ἀφθονώτατα.
 Δέν λογαριάζονται. Ἄνωθι τοῦ νοσοκομείου ὑπάρχει ἀναγε-
 γραμμένος ὁ ἐξῆς ὅρος τοῦ ἀφιερωτηρίου. "Ἐάν τις ὑγιής
 λάβῃ ἀπό αὐτά τά φάρμακα καί ἐλάχιστον (ἓνα καράτι) νά στρα-

βωθῆ καί νά ἔχη τήν κατάρα τοῦ Φαραώ καί τοῦ 'Ααρών". Ὁ θεός ν' ἀναπαύσῃ τόν δωρητήν καί ἰδρυτήν αὐτοῦ.

Αἱ λεωφόροι τῆς 'Αδριανουπόλεως

Εἰς τήν 'Αδριανούπολιν ὑπάρχουν ἕξ χιλιάδες ἑκατόν ἑβδομήκοντα παράλληλοι καί κάθετοι κύριοι καί δευτερεύοντες (καλοί καί παρακατιανοί) δημόσιοι δρόμοι. Εἶνε φαρδεῖς καί λιθόστρωτοι (καλδερίμια), ἀπό ὅλους δέ μπορεῖ νά περάσῃ ἀμάξι. Τριακόσιοι ἀπό αὐτούς εἶνε λεωφόροι σουλτανικάι, οἱ ὑπόλοιποι εὐρίσκονται εἰς τὰς συνοικίας καί εἶνε ἰδιωτικοί.

Δόξα τῷ Θεῷ τάξις καί ἀσφάλεια βασιλεύει εἰς τήν πόλιν αὐτήν καί δέν παρατηροῦνται εἰς τοὺς δρόμους κακοποιοί. Ἡ πόλις αὐτή εἶνε ἀνοικτή εἰς ὅλους. Ἐδῶ ἐφαρμόζεται τό ρητόν. Εἰς ὅλους τοὺς φίλους εἶνε ἀνοικτή ἄς ἔλθῃ ὅποιος θέλει κι' ἄς φύγῃ ὅποιος θέλει. Τὰς σκοτεινάς νύκτας φυλαττοῦν τήν πόλιν αὐτήν τρεῖς χιλιάδες νυκτοφύλακες. Αὐτοί εἶνε ὀπλισμένοι καί περιφέρονται κρατοῦντες φανάρια. Ἐχουν δέ ἀπό τήν ἐποχὴν τοῦ Γαζῆ Χουδακιάρ ἱερόν διάταγμα (Χάττ). 'Εάν συναντήσουν ἕκνομον ἄνθρωπον τόν φονεύουν ἐπὶ τόπου. Δέν εὐθύνονται ἀπέναντι τοῦ δικαστοῦ. Τοῦτο εἶνε ἰδιαίτερον προνόμιον τῆς πόλεως ταύτης. Ἐάν μοί ἐπίθετο τό ἐρώτημα "- Αἰ 'Εβραῖ! εἶσαι πράγματι κοσμογυρισμένος καί καί γνωρίζεις πολλά πρόσωπα. Ἀπό ποῦ ὅμως μανθάνεις νά περιγράφῃς τόσον λεπτομερῶς τὰς πόλεις;" Ὁ ταπεινός λέγω. "Ἀπό μικρᾶς μου ἡλικίας ἀγαπῶ τὰς περιηγήσεις. Κατά τό διάστημα τῶν τεσσαράκοντα καί ἑνός χρόνων πού περιηγοῦμαι

τὴν θεόσωστον αὐτοκρατορίαν, ἐπαιδὴ συναναστρέφομαι τοὺς δικαστάς, τοὺς ἄρχοντας, τοὺς ἡλικιωμένους καὶ τοὺς πεπειραμένους γέροντας ἐρωτῶ καὶ ἐξακριβῶνω ἀπὸ αὐτῶν καὶ προσέτι προστρέχω εἰς πολλὰ ἀρχεῖα καὶ ἀφιερώματα καὶ κρατῶ σημειώσεις περὶ τῶν χρονολογιῶν τῶν διαφόρων φιλανθρωπικῶν καὶ εὐαγῶν ἰδρυμάτων. Ἐπειδὴ δὲ ἔχω κλίσιν πρὸς αὐτὰ εὐχαριστοῦμαι ἀπὸ τῆν ἐργασίαν αὐτῆν.”.

Ὁ Δημιουργὸς τοῦ σύμπαντος, ὅταν καθώρισε τὴν τύχην ἐκάστου, ἔνα τι παρηγόρησε αὐτόν 1).

Συμπλήρωσις τῶν γενικῶν τῆς Ἀδριανουπόλεως

Ἡ Ἀδριανούπολις ἔχει ἀπὸ ὅλης τῆς πλευρᾶς αὐτῆς ἀφθόνοους ἀμπελῶνας καὶ κήπους. Ἐάν ἐξαιρέσωμεν τὰς πόλεις Μπάτσκα καὶ Λάτσκα τοῦ Βιθινίου, καθὼς καὶ τὴν περιφέρειαν τῆς Βασσόρας καὶ τοῦ Κορράν ἢ περιφέρεια τῆς Ἀδριανουπόλεως εἶνε ἡ πλέον εὐφορωτάτη. Ἴσως ἡ πόλις τῆς Ἀδριανουπόλεως νὰ ὑπερέβη αὐτὰς ὡς πρὸς τὰ ὀπωρικά καὶ τὰ λαχανικά.

Ἡ ἀνατολικὴ αὐτῆς πλευρὰ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν μέχρι τοῦ Τσολάκ τσεσμέ εἶνε εὐρεῖα πεδιάς, εὐφορος, καλλιεργημένη καὶ μέ πλουσίαν βλάστησιν. Ἡ νοτιὰ πλευρὰ αὐτῆς πέραν τῶν ποταμῶν Ἄρδα καὶ Μαρίτσα πρὸς τὸ Δεμιρδέσι καὶ τὸ Διδυμότειχον εἶνε γεμάτη ἀπὸ εὐημεροῦντα χωριά καὶ στολισμένη μέ τσιφλίκια πλούσια. Πρὸς δυσμὰς αὐτῆς

1) Εἶνε εἰς δίστιχον γραμμένον. Σ.Μ.

καί ἐκ δεξιῶν καί ἀριστερῶν τῆς Μαρίτσας αἱ εὕρισκόμενα
 πεδιάδες μέχρι τῆς διοικήσεως τοῦ Τσερμέν εἶνε στολισμέ-
 ναι μέ χωρία καί συνοικισμούς μέ ἄφθονον καλλιεργήσιμον
 γῆν, παράγουν δέ κανσόξυλα καί ξυλοκάρβουνα, γνωστά ὑπό
 τό ὄνομα βεκερέλ, τά ὅποια μεταφέρονται μέ χιλιάδες ἀμάξια
 εἰς τήν Ἀδριανούπολιν.

Τό κλίμα καί τό νερό τῆς Ἀδριανουπόλεως εἶνε ὑπερβο-
 λικά εὐχάριστα. Τά μικρά παιδιὰ τοῦ σχολείου εἶνε εὐφυέστα-
 τα καί εὐγενικώτατα. Πολλά ἐξ αὐτῶν ἀπεστήθισαν διάφορα
 βιβλία. Αἱ γυναῖκες των δέν ὑστεροῦν εἰς τήν ὀμορφιάν. Εἶ-
 νε σοβαραί, τά λόγια των εἶνε μετρημένα καί αἱ πράξεις των
 ἀρμόζουσαι. Ἐάν καί εἰς τόσον μεγάλην πόλιν δέν εἶνε δυνα-
 τόν νά λείψουν καί αἱ ὀλοκλήθειαι (κότς κατοκηνί) καί
 ἐπαναστάτῃαι. Ὁ ἀριθμός οὐκ αὐτῶν ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλ-
 λας χώρας εἶνε ἐλάχιστος. Τά ἀνύπανδρα κορίτσια εἶνε πολύ
 ἐγκρατῆ, διότι ἐκτός ἀπό τόν πατέρα τους οὔτε ἄλλο πρόσω-
 πον ἀνδρός βλέπουν οὔτε ἀκούουν. Πολλοί ξένοι ἄρσαν τήν
 πόλιν αὐτήν καί ἐγκατασταθέντες ἐδῶ ἐσχημάτισαν οἰκογενείας
 ὅλοι οἱ προὔχοντες καί ἐξέχοντες εἶνε φιλόξενοι. Ἀγαποῦν
 τήν ἀγαθοεργίαν καί εἶνε ἠθικοί, ἐνάρετοι καί εὐσεβεῖς. Ὁ
 θεός ἄς τούς ἔχη καλά. Τήν σήμερον εἰς τήν ὀθωμανικήν χώραν
 αἱ μεγαλύτεραι πόλεις εἶνε αἱ ἐξῆς: Ἡ Κωνσταντινούπολις
 ἡ Ἀδριανούπολις, ἡ Σόφια, τό Βελιγράδιον, τό Βιδίνιον,
 ἡ Μπόσνα Σαράϊ, ἡ Θεσσαλονίκη.

Ἐγκλίματα ἐπιτὴ πόλιν
 Μοζέμεν δὲ εἶναι ἀπὸ τὸ παραδίον ἢ Ἀδριανούπολις, ἢ
 Πρωῦσαι ἢ Κωνσταντινούπολις.
 εἶναι πόλιν ἐκ τῶν ἑνωμένων. Ἡ Ἀδριανούπολις, ἢ Πρωῦσαι
 ἢ Κωνσταντινούπολις. τὰ μὲν τὰ ἐκ τῶν ἑνωμένων, τὰ ἄλλα ἐκ τῶν

θερμά λουτρά καὶ τῆς πόλης εἰς τοῦ Κοῦμ-καποῦ χορεύουν νεράιδες τῆς θαλάσσης¹⁾).

**Κεφάλαιον τῶν προσκυνημάτων τῆς Ἀδριανουπόλεως
δευτέρας πρωτεύουσας.**

Πλησίον τοῦ τεμένου Σουλτάν Βαγιαζίτ τὸ ὁποῖον ἐπισκέφθημεν εὐρίσκεται τὸ μαυσωλεῖον (ὁ τεκές) τοῦ Χαζιρέτι Χασάν Μπαμπά, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ἀπὸ τοὺς μεγάλους ποδηγέτας. Ἀνήκεν εἰς τὸ τάγμα τῶν Ἐτγεμί. Ἐμνημονεύσαμεν ἀνωτέρω ὅτι ἐπὶ τῆς γεφύρας τοῦ Μιχάλ εὐρίσκεται ὁ τεκές τοῦ χαζιρέτι Σεφεροάχ, ὅπου καὶ ὁ τάφος αὐτοῦ. Οὗτος ἦτο τοῦ τάγματος τῶν Μπεκτασί. Ὁ τεκές τῶν παλαιστῶν ἀνήκει εἰς τὸ τάγμα τῶν Κεστεγκιράν. Ἰδρυτὴς αὐτοῦ εἶνε ὁ χαζιρέτι Πιρ Μαχμούδ πῖρ Γιάρουλου. Οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ εἶνε πολὺ εὐσεβεῖς. Εἰς τὸν τεκέ αὐτὸν διέμενον καὶ ὁ ἐκ τῶν ἐπιφανῶν παλαιστῶν καὶ ἀρχηγὸς αὐτῶν χαζιρέτι Ἐρ Σουλτάν, ὅστις παρουσία τοῦ πατρὸς τοῦ προφήτου τῶν Σουλτάν Μεχμέτ Χάν ἐνίκησεν ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας τοὺς ἑβδομήκοντα διαλεκτοὺς παλαιστάς τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Ἀζεμπαϊζάν Οὐζούν Χασάν. Αὐτὸς εἶνε ὁ Ἐρ Σουλτάν, ὅστις ἦτο προγυμναστής τοῦ περλεβαν Δεμιρ, ὁ ὁποῖος παρουσία τοῦ Σελίμ Χάν ἐπάλασε μὲ τέσσαρα λεοντάρια προερχόμενα ἀπὸ τὴν χώραν τοῦ Γεζήτ καὶ τὰ ἔκοψε στὰ δυὸ ὄλα.

Πλησίον τοῦ τεμένου Βηλέρβεη εὐρίσκεται ὁ τεκές τοῦ Μεστζή ζαδὲ ἐλ σέχ Ἰβραχίμ, ὅπου καὶ ὁ τάφος αὐτοῦ. Οἱ παραμένοντες ἐκεῖ μοναχοὶ εἶνε λάτραι τῆς θείας ὀραιότητος. Οἱ χαζιρέτι Μουράτ μπαμπά καὶ χαζιρέτι Χηζήρ μπαμπά ἀναπαύονται εἰς λαμπρὸν μαυσωλεῖον κείμενον εἰς παράπλευρον τοῦ λουτροῦ Βηλέρβεη δρόμον. Τὸ προσκύνημα τοῦ Μουεζίν Σουλτάν εὐρίσκεται μέσα εἰς ἓνα μικρὸν καὶ κομψὸν τεκέ κείμενον πλησίον τοῦ τοῦτου τοίχου τοῦ Οὔτς Σερεφελῆ. Τοῦ προσκυνήματος τούτου μὲ τὰ μάτια μου εἶδα χιλιάδες θαύματα. Μεταξὺ ἄλλων εἶνε καὶ τὸ ἐξῆς. Κατὰ μίαν ἱεράν νύκτα, καθ' ὃν χρόνον ὁ χαζιρέτι Μουεζίν διελάει τὸν προφήτην Μωάμεθ, σαράντα περίπου ἄπιστοι (καφίρ) ἐνῶ παρεφύλαττον εἰς τὴν θύραν τοῦ μιναρέ μὲ σκοπὸν νὰ τὸν φονεύσουν, τόσον ἐνθουσιαστήσαν καὶ ἐπηρεάσθησαν ἀπὸ τὴν ἀγγελικὴν φωνὴν του, ὥστε καὶ οἱ σαράντα ἠσπάσθησαν τὸν μουσουλμανισμόν. Ἐμπροσθεν τοῦ ἱεροῦ τεμένου Οὔτς Σερεφελῆ καὶ εἰς παράλληλον δρόμον αὐτοῦ εὐρίσκεται τὸ προσκύνημα τοῦ χαζιρέτι Ἰσάκ Κιαζουνί. Πλησίον τοῦ Μπάλ καπάν εὐρίσκεται τὸ προσκύνημα τοῦ χαζιρέτι Τοπλοῦ Μπαμπά. Ὁ ὈΨι-

1) Εἶνε εἰς στίχους γραμμένον τὸ ἐγκώμιον. Σ. Μ.

στος ἃς καθαγιάση τὸν τάφον του. Ἐκεῖ ποὺ ἀρχίζει ἡ ἀγορὰ τοῦ Σελίμ χὰν εὐρίσκεται τὸ προσκύνημα τῶν Ἑσκηζή μπαμπᾶ καὶ Τελλή μπαμπᾶ. Καὶ οἱ δύο εἶνε θαμμένοι εἰς τὸν ἴδιον τάφον. Αὐτοὶ ἦσαν στενοὶ φίλοι. Μίαν ἡμέραν ἐκεῖ ποὺ συνομιλοῦσαν εἶπεν ὁ ἕνας εἰς τὸν ἄλλον.—"Αἴντε ἀδελφέ, πάμε νὰ παραδώσουμε τὰ ἀμανέτια εἰς τὸν νοικοκύρη. Σηκώθηκαν ἀπὸ τὴν Καλλίπολιν καὶ ἦλθαν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν. Ἀγκαλιασμένοι καὶ στριφογυρίζοντας ἔφθασαν εἰς τὸ μέρος ὅπου εἶνε ὁ τάφος των. Ἐδῶ ἀγκαλιασμένοι ὅπως ἦσαν παρέδωκαν τὸ πνεῦμα. Διὰ νὰ τοὺς θάψουν ἠθέλησαν νὰ τοὺς χωρίσουν. Ἐστάθη ὁμως ἀδύνατον. Καὶ ἀπὸ τὸν φόβον τοὺς ἀφήκαν νὰ τοὺς θάψουν τὴν ἄλλην ἡμέραν. Τὴν νύκτα ὁμως, ὧ τοῦ θαύματος!" Ἀρχισε νὰ πέφτη ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ὡς βροχὴ μυρωδάτο χῶμα καὶ ἕως τὸ πρωὶ ἐσκεπάσθησαν. Ἡ εὐωδία τοῦ χώματος ποὺ ἔπεσε τὴν νύκτα ἐκείνην ἐπάνω εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἔγινεν αἰσθητὴ εἰς ὅλην τὴν Ἀδριανούπολιν. Τὸ χῶμα δὲ μόνον ἐπάνω εἰς αὐτοὺς ἔπεσε καὶ ὄχι ἄλλου. Αὐτὸ τὸ ἀξιοσημειώτον γεγονός, ὅταν ἐγένετο γνωστὸν εἰς τὸν Σεΐχουλισλὰμ εἶπεν αὐτός· «Αὐτοὶ ἐνεταφιάσθησαν διὰ χειρὸς τοῦ Παντοδυνάμου. Ὡς ἀναπαύθωσιν ὅπως εἶνε καὶ εὐρίσκονται».

Τὸ προσκύνημα τῶν Κέντ μπαμπᾶ καὶ Κοὺτ μπαμπᾶ εἶνε μεγάλο προσκύνημα. Τὸ προσκύνημα Ἐλ σείχ χαζιρέτι Ζινδανί εὐρίσκεται ἔμπροσθεν τοῦ ὁμωνύμου πύργου. Αὐτὸς ἦτο πάνσοφος καὶ σουλτανικὸς θεράπων. Τὸ καθ' ἑαυτὸ ὄνομά του ἦτο Ἀπτελ Ρουούφ. Κατάγεται ἀπὸ τὴν κατακάθαρη γενεὰν τοῦ χαζιρέτι Μπαμπᾶ Τζαφέρ, ὅστις εἶνε ἐνταφιασμένος εἰς τὸ Ζινδὰν κουλεσί τῆς Κων)πόλεως. Πλησίον τοῦ μασωλείου τούτου ὑπάρχει νεκροταφεῖον γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα προσκύνημα τῶν Τατάρων. Χιλιάδες Τατάρων ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἐν Κηζιλ ἀγάτς διαμενόντων Σουλτάνων αὐτῶν, ἐπέδραμον κάποτε ἐναντίον τῆς Ἀδριανουπόλεως διὰ ν' ἀπελευθερώσωσι τὸν φυλακισμένον ἡγεμόνα των. Κατεσφάγησαν ὁμως ὅλοι καὶ μαζί μὲ τὸν ἡγεμόνα των ἐνεταφιάσθησαν εἰς τὸν τόπον ποὺ λέγεται νεκροταφεῖον τῶν Τατάρων. Τὸ προσκύνημα τῶν Μπουλμάν μπαμπᾶ καὶ Γιαταγάν μπαμπᾶ εὐρίσκεται ἐντὸς ἐνὸς μασωλείου κειμένου πλησίον τῶν σφαιγείων. Ὁ Μπουλμάν μπαμπᾶς ἔπαιτῶν ἐν ὀνόματι τοῦ προφήτου Μωάμεθ ἠγόραζε κυνήγια καὶ τὰ ἐπῆγαινε εἰς τὸν Γιαταγάν μπαμπᾶ, ὁ ὅποιος ὠνομάσθη Γιαταγάν (κλινήρης), διότι ἐπὶ σαράντα χρόνια εὐρίσκετο εἰς τὸ κρεβάτι του καὶ δὲν ἐβγῆκεν ἀπὸ τὸ κελλί του. Ἀπέθανον ταῦτοχρόνως καὶ οἱ δύο καὶ ἐνεταφιάσθησαν ὁμοῦ εἰς τὸ κελλίον τοῦ Γιαταγάν. Ἐπειτα εἶνε τὸ προσκύνημα τοῦ Μουμτζοῦ Χασάν μπαμπᾶ. Αὐτὸς ἦτο ἐκ τῶν μοναχῶν τοῦ τάγματος τῶν Μπεκτασιδων. Πλησίον τῆς συνοικίας τῆς Ἑσὲ καθὴν εἶνε τὸ προσκύνημα τοῦ Ἑγλενδζὲ Μπαμπᾶ. Οὗτος εἶχε φιλίεσ μὲ ἄγρια θηρία καὶ πτηνά. Πολλάκις ἐφάνησαν νὰ πηγαινοέρχωνται πλησίον του ἀπὸ τὰ βουνὰ

ἄγρια ζῶα καὶ χιλιάδες πτηνῶν. Τὸ προσκύνημα Τουτουνοῦζ Σουλτάν κεῖται εἰς τὸ Ἀγάτς παζαρί. Τὸ σκῆνός του μέχρι σήμερον ἐντὸς τοῦ τάφου του εὐρίσκειται ἀνέπαφον. Κατάκειται δὲ ἐντὸς τοῦ μαυσωλείου ὑπὸ φωτεινὸν θόλον. Ὀνομάσθη Τουτουνοῦζ μπαμπά (δηλαδὴ ἄκαπνος) διότι ἔψηνε φαγητὰ χωρὶς φωτιά βάζοντας τὰ καζάνια ἐπάνω στήν πυροστιά. Καὶ τὴν σήμερον εἰς τὸν Τεκὲ αὐτὸν σιτίζονται μὲ νόστιμα φαγητὰ πολλοὶ φτωχοὶ καταγινομένοι μὲ τὰς προσευχὰς (δηλαδὴ μοναχοί). Εἶνε περιεργον προσκύνημα τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ λαοῦ. Προσκύνημα τοῦ σείχ Χαζιρέτι Ἰσμαήλ Μεσοῦδ ἐφένδη. Αὐτὸς εἶνε ἐξ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἀνήγγειλαν τὴν πτώσιν τοῦ φρουρίου Ὀστροβον. Μετὰ τὴν ἄλωσιν του ἦλθεν εἰς τὴν Ἀδοπολιν καὶ εἶπεν εἰς τὸν Ἀχμέτ Χάν, «Δὲν ἐτοιμάζεσαι διὰ τὴν θυσίαν τοῦ Ἰσμαήλ; — Ὁ Ἀχμέτ Χάν ἠρώτησε. Τί συμβαίνει;» Ὁ τοῦ θαύματος! Τὴν νύκτα ἐκείνην ἀπεβίωσεν ὁ σείχ Ἰσμαήλ. Εἶνε ἐνταφιασμένος εἰς τάφον εὐρισκόμενον ἐπὶ λεωφόρον παρὰ τὸ τέμενος Βαγιαζήτ Χάν. Ἄνωθεν τῆς κυρίας θύρας του εἶνε φραμμένη ἡ χρονολογία του. Τὸ προσκύνημα τῶν Γαζή Ἀρσλάν μπέη, Τουρχάν μπέη καὶ Ὀρὲν μπέη. Αὐτοὶ ἦσαν ἐκ τῶν ἀξιοματικῶν τοῦ Βαγιαζήτ Χάν. Ἐμαρτύρησαν δὲ κατὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Ἀκρομαν καὶ τὰ ἱερὰ σκῆνη αὐτῶν ὁ Σουλτάν Βαγιαζήτ τὰ μετέφερε μὲ σχεδίας καὶ τὰ ἐνεταφίασεν. Προσκύνημα τοῦ Μεβλανᾶ Φαχερδδίν ἐλ Ἀτζεμί (τοῦ Πέρσου). Αὐτὸς ἐσπούδασεν εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν Chit. Ἐπὶ τῆς βασιλείας δὲ τοῦ Γιλδιοῦ Χάν ἐλθὼν εἰς τὴν χώραν τῶν Ρωμαίων ἐγινε μουφτής. Καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς εὐτυχοῦς ἐποχῆς του κάποιος προσεχώρησεν εἰς τὴν θρησκείαν τῶν Ζινδῆκ καὶ ἤρχισε ν' ἀποπλανᾶ καὶ προσηλυτίζη πολὺν κόσμον. Τὸ γεγονός τοῦτο ἔφθασε στ' αὐτιά τοῦ χαζιρέτι Φαχερδδίν Ἀτζεμί. Οὗτος δὲ ἐξέδωκεν ἱερὸν φρετβά καὶ ἐφηρομόσθη ἐναντίον τῶν Ζινδῆκ ἢ κατὰ τῶν ἀρνησιθρήσκων διαδικασίαν. Ὁ Φαχερδδίν Ἀτζεμί ἀπέθανεν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σουλτάν Μεχμέτ τοῦ Α' καὶ ἐτάφη πλησίον τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἐσκῆ Τζαμί. Προσκύνημα τοῦ σείχ Μουслиχεδδίν Ἀλλαεδδίν. Αὐτὸς κατάγεται ἀπὸ τὴν Ἀδοπολιν καὶ εἶνε ἐνταφιασμένος εἰς τὴν Ἀδοπολιν καὶ εἰς τὸ παρατέμενος τοῦ σείχ Σουδζα. Προσκύνημα τοῦ Μεβλανᾶ Καμπαλή ζαδὲ Ἀλῆ Τσελεμπῆ. Αὐτὸς εἶνε ἀπὸ τὴν Κων)πολιν. Ἀπεβίωσεν τῷ 1021. Προσκύνημα τοῦ σείχ Ἀσῆκ δεδὲ Γκιουλσενί. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἶνε Μουχαμέτ. Ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον Ἀχούρ παρὰ τὴν Ἀδοπολιν, ἐμεγάλωσε δὲ ταξιθεύων. Κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Αἰγύπτου εὐρέθη μὲ τὸν Σελίμ Σάχ καὶ ἐκεῖ ἐμυήθη εἰς τὸ τάγμα τοῦ χαζιρέτι Ἰμβραχίμ Γκιουλσενί. Ὁ Ἰμβραχίμ Γκιουλσενί ἔσκυψε στὸ αὐτὶ τοῦ Ἀσῆκ δεδὲ καὶ ἐφώναζε Χούου. Ὁ δὲ Ἀσῆκ τσελεμπῆς ἠξιώθη τῆς θέλας χάριτος καὶ ἐγκαταλείψας τὴν περιουσίαν καὶ τὰ ὑπάρχοντά του ἤρχισε νὰ περιφέρεται ἀνὰ τὴν Αἰγύπτου ἀσκεπῆς καὶ γυμνόπους. Οὕτω περιφερόμενος συνήντησε κατ' ἐπανάληψιν

τὸν Σελήμ Χάν. Οὐδέποτε ὁμως ἔστρεφε τοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς τοὺς γνωστούς. Ὁ Σελήμ Χάν ἐμήνυσε τὸν Χαζιρέτι Ἰμβραχίμ Γκιουλσανί νὰ σώσῃ τὸν Ἀσὴκ δεδὲ ἀπὸ τὴν κατάστασιν αὐτὴν. Οὗτος δὲ τοῦ ἀπήντησε, νὰ μὴ θίξῃ τὸν Ἀσὴκ δεδὲ τὸν ἔμπλεων ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν θεῖαν χάριν. Θὰ ἔλθῃ ἢ κατὰλληλος στιγμὴ. Ὅταν ἔλθῃ βλέπουμε. Μετὰ ἑπτὰ ἔτη κάποιος σείχ Σαήπ ἐκ τοῦ τάγματος τῶν σείχ Νιμετουλλάχ συνήντησεν εἰς ἓνα δρόμον τῆς Αἰγύπτου τὸν Ἀσὴκ τσελεμπή καὶ μαθὼν τὰ κατ' αὐτόν, τὸν παρέλαβε καὶ ἔτρεξε πρὸς τὸν Ἰμβραχίμ Γκιουλσανί καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ τὸν σώσῃ. Αὐτὸς δὲ καὶ πάλιν τοῦ ἐφώναξε εἰς τὸ αὐτί του Χοῦν. Οὗτος συνῆλθε καὶ ἔλαμπεν ἀπὸ τὸ θεῖον φῶς. Τότε ὁ Ἰμβραχίμ τσελεμπή ἔδωκε εἰς τὸν Ἀσὴκ τσελεμπή ἓνα μάλλινον ἐπενδύτην, ἓνα μικρὸν τάπητα καὶ μίαν σημαίαν καὶ τὸν ἔστειλεν εἰς τὴν Ἀδρῶλιν λέγων εἰς αὐτόν. «Νὰ πᾶς νὰ γίνῃς ἀρχηγὸς τῶν ἐραστῶν τῆς θεῖας χάριτος τῶν εὐρισκομένων εἰς τὴν χώραν τῶν Ρωμαίων». Αὐτὸς παρουσιασθεὶς εἰς τὸν Σουλεϊμάν Χάν ἀπεστάλη παρ' αὐτοῦ μετὰ τιμῶν καὶ σεβασμοῦ εἰς τὴν Ἀδρῶλιν. Ἦλθε λοιπὸν καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὸ κελλίον τοῦ Σάχ Μελέκ πλησίον τῆς μικρᾶς ἀγορᾶς, ὅπου εἴκοσι χιλιάδες πτωχοὶ ἀπεδέχθησαν παρ' αὐτοῦ τὰς ὑποθήκας τοῦ Γκιουλσανί (δηλαδὴ ἐγένοντο ὀπαδοὶ του). Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐτάφη πλησίον τοῦ κελλίου του. Προσκύνημα τοῦ σείχ Ἀπδούλ Κερίμ Γκιουλσανί. Πρόκειται περὶ προσώπου τοῦ ὁποίου τὰ θαύματα εἶνε πασίγνωστα. Ἡμερᾶν τινὰ ἐκάλεσε τοὺς ὀπαδοὺς του καὶ τοὺς εἶπεν. — Ἐτοιμασθήτε. — Ἀκολουθῶς μὲ ὄλον τὸ πλῆθος τῶν πιστῶν καὶ τῶν ὀπαδῶν του μετέβη εἰς τὸ Οὐλοῦ τζαμί καὶ ἀφοῦ ἔκαμε τὴν προσευχὴν τῆς Παρασκευῆς εἶπεν. «ὦ φίλοι! σᾶς παρακαλῶ νὰ κάμετε πρῶτον τὸ ναμάζι σας, γὰρ μένα καὶ ἔπειτα νὰ πᾶτε στίς δουλειᾶς σας». Καὶ ἀφοῦ εἶπεν αὐτὰ ἀνεστέναξε μὲ συγκίνησι. Τὸ πλῆθος ἔκθαμβον εἶδε ὅτι ὁ σείχ Ἀπδούλ Κερίμ παρέδωσε τὸ πνεῦμά του. Ἀμέσως ἔβγαλεν τὸ σκηνὸς του ἔξω ἀπὸ τὸ τζαμί, τὸ ἔπλυναν καὶ τὸν ἐνεταφίασαν παρουσίᾳ χιλιάδων πιστῶν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ἀρχηγοῦ του Ἀζίζ Ἀσὴκ τσελεμπή. Ὁ Θεὸς ἄς ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Χρονολογία τοῦ θανάτου του εἶνε 992. Κατόπιν ὁ Ἐκμεκτσή Ζαδὲ Ἀχμέτ πασᾶς ἔκτισεν ἐπὶ τοῦ τάφου του ὄραϊον μανσωλεῖον (τεκέ).

Προσκύνημα τοῦ Ἐλ Σείχ Ἀχμέτ Σουλτάν. Οὗτος ἐμαθήτευσε πλησίον τοῦ ἐκ τοῦ Σκουτάρως Μαχμούτ ἐφένδη. Ἀνῆκε δὲ εἰς τὸ τάγμα τῶν ἀσκητῶν καὶ ἦτο μυστικιστής. Προσέτι δὲ εὐσεβὴς καὶ ἐνάργετος. Ὅταν ἦτο εἰς τὴν Κπολιν ἐπειδὴ εἶχε μεγάλην φιλίαν μὲ τὸν πατέρα μου ἤρχετο μίαν φορὰν τὴν ἑβδομάδα εἰς τὸ σπῆτί μας καὶ παρακολουθοῦσε τὰ μαθήματά μου, ὅταν ἐδιάβαζα τὸ Κοράνιον καὶ τὸν Μολλά Τζαμή. Κατόπιν κατὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάρρησιν τοῦ Μουσταφᾶ Χάν μετέβη εἰς τὴν Ἀδρῶλιν καὶ ἐτελειοποιήθη πλησίον τοῦ Μαχμούδ ἐφένδη παρὰ τοῦ ὁποίου

ἔλαβε ἄδειαν (δίπλωμα). Εἰς τὴν Ἀδρ)πολιν ἔκτισε τζαμίον καὶ κελλίον. Ἀπέθανε ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ἰδίου Σουλτάνου καὶ ἐτάφη εἰς τὴν αὐτὴν τοῦ τεμένους αὐτοῦ. Εὐχαριστῶ τὸν θεὸν ποῦ μὲ ἀξίωσε νὰ τὸν ἐπισκεφθῶ. Ὁ Θεὸς ἄς τὸν εὐσπλαχνισθῆ.

Προσκύνημα τοῦ Μεβλανᾶ Τεπεγκιὸς Χαζήρσαχ ἐφένδη. Τόπος γεννήσεως αὐτοῦ εἶνε ἡ Ἀδριανούπολις. Εἶνε ἐνταφιασμένος εἰς τὴν Ἀδρ)πολιν πλησίον τοῦ νεκροταφείου Ταταρλάρ. Ἦτο ὁ σοφώτερος τοῦ αἰῶνος.

Μετὰ τὸν Κεμάλ πασᾶ ζαδὲ Ἀχμεδ ἐφένδη πρῶτος εἰς τὴν σοφίαν ἔρχεται ὁ Μεχμεδ Σαδλοῦ ἐφένδη. Ὅποιος ἄκουε ἔστω καὶ ἓνα μάθημα ἀπ' αὐτὸν ἔχαιρετο καὶ εὐχαριστεῖτο.

Ἐπειδὴ ὁ κύριός μου Μελέκ Ἀχμετ πασᾶ διέμενεν εἰς τὴν Ἀδρ)πολιν μόνον ἐπὶ εἴκοσι ἡμέρας, ἕως οὗτο ἀναρρώση, δι' αὐτὸ τόσα κατώρθωσα νὰ ἐπισκεφθῶ.

Θαυματουργοὶ τόποι τῆς Ἀδρ)πόλεως.

(Εἶνε). Ἡ θέσις τοῦ Χηζήρ εἰς τὸ ὄθλοῦ τζαμί. Τὸ τέμενος Οὔτς Σερεφελή. Τὸ τέμενος Βαγιαζιτ βελή. Τὸ μανσωλεῖον τοῦ Γιοκσοῦζ μπαμπᾶ χαζηρετλερί. Τὸ μανσωλεῖον Χηζηρή. Τὸ Σουλεϊμανιέ, τὸ Τὸπ ἀλτή, εἰς τὸ μέσον τοῦ τρούλλου τοῦ Σελιμιέ, τὸ κελλίον τοῦ Κεμάλ πασᾶ ζαδὲ, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ τόπος προφητειῶν. Τὸ μανσωλεῖον τοῦ Σεφερσάχ τὸ ὁποῖον κεῖται εἰς τὸ μέσον τῆς Γεφύρας τοῦ Μιχάλ. Εἰς ὅλους αὐτοὺς τοὺς τόπους προσευχήθη ὑπὲρ τῆς υγείας τοῦ αὐθέντου μου Μελέκ Ἀχμετ πασᾶ.

Καὶ ἐκ τοῦ Α' τόμου ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς ἐκδόσεως (1846) μεταφράζομεν τὰ κατωτέρω, ὅπως ἀσυνάρτητα 1).

Ὁ ἕβδομος κτήτωρ τῆς πόλεως Μάκεδὶμ (Κωνσταντινουπόλεως) ἦτο κοινῆ μαρτυρία ὄλων τῶν ἀρχαίων ἱστορικῶν ὁ Vezendün εἰς τῶν ἐγγόνων τοῦ Yanko Ibu Mádizàn, ὅστις, 5052 ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀδάμ, ὢν παγκόσμιος μονάρχης, ἐξηνάγκασε ὅλους τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς, νὰ τὸν βοηθήσωσι εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν τῶν τειχῶν τῆς Μάκεδὶμ τὰ ὁποῖα ἐξετείνοντο ἀπὸ τὸ Serai Búrúnú εἰς Silivri πρὸς νότον καὶ πρὸς βορρᾶν μέχρι Terkòs εἰς τὴν Μαύρην θάλασσαν, ἀπόστασιν ἐννάωρον (ἐν σελ. 55 ἀναφέρει τὸ αὐτὸ ἔτος διὰ τὴν κτίσιν τῆς ἀγίας Σοφίας).

1) Σελ. 828

Ἀμφότεραι αἱ πόλεις αὐταὶ ἠνοῦντο διὰ ἑπτὰ μακρῶν τειχῶν καὶ ἔχωρίζοντο διὰ ἑπτὰ τάφρων, εὗρους Cubith ἑκατὸν Cubih. Τὰ ἐρείπια τῶν τειχῶν αὐτῶν, φρουρίων καὶ τάφρων, εἶνε εἰσέτι ὁρατὰ καθ' ὁδὸν ἀπὸ Silivri εἰς Terkòs. Καὶ τὰ χάνια τεμένη καὶ ἄλλα δημόσια κτίρια εἰς τὰ χωρία καθ' ὁδὸν ὅπως τὸ Fetehkóï¹⁾, Sazli-koï Arnáud-koï, Kuvuk de-re²⁾, Azzu d-din-li, Kifehli, Baklali καὶ Turk-esheh-li, ὅλα εἶνε κτισμένα ἀπὸ πέτρα, ἢ ὁποῖα ἐλήφθη ἀπὸ αὐτὰ τὰ τείχη. Τὰ λείψανα μερικῶν ἀπὸ τοὺς πύργους τῶν καὶ τῶν ἑπτὰ τάφρων ἐμφανίζονται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ...

Ἀπὸ τὴν Προῦσαν ὁ Ὁρχάνης κατεγίνετο εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς Constantaniyyéh. Ὁ υἱὸς τοῦ Suleïman Bey ἔχων συνοδείαν τῆ ἀδεία καὶ συμβουλῆ τοῦ Begtash καὶ ἐβδομήκοντα μεγάλων ενλιγὰ (ἀγίων), μετ' ἑσσαράκοντα ἀνδρείους ἄνδρας, ὅπως ὁ Karah Murcaï ὁ Karah Kojah ὁ Karah Yalavá, Karah Bigha, Karah Sighalah ἐν βραχεῖ τσσαράκοντα bahádur (ἡρώων) καλουμένων Karah, διέβησεν τὴν θάλασσαν εἰς σχεδίας καὶ ἐπάτησαν τὸ ἔδαφος τοῦ Rùm Bismillah τὴν πολεμικὴν τῶν μωαμεθανῶν ἰαχίη. Ἀφοῦ ἐρήμωσαν τὴν χώραν καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις τῆς πόλεως, μίαν Παρασκευὴν κατέκτησαν τὸ κάστρον τοῦ Ip-salà καὶ ἀφοῦ ἀνέπεμψαν ἐκεῖ τὴν προσεσχὴν τῆς Παρασκευῆς ἐπροχώρησαν μέχρι τῶν πυλῶν τῆς Ἀδριανουπόλεως, κατακτίσαντες τὰς Geliboli, Tekirtaghi (Rodosto) καὶ Silivri (Selymbria) καθ' ὁδόν, καὶ ἐπέστρεψαν νικηφόροι κατάφοροι ἀπὸ λάφυρα καὶ αἰμαλώτους, μετ' ἀπουσίαν ἑπτὰ ἡμερῶν, εἰς Karu-taghi τῆς Ἀσιατικῆς παραλίας, ὁπόθεν ἐβάδισαν μετ' ἡμῶν εἰς Προῦσαν.

1) Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας τοιφλίκιον παρὰ τὴν Σηλυβρίαν. Σ. Μ.

2) Ποταμὸς παρὰ τὰς Μέτρας. Σ. Μ.